

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

1/2019

POLITICS OF MIGRATION

1. SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI 45 VUOTTA
2. AIVOTIHKUMINEN JATKUU SUOMEN TALOUDEN KOHENEMISESTA HUOLIMATTA
3. INKERILÄISET

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

45. vuosikerta / Volume 45
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkójulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Tuomas Martikainen

Toimitussihteeri / Editorial Assistant
Kirsi Sainio

Toimittajat / Editors
Elli Heikkilä
Marja Tiilikainen
Miika Tervonen

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland

Tilauhintaa / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 € / vuosi / år / year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3
5

TUOMAS MARTIKAINEN

Siirtolaisuusinstituutti 45 vuotta

POLITICS OF MIGRATION

5 R. ANDERSSON & D. KEEN

9 L. HUTTUNEN & A.-K. KUUSISTO

12 RIIKKA EELA

16 V. KALEVA & M. HIMANEN

19 ANITTA KYNSILEHTO

22 ANU AAVAMÄKI

24 VILLE ELONHEIMO

27 JAANA PALANDER

RIM MEZIAN

Muuttoliikeviestintää haasteista huolimatta – kenen viestejä lähtijä kuuntelee?

TOIVO FLINK

Missä on Inkerinmaa tänään?

J. NIEMELÄINEN & J. KORHONEN

Aivotihkuminen jatkuu Suomen talouden kohenemisesta huolimatta

A. KÖLBEL, M. ADONIOU, R. MURRAY & E. LYTTINEN

Between Camp and Campus: From access to completion of higher education as form of refugee protection

AHMED ZAIDAN

New era of literature commencing in Finland

EERO SORILA

Arja Koriseva kruunaa Vancouverin Suomalaisen Lepokodin 60-vuotisjuhlan

KOLUMNI: PASI SAUKKONEN

Unelmia ja pettymyksiä

KOLUMNI: ANTERO LEITZINGER

Maamme Suomi, kasvattimaa?

KOLUMNI: ELLI HEIKKILÄ

Kaksisuuntaisesta kolmisuuntaiseen integraatioprosessiin

KIRJA-ARVIOT & SEMINAARIT

33

36

40

44

48

52

54

56

57

58

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Eerikinkatu 34, 20100 Turku
Finland

Puh. / Tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
siirtolaisuusinstituutti.fi
migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Tuomas Martikainen

FT, dosentti, Toimitusjohtaja
Siirtolaisuusinstituutti
tmartik@utu.fi

Siirtolaisuusinstituutti 45 vuotta

Avainsanat: muuttoliike, aluekehitys

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 45 vuotta Siirtolaisuusinstituutin perustamisesta. Instituutti perustettiin aikana, jolloin siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin oli päivän polttavin kysymys. Muuttoliike oli osa maan suurta rakennemuutosta maatalousvaltaisesta maasta kaupunkien, teollisuuden ja palvelujen Suomeksi. Maatamme ei nyky muodossaan olisi olemassa ilman menneisyyden mittavia väestöliikkeitä.

Suomalaiseen historialliseen itseymmärrykseen kuva liikkuvasta kansasta istuu hieman nihkeästi. Olisi jo aika unohtaa kuvitelma kannolla istuvasta kansasta ja ikiaikaisesta suomalaisuudesta. Se on toki ollut olemassa ohikiitävinä hetkinä ja joskus taisaiselta vaikuttavana. Ihmiselämän ja sukupolvien perspektiivissä pysyvyyden rinnalla on alati jatkuva muutos, joka joskus tekee elämästä mukavampaa ja joskus jotain muuta.

Siirtolaisuusinstituutti on kiinni ajassa ja seuraamme sitä miksi maailma ja Suomi siinä mukana muuttuvat. Tänäpäin asiat näyttävät aina mutkikkaammilta kuin eilen, sillä kaikkia valintoja ja tekoja ei ole vielä tehty. Tutkimus ja tieto auttavat tässä, samoin kuin ymmärrys siitä miten asiat aikaisemmin sujuiivat. Historiallinen ymmärrys ei toki yksinään riitä, koska tapahtuu myös uusia asioita.

Kotimaisessa keskustelussa ja politiikassa pakolaisasioiden lisäksi keskiöön on noussut työperusteisen muuton kysymykset. Nyt nousukauden huipulla työvoiman saatavuudesta on tullut ongelma, joka yhdessä ikääntyvän

väestön kanssa on herättänyt uudelleen työperusteisen muuttoliikkeen tarpeen. Monin paikoin haikaillaan työntekijöiden perään ja yhä useammin katse kohdistuu ulkomaille.

Juhlavuotenumme haluamme tuoda esiin tätä jatkuvaa liikkuvuuden ja asettumisen, pysyvyyden ja muutoksen tilaa. Instituutin ainutlaatuinen asema ja osaaminen yhdistävät historiallisen muistamisen nykypäivän tarkasteluun. Tuleva vuosi tuo mukaan lukuisia tapahtumia, uusia julkaisuja ja monia alkavia hankkeita.

Erityisen hienoa on Seinäjoen kaupunkiseudun panostus kolmivuotiseen aluetutkimushankkeeseen, jonka tarkoituksena on tukea alueen työllisyyden kehitystä. Aluekehitys onkin viemässä Suomen eri seutuja varsin eri suuntiin. Vaikuttaa siltä, että vain muutamien kaupunkiseutujen elinvoimaisuus vetää uusia asukkaita.

Vuoden aikana terästämme instituutin viestintää ja verkkosivumme uudistuvat kevään aikana. Kokeilemme myös tapahtumiemme suoratoistoa, jotta hyvää ohjelmaamme olisi mahdollista seurata nykyistä laajemmin. Mikäli olemme tyytyväisiä suoratoistokokeiluun, niin tarkoitus on jatkossa toteuttaa sitä useammassa tapahtumissamme.

Ulkomailla asuvia suomalaisia haluamme omalta osaltamme kannustaa äänestämään kevään vaaleissa. Kirjeäänestys ulkomailla tulee ensimmäistä kertaa käyttöön, kiitos siitä kuuluu Suomi-Seuralle, Ulkосуomalaisparlamentille ja muille asiaa edistäneille.

Migration Institute of Finland - 45 Years

The Migration Institute of Finland was founded 45 years ago. It was a time of great mobility between Finland and Sweden. Finland experienced also great internal migrations, as people moved from the countryside to cities. Finland as we know it today would not exist without these massive population movements.

The mission of Migration Institute is to keep alive the memory of historical migrations as well as to look at the world of movement today. Today's world looks always more complex than the past, as many decisions that form tomorrow have not yet been done. History helps us to put things into perspective, even though it does not forecast the future or fully explain today's world. That is why we need ongoing research.

We want to celebrate our 45th anniversary through events, publications and new

projects. Also our webpages will be renewed, and we aim to serve better online those interested in our field. We are particularly happy about a new three year project to study population movements in the Seinäjoki region that starts now in March 2019.

Regional development is alongside immigration the main migratory phenomenon of today, as only a handful of larger city regions grow. The majority of the country is experiencing a difficult population transition including shrinking birth rates, aging population and constant outmigration, as well as workforce shortages.

We want to encourage Finns abroad to use their right to vote in the forthcoming elections, as postal voting is now available for the first time.

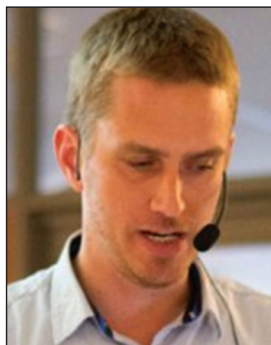
Politics of Migration

Ruben Andersson

Ph.D., Associate professor
University of Oxford
ruben.andersson@qeh.ox.ac.uk

David Keen

Ph.D., Professor
London School of Economics and
Political Science

Success, failure and the relocation of risk in Europe's "fight against irregular migration"

Keywords: borders, irregular migration, risk, security, securitisation

Note: this article is based on a longer piece published in 2018 as Keen, David and Ruben Andersson, Double games: Success, failure and the relocation of risk in fighting terror, drugs and migration, *Political Geography* 67, 100–110.

This paper offers some brief comparative notes on the political economy of border controls. Based on ethnographic research on European border security, it argues that while attempts to 'combat' migration via patrols, fences and crack-downs in 'third countries' have frequently failed on their own terms, they have also proved rather successful for the political and institutional actors that stand to benefit from them. Building on recent comparative analysis by the authors, the paper further considers how the security paradigm for fighting migration exhibits parallels to the 'war on terror' and the 'war on drugs', both as concerns their destructive consequences and their manifold political and financial gains. This comparative approach to systems of 'securitised' intervention reveals how vested interests have helped perpetuate counterproductive approaches, as well as how risks (including that of human suffering) have routinely been exported into geographical 'buffer zones'. In exploring these dynamics, the paper puts focus on collaborations between Western states instigating intervention and poorer 'partner states,' showing how a skewed distribution of risk may tilt interventions in the instigators' favour while maintaining 'skin in the game' for less powerful actors. The paper concludes that such a systemic understanding of costs, risks and gains may open up policy space for a rethinking of the destructive security

approach seen today at and beyond the borders of Europe.

Since the start of the "war on terror", terrorist attacks have escalated across the world; after years of "combating migration", Europe experienced its most dramatic border crisis yet in 2015; and the "war on drugs" continues to thrive alongside mass incarceration and mounting fatalities. In each case, expensive security interventions have fallen short in terms of the majority of the most loudly expressed aims. Yet these interventions retain enduring appeal for policy-makers. Why so?

To answer this question, we approach these interventions comparatively as systems through which logics of security consolidate, benefits accrue, and risks are unevenly distributed. In considering these dynamics through a systemic lens, we have adopted the notion of *game* for its potential to illuminate the conflictive and sometimes symbiotic relationships among "players" or security actors. Within this relational perspective, we argue that the negative consequences of the three security interventions have been very unevenly distributed, with key instigating countries and actors avoiding some (but not all) of the worst risks and costs associated with their operations.

Security games: dimensions within states instigating intervention

The first dimension of “security games” that we will consider here concerns the enforcer-target interaction. Whether in the wars on drugs and terror or the fight against migration, practitioners’ frequent labelling of operations as a “game of tag and catch” or “whack-a-mole” hint at a specific logic of intervention: the centrality of cracking down on the “supply side” of the problem that is ostensibly being “combated”. Economic analyses have long noted that the “war on drugs” focuses on cracking down on the supply of narcotics, rather than targeting persistent *demand* in destination states. Similarly “supply-centric” interventions (in the broadest sense) can be observed in our two other security interventions, which focus on targets neutralised or immobilised (terrorists, smugglers, migrants) rather than the wider structural reasons why the phenomenon persists.¹

This one-sided kind of intervention has frequently proven disastrous. Consider irregular migration into Europe by sea, which hardly existed before a shift to stringent visa rules for North Africans in southern European Union countries in the early 1990s. Since then, a series of highly politicised “border crises” of escalating severity has unfolded *alongside* tighter border security. In a context where people lack safe legal pathways, border security initiatives have produced recurrent displacement effects (similarly seen in the war on drugs) — pushing migrants towards dangerous routes and more precarious entry methods while feeding the smuggling business along these new, riskier crossings. While the spike in arrivals of 2015 came to an end after an EU-Turkey accord, the underlying destructive dynamics remain the same, as seen in the escalating fatality ratio and dramatic suffering on the central and western Mediterranean routes.

In short, by visibly targeting the “supply side” while largely leaving structural drivers unaddressed, border security interventions have often *worsened* the situation by generating criminal innovation, chaotic scenes and rising fatalities. Similar disastrous consequences can be seen in the wars on terror and drugs. Why, then, do governments continue down the same path?

This question brings us to another dimension of the games metaphor: how it helps illuminate the *performative* dimension of se-

curity interventions. Indeed, the framing of our three security games as a one-sided fight against a particular phenomenon already constitutes a *political* win, even if the practical results prove disappointing. The economic benefits in core countries, and for key security actors, are also considerable.

In the fight against migration, fear and an “emergency” framing have been useful for powerful Western actors, both economically and politically. On the economic side, corporate lobbying has helped convince governments to increase spending on detention, barriers, surveillance technology, and military hardware. In the United States, the fight against migration has multiplied Border Patrol personnel and the budget of Customs and Border Protection under the post-9/11 Department for Homeland Security, and the same holds true in Europe.

This growth arises in large part — as in the wars on drugs and terror — from how the problem has been politically framed as an existential threat, often with little regard to evidence. This political potency of securitisation is especially obvious when it clusters the putative threats of migration, drugs and terror in a discrete space such as the US-Mexico border or the Mediterranean. In the US, the post-9/11 period saw the southwestern border becoming heavily securitised, with migrant interdiction framed as halting potential terrorists, while in Europe since 2015, the external borders have served as stage for the political spectacle of “invasion”. Here, the drama at the borders is deployed politically to silence alternatives and to present border enforcement as the only feasible solution to the “emergency”, bolstered by frequent exaggeration of the numbers.

“Double games” and games of risk: the role of “partner states”

After very briefly considering two key dimensions of “gaming” within instigating Western states, we next consider the “double games” played by (non-Western) partner countries in the three security interventions. Here we find substantial scope for ostensible partners to manipulate the rules and even set some of their own. Both instigating and partner governments have often paid lip-service to a “joint” endeavour that few actors believe is actually going to work, while perverse incentives keep generating more of the problem ostensibly being combated.

Signing up to Europe’s “fight” against migration has offered significant leverage to partner governments as they alternate between selectively collaborating and stoking

1 We do not by any means draw equivalencies between terror, drugs and migrants in themselves: rather, our comparison is concerned with the logics informing the respective interventions.

the “threat”. For instance, Morocco has obtained substantial diplomatic leeway (notably in relation to occupied Western Sahara) by presenting itself as a bulwark against migration that may at any time stop functioning. There are also — as in the wars on drugs and terror — substantial *economic* gains to be had for “partner” governments and agencies in both appearing to collaborate and in selective stoking, as seen in Turkey since 2015.

Again, games around terrorism, drugs and migration have often combined, multiplying the potential gains, as seen most clearly with Libya’s Muammar Gaddafi. Having been ostracised and labelled a sponsor of terrorism, Gaddafi strategically clawed his way back onto the international stage in part by offering to help “rein in” international terrorism, and in part by offering to control migration flows. In return, Gaddafi asked for political and economic favours, resulting inter alia in the lifting of the embargo and the expensive Libya-Italy “Friendship Pact” of 2008. As NATO launched its air strikes in 2011, Gaddafi shifted fully from “collaboration” to stoking, as he threatened to unleash an “unprecedented wave of illegal immigration” on southern European shores.

In short, in the double games played among ostensible partners in a given security intervention, the “rules” are being actively subverted by the nominally weaker parties. Yet our fourth and final dimension of the game takes us back to the intervention as seen by instigating states, from whose perspective we are not witnessing total failure when it comes to *distributing* and relocating the risks that the “war” or “fight” claims to address.

In the “game of risk” played by instigating states, the dominant “players” calculate that the gains offered for participating in the intervention will be enough to keep partner states engaged in distributing the problem in a way favourable to them, notwithstanding any additional leverage gained by such partners in the process.

Consider the risk distributions of the war on terror: the escalating terror attacks worldwide since 9/11 have only rarely hit Western instigating states, rather concentrating in “hotspot” countries including the very ones invaded as part of the “war”. Consider, similarly, the risk distribution of the war on drugs, where “partner countries” such as Mexico have faced the bulk of the fallout. And consider, finally, the fight against migration in Europe, which has frequently “succeeded” in redistributing the risks towards buffer zones and towards refugees and migrants, as seen in pushbacks to Libya, containment in Greece and Turkey, or pre-emptive crackdowns in the Sahel.

Conclusion: the persistence of destructive interventions

In conclusion, then, the overlapping dimensions of the security games played around terrorism, drugs and migration provide a powerful tool for explaining why destructive interventions persist. Even though each of the three systems of intervention may “fail” on a global level, they “succeed”, first, in framing a nebulous issue in narrow political terms; second, in enrolling and rewarding a very large array of actors, “setting the game” for everyone else to follow; and third (to a degree), in making sure that risks are transferred away from “core” to buffer zones. However, the systems of intervention exhibit significant degrees of instability, providing openings for potential alternatives.

At least three important sources of opposition — actual or potential — can be identified. First, those who lose out within the current systems (risk-facing states and actors) frequently oppose them. Second, the “loading” of costs and risks onto less powerful actors also tends to generate different kinds of “blowback” that negatively impact even core states after a time-lag. And third, hard-won lessons from one security intervention can be applied to another. In the “war on drugs”, encouraging steps have been taken towards harm reduction instead of a near-exclusive focus on supply. Amid a large fallout from the US-sponsored war on drugs, some Latin American governments have begun (albeit in stops and starts) to pursue a more inclusive approach to peace and to drug control. As this case suggests, a shift towards the wider public good may be the best starting point for a radical change of approach in all three interventions — and the instigators of such a shift are likely to be those most badly affected by the current risk distribution, working effectively as a transnational coalition.

Bibliography

- Andersson, R. (2016). Europe’s failed ‘fight’ against irregular migration: Ethnographic notes on a counterproductive industry. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 42 (7), 1055–1075.
- Andreas, P. (2009). *Border games: Policing the U.S.-Mexico divide*. Ithaca: Cornell University Press.
- Bigo, D. (2014). The (in)securitization practices of the three universes of EU border control. *Security Dialogue* 45 (3), 209–225.
- Greenhill, K. (2016). Open arms behind barred doors: Fear, hypocrisy and policy schizo-

phrenia in the European migration crisis. *European Law Journal* 22 (3), 317–332.
Keen, D. (2012). *Useful enemies: When waging wars is more important than winning them*. London and New Haven: Yale University Press. LSE IDEAS (2014). *Ending the drug wars*. Report, May.

Massey, D. S., K. A. Pren and Jorge Durand. (2016). Why border enforcement backfired. *American Journal of Sociology* 121 (5), 1557–1600.

Seminaari:

Yksintulleiden pakolaisnuorten perhe ja kotoutuminen

15.5.2019 klo 13–16

Siirtolaisuusinstituutti, Eerikink. 34, Turku

Yksintulleista turvapaikanhakijanuorista puhutaan paljon. Vähemmän huomiota on kuitenkin saanut se, mitä nuorille kuuluu oleskeluluvan saamisen jälkeen ja millaisia haasteita heidän elämässään Suomessa on. Pureudumme seminaarissamme tähän vähemmän esillä olleeseen aiheeseen ja kuulemme niin viranomaisten, tutkijoiden kuin yksintulleiden nuorten omia puheenvuoroja liittyen palveluiden kehittämiseen, yksintulleiden nuorten jälkihuoltoon ja perheestä erossaolon kokemuksiin.

Puhujina muun muassa: Anna Bruun (Kotouttaminen ja maahanmuutto, Työ- ja elinkeinoministeriö), Turun ensi- ja turvakodin perheryhmäkodin ohjaaja Tatu Iisakkila ja yksintulleet nuoret, erikoistutkija Outi Lepola (Siirtolaisuusinstituutti), Globaalinuoret ry ja SPR yksintulleiden vaikuttajatiimi.

Tilaisuuden järjestää Suomen Akatemian rahoittama hanke Perheen erossaolo, maahanmuuttostatus ja arjen turvallisuus: haavoittuvien maahanmuuttajien kokemuksia ja strategioita yhdessä Siirtolaisuusinstituutin ja Turun ensi- ja turvakodin kanssa.

Laura Huttunen

YTT, dos., professori, Tampereen yliopisto
laura.huttunen@tuni.fi

Anna-Kaisa Kuusisto

HT, dosentti, aluetieteen yliopistonlehtori,
Johtamisen ja talouden tiedekunta,
Tampereen yliopisto
anna-kaisa.kuusisto@tuni.fi

Keskusteleva seminaari maahanmuuton hallinnasta

Avainsanat: muuttoliike, muuttoliikepolitiikka, muuttoliiketutkimus, rajat, EU, Välimeri

Tampereen yliopistolla järjestettiin lokakuussa Argumenta-sarjan 5. seminaari ja työpaja. Teemana kahden päivän tapaamisessa oli maahanmuuton poliittisuus ja ihmisten liikkuvuuden kansalliset ja ylikansalliset hallintapyrkimykset, sekä näiden kriittinen tarkastelu. Seminaarin ensimmäisenä päivänä kutsutut luennoitsijat Andrew Geddes ja Ruben Andersson avasivat seminaarin teemoja. Geddes puhui maahanmuuttoasenteista ja niiden vaikutuksesta eurooppalaiseen poliittiseen ilmapiiriin, kun taas Andersson haastoi mieltämään rajapolitiikkaa ja siihen käytettyjä investointeja radikaalisti toisin. Jälkimmäisen päivän työpaja oli keskustelutilaisuus kutsuvieraille. Mukana oli järjestökentän toimijoita, eri alojen viranomaisia, hallinnon edustajia ja tutkijoita. Työpajassa keskusteltiin vilkkaasti yhtäältä tavoista kommunikoida muuttoliiketutkimuksesta suurelle yleisölle, toisaalta politiikan ja sen uudelleen ajattelun haasteista ja mahdollisuuksista.

Tampereen yliopistolla järjestettiin loka-kuussa Argumenta-sarjan 5. seminaari ja työpaja. Teemana kahden päivän tapaamisessa oli maahanmuuton poliittisuus ja ihmisten liikkuvuuden kansalliset ja ylikansalliset hallintapyrkimykset, sekä näiden kriittinen tarkastelu. Seminaarin ensimmäinen päivä keräsi Vapriikkiin lähes 60 kuulijaa, ja seuraavan päivän kutsuvierastyöpajassa osallistujia oli parikymmentä.

Seminaari alkoi kahdella kansainvälisellä kutsuluennolla. Andrew Geddes European

University Institute:sta puhui otsikolla *Public Attitudes to Migration in Europe*. Geddes on seurannut maahanmuuttoa ja muuttoliikkeeseen kohdistuvia asenteita pitkään. Hän kiinnitti luentonsa alussa huomiota siihen kiinnostavaan seikkaan, että asennemittausten mukaan maahanmuuttovastaisuus ei ole pitkällä aikavälillä Euroopassa lisääntynyt, ei edes vuoden 2015 jälkeen. Asenteet ovat olleet suhteellisen vakaita. Geddesin mukaan voidaan jopa todeta, että mittausten perusteella pikemminkin on tapahtunut pieni liikkahdus myönteisten asenteiden lisääntymisen suuntaan. Sen sijaan on kiistatonta, että muuttoliikettä kritisoivat tahot ovat entistä koväänisempiä ja aggressiivisempiä omien näkemystensä esille tuomisessa ja näin he pyrkivät vaikuttamaan myös eurooppalaisen politiikkojen toimintaa.

Geddes korosti luennossaan, että muuttoliikettä ja maahanmuuttoa pidetään varsin yleisesti tärkeänä poliittisena kysymyksenä, siis aiheena, josta tulisi käydä poliittista keskustelua. Toisaalta hän totesi, että yksilöiden mielipiteiden muuttaminen on usein vaikeaa. Maahanmuuttoon liittyvät asenteet syntyvät Geddesin mukaan jo hyvin varhaisen sosialisointia aikana. Näihin vaikuttavat myöhemmin persoonallisuus, moraalit, arvot, koulutus ja muu elämäntapa. Geddes totesi kuitenkin luentonsa lopuksi, että maahanmuutosta keskusteltaessa tulisikin entistä tarkemmin kuunnella, millaisia ihmisten huolet ovat, tai millaisia agendoja he haluaisivat politiikalle

asettaa. Näin olisi mahdollista avata uusia dialogeja. Samalla Geddes haastoi tutkijoilta pohtimaan tapoja, joilla tutkimuksesta kommunikoidaan sekä tapoja tavoittaa yleisöjä, joiden näkemykset eroavat toisistaan.

Toisena pääpuhujana oli Ruben Andersson Oxfordin yliopistosta. Hän puhui otsikolla *Success, failure and the relocation of risk in Europe's fight against irregular migration*. Andersson kiinnitti huomiota siihen, että vaikka investointeja rajavalvontaan ja teknologiaan on lisätty huomasti, kiristyvää rajavalvontaa ei ole suinkaan lopettanut muuttoliikettä. Euroopan unionin nykyistä rajapolitiikkaa pidetäänkin monin tavoin epäonnistuneena. Näkemykset epäonnistumisen syistä ovat kuitenkin varsin polarisoituneita: toisten mielestä rajapolitiikka ja liikkumisen hallinta on liian kovaa ja epäinhimillistä, kun taas toisten mukaan se on liian lepsua ja "kutsuvaa". Andersson osoittaa useiden empiiristen tapausesimerkkien avulla, kuinka rajapolitiikka ei näytä saavuttavan sitä, mitä se on suunniteltu tekemään. Dokumentoimaton muuttoliike Välimeren yli jatkuu, ja nykyinen politiikka vain työntää muuttajat yhä vaarallisemmille reiteille ja yhä riippuvaisemmaksi ammattimaisista salakuljettajista. Tässä mielessä muuttoliikepolitiikka muistuttaa Anderssonin mukaan niin kutsuttua huumeiden vastaista sotaa: useat asiantuntijat ovat todenneet, että myöskään huumeiden vastainen sota ei saavuta sitä, mihin sillä pyritään. Tiukkeneva hallinta on vain siirtänyt kielteiset vaikutukset muualle ja taloudellisesti nämä "turvallisuuspelit" tulevat valtioille erittäin kalliiksi.

Tiukentunut rajakontrolli on luonut uuden sosiaalisen ja tilallisen logiikan Eurooppaan. 1990-luvulla lailliset reitit Eurooppaan pitkälti sulkeutuivat. Tiukentuneet oleskelulupakategoriat ja tätä myötä syntynyt paperittomuuden ongelma on johtanut muun muassa siihen, että monien Euroopassa paperittomana työskentelevien on entistä vaikeampi palata kotiin, koska liikkuminen on niin vaarallista. Tämä on ristiriidassa poliittisen ja taloudellisen todellisuuden kanssa. Työvoimalle Euroopassa olisi kyllä kysyntää, mutta paperittomien maahanmuuttajien asema on näillä markkinoilla turvaton. Andersson ehdottaakin luennon lopuksi, että huumeiden vastaisesta sodasta voitaisiin omaksua ajatus laillistamisesta ensimmäisenä askeleena uudenlaiseen politiikkaan ("*Take it out from the criminal economy!*"). Jos ainakin osa muuttoliikkeestä laillistettaisiin, samalla vähennettäisiin investointeja turvallisuusteknologiaan sekä muutettaisiin kumppanusstrategiaa lähtömaissa. Yhteistyötahoina eivät olisikaan poliisi ja armeija, vaan

sosiaaliseksi ja työllisyshankkeet, muiden muassa.

Iltapäivän paneelikeskusteluun otsikolla *Border control, security and politics of access: Searching for new openings* osallistuivat aamun pääpuhujat Geddes ja Andersson, sekä YTT Anitta Kynsilehto Taprista, HT Anna-Kaisa Kuusisto Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulusta, raja- ja meriosaston kansainvälisen yhteistyöyksikön päällikkö Matti Pitkäniitty Rajavartiolaitoksesta ja Veera Kaleva Vapaa liikkuvuus-verkostosta. Paneelissa keskusteltiin aamun herättämistä ajatuksista, mahdollisuuksista ajatella liikkuvuutta ja rajojen valtaa sekä hallinnanteknologioita uusista näkökulmista. Keskustelijat nostivat esiin muun muassa oleskelustatusten hallinnollisten kategorioiden ja ihmisten todellisuuden välisen ristiriidan. Paneelissa keskusteltiin lisäksi kehittyvästä teknologiasta ja sen tuomista mahdollisuuksista kontrolloida kaikkia kansalaisia tavoilla, joita emme osaa vielä edes ajatella. Paneelissa puhuttiin globaalista epätasa-arvosta muuttoliikettä synnyttävänä voimana ja siitä ristiriidasta, minkä tämä aiheuttaa territoriaalisen valtiojärjestelmän oikeutukselle kontrolloida ja turvata rajojansa.

Jälkimmäisen päivän työpaja oli keskustelutilaisuus kutsuvieraille. Mukana oli järjestökentän toimijoita, eri alojen viranomaisia, hallinnon edustajia ja tutkijoita. Aamu alkoi yhteenvedolla edellisen päivän keskustelusta, jossa jokainen osallistuja nosti yhden keskeisen mieleen jääneen teeman, jota työryhmässä toivoi yöstettävän lisää. Työskentely jakaantui kahteen ryhmään, joista ensimmäisessä puhuttiin käsitteiden merkityksistä ja uudenlaisista kommunikaation tavoista ja toisessa uusista avauksista politiikan ja rajakontrollin suhteen.

Kommunikaation tavoista keskustelleessa ryhmässä lähdettiin liikkeelle huolesta, että asiantuntijat ja tutkijat toisinaan tuottavat tahtomattaan vääränlaista puhetta. Median luomien käsitteiden ja nopeatempoisen uutisoinnin ylivaltaa arkipuheen jäsentäjänä pidettiin ongelmallisena. Ryhmässä pohdittiin, kuinka rakentavien dialogien luominen kaikilla tasoilla olisi tärkeää, jotta myös keskustelun agenda voitaisiin määritellä uudestaan, eikä tyydy olemassa oleviin polarisoituneisiin asetelmiin. Ryhmässä vallitsi yksimielisyys siitä, että maahanmuuttokeskustelussa vallalla on tällä hetkellä useita monologeja, joiden yhteen tuominen on välttämätöntä dialogin luomiseksi. Toinen ryhmässä keskusteltu teema oli aktivismin ja tutkimuksen suhde. Tehtäessä maahanmuuttotutkimusta tutkija usein on vähintään tietoaktivistin roolissa, moni tut-

kija myös kerää aineistoja ja kokemustietoa yhdessä maahanmuuttajien ja pakolaisten kanssa. Tällöin tutkijan osallistuminen ja kasvokkaiset kohtaamiset ovat oleellinen osa tiedontuottamista. Miten ja mistä positiosta tätä tietoa jaetaan ja esitetään vaikuttaa oleellisesti siihen, kuka nähdään uskottavana asioiden tilan ja analyysien esittäjänä.

Ryhmän keskustelu tiivistettiin kolmeen keskeiseen seikkaan. Maahanmuutosta puhuttaessa pitäisi tuoda uusia asioita ja näkökulmia keskusteluun, eikä vain pyrkiä vastaamaan esimerkiksi maahanmuuttokriittisten tahojen asettamiin teemoihin. Näitä uusia näkökulmia voi syntyä hyödyntämällä intersektionaalisuutta, jossa eri ryhmät, politiikat, luokka- ja sukupuolitaustat ynnä muut tuodaan näkyville. Kolmantena hyväksi todettuna keinona puhua uudella tavalla maahanmuutosta on muuttaa keskustelun muotoa: esimerkiksi esittämällä kokemustietoa, järjestämällä näyttelyitä ja kehittämällä uusia tiedon esittämisen tapoja.

Politiikan uudet avaukset-ryhmässä keskusteltiin vuolaasti monista teemoista, varsin suuristakin. Keskeisinä teemoina esiin nousivat yhtäältä taloudelliset resurssit ja niiden uudelleensuuntaamisen mahdollisuudet, toisaalta sekä lyhyen että pitkän aikavälin visiot liikkuvuuden sääntelystä ja sen muutoksista. Esiin nostettiin sekä visioita liikkuvuuden sääntelyn radikaalista uudelleenajattelusta että nopeasti toteutettavista pienemmistä askelista, jotka parantaisivat tilannetta.

Rohkeimmissa visioissa kysyttiin, mitä tapahtuisi, jos luovuttaisiin kokonaan nykyisen kaltaisesta liikkuvuuden säännöstelystä ja oleskelulupakategorioista. Tällaisessa visiossa jokainen, jolla olisi voimassa oleva passi, voisi liikkua vapaasti maasta toiseen. Valtioilla olisi yhä oikeus tarkistaa rajan ylittäjät ja pitää kirjaa alueellaan oleskelevista ihmisistä, mutta kaikki saisivat ylittää rajan samanlaisin ehdoin. Tällöin vapautuisi valtavasti resursseja monimutkaisesta ja kalliista kontrollibyrokratiasta sekä rajavalvontateknologiasta. Esiin nostettiin myös esimerkkejä vastaavanlaisista historiallisista järjestelmistä (niin sanottu Nancyn passi). Tällainen visio herätti kuitenkin myös kritiikkiä ja kysymyksiä. Esitettiin kysymyksiä hyvinvointivaltion kyvystä huolehtia kaikista alueella oleskelevista, jos tulijoiden määrää ei voida ennakoita. Esitettiin myös huolta tällaisten ratkaisujen nostattamasta poliittisesta vastustuksesta. Lisäksi kiinnitettiin huomiota siihen, että kaikilla ei suinkaan ole passia, koska totalitaristiset valtiot kontrolloivat usein kriittisiä kansalaisiaan juuri kieltämällä henkilöpaperit ja matkustusasiakirjat.

Toiset puhujat esittivät, että tulisi etsiä nopeita, konkreettisia tapoja parantaa nykyistä tilannetta, pikemminkin kuin rakentaa suuria visioita. Esimerkiksi niin sanottu humanitäärinen viisumi mahdollistaisi saapumisen laillisesti Eurooppaan hakemaan turvapaikkaa, eikä turvapaikanhakijoiden tarvitsisi ylittää Välimerta laittomasti, usein hengenvaarallisia reittejä pitkin. Esiin nostettiin myös niin sanotut maihinnousupisteet ratkaisuna tämänhetkiseen, kestävämpään tilanteeseen Välimerellä, jossa tuhannet siirtolaiset hukkuvat vuosittain. Maihinnousupisteiden perustaminen Euroopan unionin ulkopuolelle on ollut Euroopan unionin voimakkaasti ajama ratkaisu. Tätä ratkaisumallia kohtaan esitettiin kuitenkin paljon kritiikkiä. Ensinnäkin, jo olemassa olevilla pakolaisleireillä Euroopan unionin alueella olosuhteet ovat dokumentoidusti kestävämpään. Esitettiin myös, että UNHCR:llä on jo varsin toimiva leirisysteemi, mutta Euroopan valtiot eivät ole olleet halukkaita ottamaan merkittäviä määriä kiintiöpakolaisia leireiltä, mikä olisi mahdollistanut politiikan painopisteen siirtymisen enemmän kiintiöpakolaisten suuntaan.

Ryhmässä puhuttiin myös tarpeesta kohdentaa tutkimusta, tai sen painopisteitä uudella tavalla. Esiin nostettiin tarve tutkia enemmän siirtolaisuutta taloudellisena systeeminä ja rakenteena (niin sanottu *migration industry*-keskustelu). Puhuttiin myös tarpeesta hyödyntää tulevaisuuden tutkimuksen metodeja: täytyisi rakentaa malleja siitä, mitä eri politiikkavaihtoehdot voisivat tarkoittaa tulevaisuudelle. Puhuttiin myös järjestelmien toimimattomuudesta: näyttää siltä, että turvapaikka- ja rajavalvontajärjestelmä eivät kumpikaan näytä tekevän sitä, mitä väittävät tekevänsä. Jo nyt olemassa oleva tutkimustieto osoittaa, että turvapaikkajärjestelmän oikeudellinen perusta on pysynyt samana, mutta käytännöt vaihtelevat sen suhteen, millä perustein turvapaikka myönnetään. Tämä herättää vakavia kysymyksiä järjestelmän toimivuudesta.

Lisäksi ryhmässä kiinnitettiin huomiota niin sanottujen paperittomien kestävämpään tilanteeseen, sekä nykyisen hallinnon ja säännösten tulkinnan joustamattomuuteen. Jälkimmäisestä esimerkkinä nostettiin esiin se, että työssä käyviä, hyvin sopeutuneita turvapaikanhakijoita karkotetaan, vaikka samaan aikaan puhutaan työvoimapulasta.

Riikka Eela

VTM, lähetystöneuvos
Ulkoministeriö, Afrikan ja Lähi-idän osasto
riikka.eela@formin.fi

Onnistunut kotiinpaluu – Miten tukea Euroopasta palaavaa?

Avainsanat: turvapaikanhakija, muuttoliike, paluumuutto, direktiivi, Euroopan unioni

Artikkelissa esitellään kysymyksiä, jotka liittyvät kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden tuetun vapaaehtoisen paluun konseptiin. Paluun ja jälleenkotoutumisen tukeminen on laajassa mittakaavassa Euroopan maille uutta ja juontaa osin juurensa hallitsemattoman muuttoliikkeen huippuvuoteen 2015.

Artikkelissa pyritään tuomaan näkyviin, millaista tietoa tarvitaan lisää, jotta tuetun vapaaehtoisen paluun ja jälleenkotoutumisen ongelmakohtia voidaan ratkoa realistisesti ja onnistuneesti. Pelkästään paluu-termi voi johtaa harhaan; henkilöt eivät aina voi tai halua palata sinne, mistä lähtivät. Paluun tukemiseen liittyviä kysymyksiä ovat muun muassa tarjottavan tuen laatu ja määrä sekä se, missä määrin tukea tulisi tarjota palaajalle itselleen ja missä määrin yhteisölle, johon tämä palaa. Myös palaamisen vapaaehtoisuuden jäsentäminen on tärkeää, jos halutaan ymmärtää palaajan motiiveja ja tarpeita.

Paluuta tukemalla halutaan varmistaa henkilön onnistunut taloudellinen ja sosiaalinen jälleenkotoutuminen lähtömaahan.

Suomessa on ollut käynnissä Maahanmuuttoviraston johtama Auda-hanke vuoden 2018 alusta alkaen.¹ Hankkeessa selvitetään muun

1 Auda-hankkeessa on ollut mukana Maahanmuuttoviraston ja ulkoministeriön lisäksi Kriisinhallintakeskus. Hankkeeseen liittyy myös selvitys vapaaehtoisesti palanneiden tilanteesta paluun jälkeen. Sen tekee

muassa, miten voidaan edistää ja tukea kielteisen päätöksen saaneen turvapaikanhakijan vapaaehtoista paluuta lähtömaahansa siten, että henkilö ei jää paluun jälkeen tyhjään päälle, vaan kykenee taloudellisesti ja sosiaalisesti jälleenkotoutumaan alueelle, josta on saattanut olla pitkäänkin poissa.

Auda-hankkeessa pyritään samanaikaisesti sekä kehittämään metodologiaa, eli selvittämään, millä keinoin hyvää paluuta pystytään edistämään, että saavuttamaan konkreettisia tuloksia, eli ohjaamaan henkilöitä paluutiedon ja -palvelujen äärelle.

Paluun ja jälleenkotoutumisen tukeminen on laajassa mittakaavassa Euroopan maille uutta ja juontaa osin juurensa hallitsemattoman muuttoliikkeen huippuvuoteen 2015.² Puhutaan käsitteestä "assisted voluntary return and reintegration", "tuettu vapaaehtoinen paluu ja jälleenkotoutuminen". Teemaan liittyviä hyviä käytäntöjä kehitetään ja hankkeita pilotoidaan eri maissa vaihtelevasti ja vaihtelevin budjetein. Asiasta on eril-

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM. Hanke saa rahoitusta Euroopan unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF).

2 Euroopan komission syksyllä 2018 annettu ns. paluudirektiiviehdotus (COM(2018) 634 final) sisältää velvoitteen luoda vapaaehtoisen paluun ohjelmia, joihin voisi sisältyä myös jälleenkotoutumistukea, ks. direktiiviehdotuksen uusi kappale 14.

linen tavoite myös YK:n maailmanlaajuisessa siirtolaisuusasiakirjassa.³

Tarkastelen seuraavassa vapaaehtoista paluuta käsitteiden monitulkintaisuuden kautta. Kun sanojen takana olevaa todellisuutta tarkastellaan, tulee näkyviin, millaista tietoa tarvitaan lisää, jotta tuetun vapaaehtoisen paluun ja jälleenkotoutumisen ongelmakoh- tia voidaan ratkoa realistisesti ja onnistu- neesti.

Monet artikkelissa mainitsemani asiat nousivat voimakkaasti esiin muun muassa Addis Abebassa marraskuussa 2018 pidetyssä Afrikan unionin ja Euroopan unionin maiden jälleenkotoutumista käsitelleessä ko- kouksessa *AU–EU Technical Workshop on Sustainable Reintegration of Migrants*. Kokouksen kimmokkeena oli niiden henkilöiden kotou- tuminen, jotka on vuoden 2018 aikana Afri- kan unionin, Euroopan unionin ja kansain- välisen siirtolaisuusjärjestö IOM:n yhteistyö- nä palautettu, omasta tahdostaan, Libyasta kotimaihinsa.

Paluu, mutta minne

Arkikielessä paluusta puhuminen on melko yksiselitteistä. Palataan sinne, mistä lähdet- tiin. Sanaan sisältyy kotiinpaluun tunnel- maa, palaamista jonnekin, missä kaikki on ennallaan. Jokainen pidempään muualla asunut ja takaisin palannut tietää, että näin ei kuitenkaan juuri koskaan ole. Lähikauppa on lakkautettu ja naapurissa on uusi asukas. Kun puhutaan niistä henkilöistä, jotka nyt ovat palaamassa kotiseudulle Euroopasta, tilanne voi olla toinen paljon dramaattisem- min. Koko lähikortteli saattaa olla pommi- tettu, naapuri kaatunut sodassa, ystävät ka- donneet. Palaaja ei välttämättä voi tai halua palata sinne, mistä lähti. Pitää palata naapu- rikylään tai -kaupunkiin tai kauemmas. Julki- suudesta tunnemme myös tapauksia, joissa henkilö ei ole koskaan asunutkaan maassa, johon hänen nyt pitää palata. Tässä tapauk- ssa ”paluu” on tietysti erityisen epätasmi- linen termi.

Tämä on yksi monista ongelmista, joihin erilaisilla hankkeilla nyt haetaan ratkaisua: miten paluu saadaan onnistumaan, kun mo- nia ”paluu”-sanaan kuuluvia elementtejä on kadonnut. Mitä ovat ne elementit, joita pys- tytään ulkoa rakentamaan? Mikä on eri ele- menttien kiireellisyys- tai tärkeysjärjestys?

Paluun tukeminen – eurooppalainen ilmiö

Tuettu paluu on pääsääntöisesti eurooppa- lainen ilmiö. Tuella viitataan sekä palaajalle annettavaan rahalliseen avustukseen (käteis- tuki) että erilaisiin neuvonta- ja tukipalvelui- hin (hyödyketuki), joita voidaan tarjota sekä ennen lähtöä maassa, josta henkilö lähtee pois, että paluun jälkeen maassa, johon hen- kilö palaa. Näitä palveluja eri Euroopan maat hankkivat ostopalveluna esimerkiksi IOM:ltä. Ne voivat sisältää esimerkiksi tukea työn löy- tämiseksi, ammattikoulutusta tai asunon- hankintaa – ylipäättään henkilön yksilöllisen tilanteen, tukiverkoston ja tulevaisuuden kartoittamista.

Maailmanlaajuisesti paluun tukeminen ei ole tavallista. Monet maat ohjaavat esimer- kiksi vierastyöläisiä poistumaan työmark- kinasuhdanteiden mukaan. Keinot voivat vaihdella arjen hankaloittamisesta – esimer- kiksi erilaisin oleskelulupiiin liittyvien vaatimusten avulla – hyvinkin suoraviivaiseen toimintaan, kuten ihmisten kuljettamiseen rajalle.

Tällaisesta tukemattomasta paluumuu- tosta on helppo löytää suuren mittakaavan esimerkkejä. Pakistanista ja erityisesti Ira- nista palaa tai palautetaan ihmisiä suurina määrinä Afganistaniin (pelkästään Iranista vuonna 2018 noin 750 000 henkilöä). Saudi-Arabiasta on palannut tai pakotettu pala- maan Etiopiaan henkilöitä, jotka ovat olleet vierastyöläisinä Saudi-Arabiassa jopa vuosikymmeniä (esimerkiksi toukokuun 2017 ja marraskuun 2018 välillä noin 220 000 hen- kilöä). Yhdysvalloista on palautettu suuria määriä vierastyöläisiä vaikkapa Meksikoon (esimerkiksi vuoden 2017 alusta vuoden 2018 puoliväliin noin 270 000 henkilöä). Etelä-Afri- kasta suuntautuu mittavaa paluumuuttovir- taa muun muassa Malawiin.⁴

Euroopassa paluuta ja palaajaa on pää- dytty tukemaan monesta syystä. Tukeminen nähdään erityisesti osana palaavan yksilön tulevaisuusperspektiivin vahvistamista, mut- ta myös sen yhteiskunnan kehittämistä, jo- hon henkilö palaa. Viime aikojen trendeihin eurooppalaisessa keskustelussa kuuluu- kin paluun, takaisinoton ja kehitysajattelun in- tegrointi samaan keskusteluun: perinteistä sisäministeriön toimialaa ja kehitys yhteis- ajattelua halutaan tuoda lähemmäs toisiaan.

3 *Global Compact on Migration*. Tavoite 21 kuuluu: ”Co-operate in facilitating dignified and sustainable return, readmission and reintegration”; tehdään yhteistyötä arvokkaan ja kestäväen paluun, takaisinoton ja jälleenkotoutumisen mahdollistamiseksi.

4 Afganistaniin ja Etiopiaan palanneiden tai palautet- tujen luvut ovat peräisin IOM:n tilastoista, Meksikoon palautettujen luvuista ks. esim. Rachel Schmidtken ja Raquen Chuayffetin artikkeli *Reintegrating Returned Mexican Migrants through a Comprehensive Workforce Development Strategy* (The Mexico Institute 2018).

Paluun tukemiseen liittyy myös itsekäämpiä motiiveja: Euroopan maat laskevat, että on halvempaa tukea henkilön paluuta kotimaahan kuin hänen oleskeluaan Euroopassa esimerkiksi turvapaikanhakijana tai maksaa niiden lieveilmiöiden kustannuksia, joita oleskelu Euroopassa paperittomana ja "harmaan yhteiskunnan" syntyminen aiheuttaa.

Lisäksi paluun tukemisen ajatellaan motivoivan juuri vapaaehtoiseen palaamiseen. Vastaanottajamaan kannalta vapaaehtoisesti palaava on aina helpompi ottaa vastaan kuin henkilö, joka joudutaan palauttamaan. Osalle vastaanottajamaista palautettavien vastaanotto voi sisäpoliittisista syistä olla niin vaikeaa, että vapaaehtoinen paluu on käytännössä ainoa vaihtoehto.

Koska paluun tukeminen nykyisessä mitakaavassa on uusi asia, on moni asia pilottivaiheessa eikä tuloksia ole vielä voitu tutkia. Monet paluutyötä tekevät toteavat, että kun paluumuuttoa miettivä ottaa yhteyttä paluutukea tarjoavaan tahoon, hän on yleensä jo tehnyt päätöksensä palata. Tuki, oli se sitten käteistä tai hyödykkeitä, ei näytä olevan paluupäätöksen motiivi, vaikka se onkin paluuta helpottava elementti. Yksi havainto paluun tukemisesta on, että joissakin tapauksissa jo palanneiden tarjoama vertaistuki on ollut hyödyllisin ja tehokkain tuen muoto.

Tukemiseen liittyy myös epätasapainoa aiheuttavia tekijöitä. Toisaalta pidetään tärkeänä, että palaajan yksilölliset tarpeet otetaan tarkasti huomioon. Toisaalta käytännön työssä on huomattu, että jos esimerkiksi samalle alueelle, samaan koulutuskeskukseen tai saman vastaanottopalveluja tarjoavan toimijan piiriin palaa eri maista henkilöitä, joilla on kovin eri suuruinen tai eri tyyppiä palveluita mahdollistava "paluupaketti", tämä voi johtaa syviinkin ristiriitoihin. Siksi on esitetty esimerkiksi eri Euroopan maiden tukikäytäntöjen yhdenmukaistamista.

Vaikeita ristiriitoja saattaa syntyä myös tuettujen palaajien ja vastaanottavan yhteisön välillä. Paljon pohditaan esimerkiksi sitä, mikä ylipäätään on oikea suhde tuen jakautumisessa. Kuinka paljon on perusteltua tukea palaajaa, kuinka paljon tuesta pitäisi ohjata sille yhteisölle, johon palataan? Samalla keskustellaan siittäkin, miten yhteisö tulisi määrittää. Onko tuettava yksikkö kylä, jokin vastaanotettavia tukeva hanke, maakunta vai valtio? Mitä hauraampi valtio, sen tärkeämpi tämä kysymys on.

Paluun vapaaehtoisuuden määrittelyä

Yhdysvaltalaiset siirtolaisuustutkijat Kathleen Newland ja Brian Salant ovat artikkelissaan

"Balancing Acts: Policy Frameworks for Migrant Return and Reintegration"⁵ tarkastelleet siirtolaisten paluuta monesta näkökulmasta. He luovat keskustelulle käsitteellistä viitekehystä ja aloittavat tämän luokittelemalla paluun vapaaehtoisuuden asteita. He tunnistavat niitä kuusi. Toiseksi vapaaehtoisinta paluuta he kutsuvat vapaaehtoiseksi (*voluntary*); vapaaehtoisin paluun muoto on houkuteltu (*solicited*) paluu. Tällainen paluu ei perustu pelkästään palaajan tahtoon, vaan myös siihen, että paluun suorastaan houkuttelee kansalaisiaan takaisin. Tällaista houkutuskampanjoitua kohdistetaan usein erityisesti hyvin koulutettuihin kansalaisiin, jotka asuvat ulkomailla. Houkuttelun ja vapaaehtoisin paluun jälkeen tutkijat luokittelevat paluumuodot kohti vähenevää vapaaehtoisuutta: vastahakoinen (*reluctant*), painostettu (*pressured*), velvoitettu (*obliged*) ja pakotettu (*forced*).

Tässä päästään yhteen eurooppalaisen paluusetelman ongelmakohdista. Käytämme termiä "tuettu vapaaehtoinen paluu" myös silloin, kun palaaja on kielteisen päätöksen turvapaikkahakemuksensa saanut henkilö, jolle tarjotaan mahdollisuutta lähteä maasta ilman pakkokeinoja, turvanaan käteis- tai hyödyketukea sisältävä "starttipaketti". Konseptiin tavallisesti kuuluu, että palaajaa on kirjaimellisesti vastassa joku, joka saattaa hänet paluupalvelujen piiriin ja esimerkiksi tilapäiseen majapaikkaan.

Termillä "vapaaehtoinen" luodaan tällöin käsitteellistä pesäeroa tilanteeseen, jossa henkilö poistetaan maasta mahdollisesti pakkokeinoin. Maasta poistettavalle ei järjestetä tukipalveluja palautuksen jälkeen eikä hänen jälleenkotoutumistaan seurata. Hän myös saattaa saada määräaikaisen maahan-tulokiellon maahan, joka hänet palauttaa.

Yksilön näkökulmasta nämä ovat erittäin tärkeitä eroja. Termillä "vapaaehtoinen" viestitetään ensin mainitun vaihtoehdon paremmuutta henkilölle, joka miettii näiden kahden vaihtoehdon välillä, ja näin ollen sitä on varsin perusteltua käyttää.

Samalla on kuitenkin helppo ymmärtää, että puhtaasta vapaaehtoisuudesta ei välttämättä ole kyse, kun henkilö joutuu valitsemaan kahdesta vaihtoehdosta: palata itse tai tulla palautetuksi. Moni Euroopasta palaava, turvapaikkahakemuksensa kielteisen päätöksen saanut – ehkä osa prosessinsa keskeyttäneistäkin – saattaa palata Newlandin ja Salantin luokittelussa lähinnä "painostetun" tai "velvoitetun" paluun kategoriassa. Tämä on tärkeää ymmärtää, kun mietitään,

5 Newland, Kathleen & Salant, Brian (2018). *Balancing Acts: Policy Frameworks for Migrant Return and Reintegration*. Migration Policy Institute MPI, Policy Briefs, October 2018.

miten näitä yksilöitä pystytään motivoimaan paluuseen ja miten heitä voidaan sosiaalisesti ja taloudellisesti juurruttaa ja tukea paluun jälkeen.

Kun puhutaan muuttoliikkeen perimmäisistä syistä, viitataan yleensä negatiivisiin, työntäviin tekijöihin, kuten nälänhätä, konflikti tai henkeä tai terveyttä uhkaava köyhyys. Osa syistä on kuitenkin positiivisempia, vetäviä tekijöitä. Nämä voivat liittyä ihmisen henkilökohtaisiin pyrkimyksiin. Hän saattaa haluta toteuttaa itseään ammatillisesti tai muuten; tienata enemmän; elää toisenlaista elämää; päästä perheensä luo ja niin edelleen. Moni tuli Eurooppaan vuonna 2015 turvapaikanhakijana, koska tälle saapumisen tavalle ei ollut vaihtoehtoa. Tulon syy saattoi kuitenkin olla jokin muu. Osalla näistä ihmisistä on turvapaikkajärjestelmässä vastausta odottaessa jäänyt todennäköisesti saavuttamatta se tavoite, jonka vuoksi he alun perin lähtivät matkaan. Tämä taas on yksi syy, miksi voi olla vaikeaa päättää palata: tavoitteen saavuttamisen näkökulmasta matka on edelleen kesken.

Onnistuneen paluun näkökulmasta myös tästä teemasta kaivattaisiin lisää tietoa. Mitkä ovat yksilötasolla työntävät ja vetävät tekijät? Mikä on tarkalleen se dynamiikka, jolla nämä tekijät vaikuttavat lähtömaassa, kohdemaassa ja paluupäätöstä tehtäessä?

Vuonna 2016 Suomen poliisi järjesti paluulennot noin 1 400:lle irakilaiselle, jotka päättivät joko vapaaehtoisesti tai vastahakoisesti – Newland ja Salantin luokitusta

lainatakseni – palata Irakiin ja jättää turvapaikkaprosessinsa kesken. Näitäkin 1 400:aa henkilöä voi miettiä monesta näkökulmasta. Yksi näkökulma, joka tulee mieleen, on: mikä menetetty tilaisuus tutkia lähtijän ja palaa-ajan motiiveja; tiedon ja toiveiden tasoa; paluuta; yhteisön ja yksilön suhdetta; ajatuksia ennen ja jälkeen.

Jälleenkotoutuminen vai uusi yritys

Jälleenkotoutumisen, reintegraation, käsitteestä tyydyn toteamaan yhden asian.

Marraskuinen Addis Abeban kokous, johon osallistuin, oli kutsuttu koolle Afrikan unionin sudanilaisen sosiaaliasioiden komissaari Amira Elfadilin aloitteesta. Hän kuvasi loppupuheenvuorossaan tunteitaan marraskuussa 2017, kun hän seiso i Libyassa peltihallissa, jossa 3 000 afrikkalaismiestä huusi hänelle ranskaksi, arabiaksi ja englanniksi vain yhtä: "viekää meidät kotiin". Hän kuvasi ponnistuksia, jotka AU sen jälkeen, EU:n ja IOM:n tukemana, teki näiden ihmisten toiveen toteuttamiseksi. Elfadil päätti puheenvuoronsa: "Me toteutimme tehtävämme puolet: autoimme heidät palaamaan. Mutta puolet jäi tekemättä: emme ole onnistuneet jälleenkotouttamisessa. Osa on jo lähtenyt uudelleen."

Jos tuettu paluu ei johda yksilön onnistuneeseen jälleenkotoutumiseen, olemme tuki-joina kuin hölmöläiset, jotka leikkaavat peiton päästä pätkän ja ompelevat sen toiseen päähän.

Tutkimus-sarjalle JUFO-luokitus

**Instituutin Tutkimus-sarjalle on myönnetty
Julkaisuforumin tasoluokka 1.**

Sarjassa on ilmestynyt kaksi teosta:

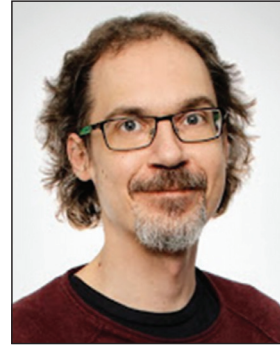
- 1. Karjalani, Karjalani, maani ja maailmani**
- 2. Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa**

Veera Kaleva

Free Movement Network activist
veera.kaleva@gmail.com

Markus Himanen

Doctoral Researcher
CEREN, University of Helsinki
markus.himanen@helsinki.fi

Lessons from solidarity work with migrants to the post-2015 asylum and migration debate

Keywords: migration, freedom of movement, residence permits, immigration policy, asylum seekers, activism

The lack of proper legal assistance for asylum seekers and other foreigners with a precarious legal status has led to much of the migration activism in Finland taking the form of unofficial legal counselling. Actors in this field include the Free Movement Network, other small non-governmental organisations or activist groups and engaged individuals. In the seminar Politics of Migration in Tampere 22.–23.10.2018 several key questions around migration and migration policies were discussed. For instance, how well do fundamental categories of migration policy such as refugee or migrant worker match to the real world? Using the lens of practical work with asylum seekers and other precarious migrant groups in Finland, we connect this question to three experiences: the contradiction between bureaucratic categories and the real lives of migrants; internal contradictions of Finnish migration policy and thirdly, global inequalities which the current migration regime tries to respond to and which it partly reproduces. To create sound political solutions to the current “crisis” would require paying attention to how the labels and categories are produced by the bureaucratic system shaping the lives of persons on the move.

People behind the labels

Hamid, an Iranian man has lived in Finland almost ten years struggling with different legal processes. He first came to Finland as he

was persecuted for his political activities in his home country and had a relative in Finland. Hamid has worked in his relative's successful company, speaks fluent Finnish, has no relatives or family back in Iran. He has very little chances of applying any other kind of permit than asylum, since he doesn't have a passport. Hamid has never had one and he cannot rely on his country of origin to get one, even though the Finnish Immigration Service says he can, since it does not believe that he is in danger. He cannot marry his long-time spouse, since he cannot prove that he is not married in Iran or prove his identity. Neither is Hamid able to get a work permit because of the lack of the passport, but also because the sector in which he works is not in the need of foreign workforce according to the guidelines of the local employment officials. The police has not managed to deport anyone to Iran for a few years, but now they are trying hard and testing the approach on people who have stayed in Finland for years.

Both international and the Finnish law is dividing people into groups and categories with different legal statuses and rights to cross borders. While the current public and political discussion has mostly concentrated on refugees and asylum seekers, it has ignored the fact that the categories in use are not natural or essential: People end up in one category or another depending on the

circumstances, policies and what migration routes are available at the particular time and situation.

Self-deportation or residence permits?

On the one hand, Hamid's situation shows how the removal of failed asylum seekers constitutes a central problem for the Finnish immigration bureaucracy. Volunteers and activists working with asylum seekers have noticed that to compensate inefficient deportation policies the government aims to make life difficult for failed asylum seekers until the point that they will agree to "voluntary return". In December 2016 the government announced an action plan for preventing and managing irregular stay. The key measures included enhancing surveillance; increasing security measures, such as detention or reporting obligations; and the intensification of sanctions for irregular stays.

On the other hand, Hamid had several possible grounds to get a residence permit: marriage, work, asylum and other ties to Finland. The asylum system in Finland has some pragmatic and reasonable features: an undocumented person or asylum seeker may – at least in principle – also apply for a residence permit for other reasons. Work, study and family-based permits are the most important means for failed asylum seekers to regularise their status. Currently, counsellors at the Free Movement Network often encounter problems regarding regularisation which are similar to Hamid's experiences.

Firstly, the Finnish Immigration Service (Migri) enforces very strict passport requirements. For example, work or marriage permits are generally not granted to people who do not have a passport. People seeking international protection often do not have a passport. They could legally be granted an alien's passport, but this has not been practiced in the recent years. Even obtaining the national passport after entering Finland, for instance by buying it back from the smugglers, has been interpreted as an attempt to circumvent immigration provisions by Migri. It is also often very difficult to submit an application for a residence permit safely. Migri informs the police about undocumented persons when these are in the process of trying to regularise their status and thereby identifying themselves. This leads the undocumented persons being afraid of attempting to legalise their status, even if they have a right to residence through for example an employment contract. Thirdly, Migri often interprets requests for residence permits by asylum seekers as attempts to circumvent immigration

provisions. Even if the requirements for a marriage, work or study based permit would otherwise be fulfilled, the applicant will be rejected because the authorities suspect that their real purpose is not to work, study, or be with their family in Finland.

The Ministry of the Interior has implied that current problems can be resolved by increasing deportations and encouraging "voluntary" return. Instead of promoting inhumane and ineffective practices, there are more just and more practical solutions available that do not even require legal changes – Migri would only need to change its decision-making practices. Migri could grant alien's passports, reduce the use of the circumvention clause, and allow people to safely submit applications for regular status. A larger amount of labour based residence permits could be issued if current regulations on access to Finnish labour market would be applied in a more liberal fashion.

The policy options concerning the situation of failed asylum seekers do not constitute a choice between idealistic and realistic solutions. The most humane answer, issuing residence permits, would also be the most practical and economical one. This would not correct the distortions in the asylum policy but it would give access for failed asylum seekers to fundamental rights and grant them a possibility to rebuild their lives interrupted by the Finnish bureaucracy.

Universal solutions for global problems

Thirdly, the case of Hamid also indicates the vast social inequalities that form the context of the conflicts around migration. Many of the seemingly local problems which make people move, such as conflicts, poverty, hunger and environmental disasters, are not created only by or within one nation state, but are often global in nature, have far-reaching historical roots and are unequally distributed. For example, older industrial nations bear the biggest responsibility for the global problem of the climate change but many of the most adverse effects will hit hardest the Global South. Instead of conceptualizing international mobility through the lens of nation state, nationality and national immigration policy, the starting point should be that we live in a common world and need better solutions based on a shared understanding concerning these global issues.

Hamid does not have a passport because the possibilities for mobility are more restricted for people from the Global South. A Finnish citizen and an Iranian citizen are in any ways in different positions in relation,

for example, to economic situation, political rights or women's rights but also mobility rights. The Finnish passport grants its holder more practical mobility rights than the Iranian passport. Is it ethically sound that being born in a historical moment to a certain country like Finland and getting its passport

results in such fundamental difference in the distribution of rights? Are there any alternatives for this birthright lottery, as the current global citizenship regime is called by Ayelet Shchar, as a means of allocating life possibilities?

Karin Lindfors & Asta Lumikero (red.)

Den första veckan grät jag...

Pris 15 € + leverans

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi>

Eller: krhemi@utu.fi

Den erfarenheten delas av många i en ny bok om finlandssvenskt kvinnoliv i Sverige. Boken har fått titeln "Den första veckan grät jag..." och beskriver känslan av att anlända till ett land där man talar samma språk men ändå blir bemött som en främling. I personliga intervjuer skildrar fjorton finlandssvenska kvinnor, idag mellan 69 och 95 år gamla, sitt första möte med Sverige.

Gemensamt för dem är att alla har flyttat från Finland till Sverige mellan 1940- och 1980- talet. Alla har ett långt yrkesliv bakom sig och ingen är s.k. kändis. De kände att de reste till ett land som de förstod sig på, men mötet kunde bli chockartat. Idag ser de tillbaka på sina långa liv med många minnen och skarpsynta observationer om dagens svenska samhälle.

Bokens redaktörer Karin Lindfors och Asta Lumikero har sammanställt intervjuerna till en fängslande berättelse om vilket stort steg det var att emigrera då, jämfört med dagens globaliserade värld. Berättelserna visar på den kluvenhet som finns hos både den som anländer och den som tar emot. Det nya och främmande möter man med frågor, egna föreställningar och fördomar. Ett evigt mönster går igen, idag är det nya grupper som är föremål för tankemodellen vi och dom. "Den första veckan grät jag..." är både kvinnohistoria och en del av Sveriges och Finlands historia.

Anitta Kynsilehto

YTT, University Researcher
New Social Research (NSR) – programme and
Tampere Peace Research Institute
anitta.kynsilehto@tuni.fi

Externalizing migration management, criminalizing solidarity

Keywords: global mobility, border, asylum, externalisation, solidarity, criminalization

The contemporary regime of mobility is uneven, leaving the majority of the people especially from the Global South without access to regular forms of mobility. On the contrary, their mobility is seen as a threat to social cohesion in the Global North destinations, which has translated in enhanced outsourcing of border control, asylum and 'migration management' more broadly. In this article, I discuss the politics of mobility focusing in particular on the Mediterranean region. I pay special attention to enhanced control efforts, Southern Mediterranean States' attempts to respond to the externalisation of migration management by the European Union, and the criminalization of solidarity actions both on land and at sea.

On December 22, 2018, on the eve of the end of year holiday season, NGO ship Sea Watch 3 rescued 32 people in distress off the Libyan coast. What could have been a normal rescue operation of saving human lives from death at sea became a yet another standoff when the Maltese authorities refused the ship access to its ports in order to disembark those rescued. A week later, another ship, this time operated by the NGO Sea Eye, faced the same response when trying to disembark seventeen people they had rescued from sea. These incidents were a continuation of the practice, endorsed especially since the summer 2018, of increasing difficulties for non-profit organizations to perform search and rescue operations in the Mediterranean.

In what follows, I address the contemporary regime of mobility with a specific focus on the Mediterranean area. I begin by outlining the European efforts to outsource migration management and border control outside its territory, and discuss the responses by the Southern Mediterranean states to these efforts. These attempts to externalize border control and asylum are an integral part of the uneven regime of mobility, where control and confinement of those not considered as worthy of partaking in global circuits have not been coupled with a real access to mobility except for privileged few. In the concluding part, I address the issue of criminalizing solidarity. In this part I come back to the opening story showing how the aspiration by the civil society actors to claim back a human face to that lethal maritime border has resulted in an increased criminalization of solidarity.

Enhanced externalization

Externalization of migration management has been part of the European Union's (EU) common policy on migration and asylum since its inauguration in 1999. This attempt has been undertaken in various forms and labels, be it in the form of mobility partnerships or compacts, or by sending border officials to various locations across the globe. However, since the autumn of 2015 onwards,

in the midst of what came to be labelled as refugee or migration crisis in Europe, externalization of border control and migration management became more generalized and outspoken parts of diverse forms of external cooperation than ever before. Examples of these include the EU-Africa migration summit in Valletta in November 2015 that tied development cooperation and migration management explicitly together, and the deal between the EU and Turkey endorsed in March 2016. This latter was destined to halt departures from Turkey, and it has created a situation of protracted crisis on the Greek Aegean Islands with the subsequently imposed geographical limitation that forces those who have arrived after the conclusion of the deal to stay on the islands.

One solution proposed again in the EU Council conclusions in late June 2018 were disembarkation platforms in third countries, following the example set by Australia in the outsourcing of migration control and externalising asylum outside its territory to the island states such as Nauru. With this intent, the concerns of the neighbouring states as regards to hosting, in a formal manner, an increased number of people seemed completely bypassed. One by one, countries such as Albania, Egypt, Morocco and Tunisia refused to host such processing centres. This is understandable in light of the reluctance by the EU member-states to increase their resettlement numbers. Resettlement offers a legal avenue to access the EU territory for those who have already been assessed as qualifying for international protection by the UN Refugee Agency UNHCR, and an important increase in the resettlement quota is the idea upon which the processing centres would function, should they not bring forth a novel form of protracted confinement. Among the EU member-states, this kind of solidarity continues to be lacking. A notable exception is Portugal that already received six families and will receive up to some 1 000 people, Syrians from Turkey and South Sudanese from Egypt, within the EU resettlement framework; a small number of people but highly symbolic in the broader context aiming at a firm closure of borders and a denial of access to the EU territory. Portugal was also among the minority of the EU member-states that contributed fully to the intra-European solidarity efforts under the relocation programme that sought to distribute the newly arrived more evenly across the EU from the two most exposed countries, Greece and Italy. This relocation programme, considered as a failure due to the reluctance of many member-states to participate, targeted two selected nationalities, Eritreans and

Syrians, who were most likely to receive positive decisions on their asylum claims; that is, to qualify for international protection.

The concerns of the neighbouring countries as regards to hosting a new kind of EU facility are understandable. Indeed, suggestions for hosting refugees outside the EU territory neglect the fact that the large majority of refugees worldwide already reside in the Global South. Moreover, it seems to bypass completely the fact that two major refugee-hosting states, by number – Turkey with its approximately 4 million refugees – and per inhabitant – Lebanon with its 1.5 million registered refugees for a population of 4 million. These numbers are gross approximates and under-estimates, as the UNHCR has not been permitted to register the newly arrived in Lebanon since 2015, when the number of UNHCR-registered refugees was one million people. Also other countries in the Southern Mediterranean already host a fluctuating number of people in transit, their aim being to reach the EU territory, even if this period of ‘transit’ may last for months, even years. Hence, the notion of ‘transit’ is to be used carefully, being cautious of the potential non-linearity at the level of actual lives of the people on the move.

Problem- and threat-oriented approach to mobility

The developments depicted above form part of the uneven access to mobility more generally and, together with increasingly tightened visa policies, they reflect the division between those worthy of access to mobility, and those whose mobility is considered as problematic. For example, African youths’ aspiration to mobility is perceived as problematic, nothing similar to youth mobility from the affluent countries in the Global North, which is in turn encouraged and seen as a normal part of the transition to adulthood. In a similar manner, the aspiration to mobility of civil society actors from the Global South is easily perceived as suspicious by visa allocating agencies, which renders it difficult, if not impossible, to convene debates in Northern locations. One example of these practices we witnessed prior to the Politics of Migration seminar held in Tampere October 23, 2018, when two aspiring participants representing migrant organisations in Morocco were denied visas to travel and join the seminar. These denials occur in the paranoia of the EU member-states that everyone seeking to enter would also plan to stay indefinitely. It renders the mobility of the majority from the Global South problematic, even pathological, which

is contrary to the long-term emphasis on the possibilities of exchange and mutual learning provided by increased opportunities to move within the intra-European space.

Criminalization of solidarity

Over the years, different manifestations of solidarity with people on the move have been criminalized especially in different border locations, the area surrounding the town of Calais in Northern France as one emblematic example with numerous court cases charging solidarity advocates for transporting people to washing facilities and distributing food to recharging mobile phones. Similar practice can be witnessed in the mountainous Roya Valley designating the internal Schengen border between France and Italy, and along the so-called Balkan route; threats and arrests coupled with smear campaigns.

As illustrated in the opening paragraph, the border closure results in on-going human tragedies. In the maritime context, the criminalization of solidarity has only accentuated during the past year in terms of hindering and rendering criminal the search and rescue efforts by non-profit actors and commercial ships concerned to save lives at sea. In addition to the interdictions to disembark those saved at sea to nearest European ports, of actuality has been the confiscation of vessels of entrepreneurs who, while gaining their livelihoods, have not been able to leave people in distress at sea to drown. Over the years, these have included Tunisian fishermen, who have been accused of human smuggling. Their livelihood depends on the continuation of their fishing activity that is rendered impossible by the confiscation of the fishing boat.

In such context, it remains to be seen whether the bottom of humanity has been

reached in terms of violating basic rights and discarding disposable human lives, or whether these practices constitute a prelude to an even firmer denial of principles that global responsibility and solidarity should be built upon.

Bibliography

- Andersson, Ruben (2014). *Illegality, inc: Clandestine migration and the business of bordering Europe*. Oakland, CA: University of California Press.
- Collyer, Michael (2007). In-between places: Undocumented sub-Saharan transit migrants in Morocco. *Antipode* 39 (4); 668–690.
- Kallius, Annastiina, Daniel Monterescu and Prem Kumar Rajaram (2016). Immobilizing mobility: Border ethnography, illiberal democracy, and the politics of refugee crisis in Hungary. *American Ethnologist* 43 (1); 25–37.
- Kynsilehto, Anitta (2017). Mobilities, Politics and Solidarities. *Peace Review: A Journal of Social Justice* 29 (1); 48–54.
- Kynsilehto, Anitta (2018). Euroopan unionin muuttoliike- ja turvapaikkapolitiikka ja kesäkuun lopun päätökset (EU policy on migration and asylum and the decisions at the end of June). *Alusta*, July 4, 2018. Available: <https://alusta.uta.fi/2018/07/04/euroopan-unionin-muuttoliike-ja-turvapaikkapolitiikka-ja-kesakuun-lopun-paatokset/>. Read January 7, 2019.
- Mountz, Alison & Jenna M. Loyd (2014). Constructing the Mediterranean Region: Obscuring Violence in the Bordering of Europe's Migration "Crises". *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies* 13 (2); 173–195.

Anu Aavamäki

Hallintotieteiden maisteri, Erityisasiantuntija
Sisäministeriö, Maahanmuutto-osasto,
Politiikkayksikkö
anu.aavamaki@intermin.fi

Valvotut keskuksset EU:n alueella

Avainsanat: muuttoliike, valvotut keskuksset, turvapaikanhakijat, Euroopan unioni

Kesäkuussa 2018 Eurooppa-neuvosto kehotti kehittämään Euroopan unionin (EU) alueelle perustettavien, vapaaehtoisuuteen perustuvien niin sanottujen valvottujen keskusten (controlled centers) konseptia. Komission heinäkuussa 2018 toimittaman epävirallisen muistion mukaan valvotuissa keskuksissa tulisi pelastettujen maihinnousun jälkeen nopeasti, tehokkaasti ja luotettavasti erottaa laittomat muuttajat ja mahdollisesti kansainvälisen suojelun tarpeessa olevat. Keskuksset toimisivat täydellä EU:n, sekä mahdollisesti eri järjestöjen, tuella ja niissä olisi tarkoitus käsitellä tapaukset EU:n voimassa olevan lainsäädäntökehyksen pohjalta huomioiden turvapaikkakäsittelyn ja palauttamisen välinen synergia sekä nopeat palautukset henkilöille, jotka eivät ole oikeutettuja kansainväliseen suojeluun tai eivät sitä hae. Konseptista haetaan vastausta Välimeren haastavaan tilanteeseen.

Eurooppa-neuvoston kesäkuun 2018 päätelmissä tuotiin esiin EU:n jäsenvaltioiden vapaaehtoisuuteen perustuvien, EU:n alueelle perustettavien valvottujen keskusten (controlled centers) konsepti. Erityisesti komissio on edistänyt tämän jälkeen konseptia muun muassa julkaisemalla valvottuja keskuksia koskevan epävirallisen muistion heinäkuussa 2018.

Valvottujen keskusten konseptia on tarkoitus kehittää olemassa olevien mallien (muun muassa hot spotit eli järjestelykeskukset) pohjalta, mutta kyse on uudenlaisesta järjestelmästä vastauksena erityiseen viime vuosien aikana kehittyneeseen tilanteeseen

Välimerellä. On tärkeää huomata, etteivät valvotut keskuksset ole täysin verrattavissa esimerkiksi Kreikan saarilla jo olemassa oleviin järjestelykeskuksiin tai erityisesti pakolaisleireihin EU:n ulkopuolella.

Tarkoituksena on vastata Välimeren haastavaan tilanteeseen ihmishenkien pelastamiseksi ja keinojen löytämiseksi meripelastusoperaatioissa (Search and Rescue) pelastettuja kuljettavien alusten rantautumisen sujuvoittamiseksi. Valvotut keskuksset olisivat lähtökohtaisesti vastaus Välimeren erityiseen muuttoliiketilanteeseen. Ajatuksena on, että valvotuissa keskuksissa voitaisiin nopean ja turvallisen käsittelyn avulla sekä EU:n täydellä tuella erottaa toisistaan laittomat muuttajat, jotka palautettaisiin erotuksena kansainvälistä suojelua tarvitsevista, joihin sovellettaisiin yhteisvastuullisuuden (solidaarisuuden) periaatetta.

Välimeren maat kohtaavat merkittävää painetta meren yli pyrkivien ensimmäisenä vastaanottomaana. Eurooppa-neuvoston kesäkuun ehdotuksen mukaan Välimereltä EU:n alueelta pelastetut siirettäisiin valvottuihin keskuksiin, joissa mahdollistetaan nopean ja varman prosessin avulla kansainvälistä suojelua tarvitsevien hakijoiden erottaminen niistä, joilla ei ole kansainvälisen suojelun perusteita, ja tätä kautta ihmisten tehokas siirtäminen valvotuista keskuksista eteenpäin. Pelastetut voitaisiin siten joko palauttaa, tai heihin voitaisiin soveltaa yhteisvastuullisuuden periaatetta siirtämällä heitä

vapaaehtoisuuden pohjalta valvotuista keskuksista jäsenmaihin.

Komission heinäkuussa antaman epävirallisen muistion mukaan keskuksot voisivat toimia ad hoc -periaatteella ja väliaikaisesti, vapaaehtoisien jäsenvaltion ylläpitämänä mutta EU:n toimijoiden sekä muiden jäsenvaltioiden vahvalla tuella. Myös eri järjestöjen, kuten The UN Refugee Agency UNHRC:n, International Organization for Migration IOM:n (esimerkiksi haavoittuvuusarvion osalta, vapaaehtoinen paluun tukena sekä lapsen edun ensisijaisuuden turvaamiseksi) sekä European Asylum Support Office EASO:n tuki olisi mahdollista. Komissio ehdottaa lisäksi taloudellista tukea jäsenmaalle, jonka alueelle valvottu keskus (vapaaehtoisuuteen perustuen) perustettaisiin. Valvotuissa keskuksissa tulee turvata riittävät elinolosuhteet EU:n standardien mukaisesti. Niiden tulisi olla hallittavan kokoisia huomioiden prosessi ja keskustusten turvallisuus, sekä huomioiden eurooppalaiset vähimmäisvaatimukset vastaanotto-olosuhteille.

Komission mukaan keskuksissa tulisi varmistaa henkilöiden tunnistaminen ja sormenjälkien ottaminen maihinnousun jälkeen sekä turvapaikkahakemusten perusteiden arviointi ja luokittelu (tutkimatta jätettävät, tutkittavaksi otettavat ja (ilmeisen) perusteettomat hakemukset). Lisäksi tulisi varmistua turvatarkastusten tekemisestä. Henkilöt olisivat maihinnousun jälkeen valvotuissa keskuksissa siihen saakka, kunnes vähintään alustava arvio heidän hakemuksestaan olisi tehty ja henkilö voitaisiin siirtää soveltuvaan (turvapaikka)prosessiin. Henkilön yksilöllinen tilanne tulisi huomioida (haavoittuvuusarvio, tarvittavat terveystarkastukset). Tehokkaan ja nopean käsittelyn varmistamiseksi tarvittavien toimien tulisi maihinnousun jälkeen viedä korkeintaan 4-8 viikkoa. Tämän takaamiseksi viranomaisten vastuut ja tehtävät tulisi jakaa selkeästi, oppien nykyisistä hot spot eli järjestelykeskuksista. Tällainen konsepti on mahdollista ny-

kylainsäädännön puitteissa ja tarjoaisi siten mahdollisen ratkaisun jo ennen meneillään olevan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän uudistuksen valmistumista.

Etuina olisivat; 1) nopeat, varmat ja tehokkaat prosessit, jotka vähentäisivät edelleen liikkumisen riskiä sekä kontrolloitu turvapaikanhaku sitä tarvitseville ja toisaalta nopeat palautukset niille, jotka eivät ole kansainvälisen suojelun tarpeessa; 2) täysi EU:n taloudellinen tuki rakenteellisiin ja operatiivisiin kuluihin, henkilöstökuluihin sekä keskuksissa toimivien EU-virastojen ja kansainvälisten järjestöjen tarpeisiin; 3) täysi EU:n operatiivinen tuki, joka johtaisi vahvempaan synergiaan turvapaikan hakuprosessin ja paluuprosessin välillä, sekä potentiaalisten turvauhkien tunnistamiseen; ja 4) täysi EU:n tuki palautusprosesseihin, mukaan lukien avustettu vapaaehtoinen paluu ja kotouttaminen sekä jäsenmaille vapaaehtoiset sisäiset siirrot. Valvotut keskuksot tarjoaisivat myös mahdollisuuden puuttua niin sanottuun turvapaikkashoppailuun ehkäisten hallitsematonta edelleen liikkumista jäsenmaiden välillä, erityisesti Välimeren maista kohti Keski- ja Pohjois-Eurooppaa.

Suomi on keskusteluissa tukenut komission ehdotusta valvottujen keskustusten konseptin kehittämisestä sekä mahdollisesta pilotihankkeen käynnistämisestä painottaen, että mahdollisten valvotuista keskuksista tehtävien sisäisten siirtojen tulisi kuitenkin tapahtua jäsenmaille vapaaehtoisesti. Luomalla toimiva valvottujen keskustusten konsepti voitaisiin edistää yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän kehittämistä ja vaikuttaa positiivisesti muuttovirtojen hallintaan koko EU:ssa. Komission, turvapaikka-asioiden tukiviraston ja Euroopan raja- ja merivartiostoviraston (Frontex) panos on tässä keskeinen. Valvotut keskuksot tarjoavat mahdollisuuden hallittuun maahanmuuttoon, jossa ensisijaisena periaatteena on ihmishenkien turvaaminen sekä suojelun tarjoaminen niille, jotka sitä aidosti tarvitsevat.

Lisälukemista:

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4629_en.htm

Ville Elonheimo

YTM, Monikulttuurisuustyön koordinaattori
ville.elonheimo@pksotu.fi

Globaalin vapaan liikkuvuuden tavoittelua

Avainsanat: vapaa liikkuvuus, oleskelulupa, muuttoliikepolitiikka

Maahanmuuttajan pitää rekisteröityä moniin järjestelmiin, oleskelulupa on vain yksi niistä. Monista päällekkäisistä rekistereistä, oleskelulupien monimutkaisuudesta ja politiikan kiristymisestä aiheutuu maahanmuuttajille ongelmia. Oleskelulupajärjestelmä ei ole välttämättömyys, joten kirjoituksessa tarkastellaan mahdollisuutta luopua siitä siten, että ihmiset kuitenkin tunnustettaisiin rajoilla passeillaan. Globaalin vapaan liikkuvuuden oloissa esille tulevat muun muassa turvallisuuden ja sosiaaliturvan kysymykset, jotka ovat ratkaistavissa ja tulee ratkaista kyseessä oleva politiikanalojen keinoin ilman liikkuvuuden rajoittamista. Kirjoituksessa ihminen ja ihmiskunta nähdään luonnollisina yksiköinä ja valtiota tarkastellaan välineenä ihmisten yhteistoiminnalle ja ihmisoikeuksien toteuttamiselle. Prosessissa globaalin vapaan liikkuvuuden luomiseksi voidaan ottaa mallia Euroopan unionin Schengen-alueen rakentamisesta.

Suomen maahanmuuttopolitiikkaan ja sen käytännön toteutukseen eri byrokraatioissa liittyy ihmisten kannalta ongelmia, jotka ovat viime vuosina pahentuneet oleskelulupapolitiikan kiristytessä. Vastaukseksi tähän ongelmakenttään hahmottelen mahdollisuutta siirtyä globaaliin vapaaseen liikkuvuuteen, jossa oleskelulupa muuttoliikkeen säätelyn välineenä poistettaisiin.

Ehdotan järjestelmää, jossa siirtyminen ja muuttaminen maasta toiseen olisi vapaata,

mutta passilla olisi todennettava henkilöllisyys. Täten toteutuisi myös valtioiden oikeus tietää, ketä valtion alueella on ja esimerkiksi rikoksiin syyllistyneitä voitaisiin jäljittää ympäri maailman. Valtion rajavalvonnan tehtäväksi tulisi rekisteröidä liikkujat, ei estää tai päästää.

Mihin tällainen vapaa liikkuvuus johtaisi, mitä pitäisi ottaa huomioon, mitä hyötyä ja haittaa siitä olisi? Näistä pääsin keskustelemaan Siirtolaisuusinsituutin työpajassa lokakuussa 2018. Tämä kirjoitus perustuu siellä keskusteltuihin ja muuten huomioituihin asioihin.

Esimerkiksi monitasoisesta, ihmisten elämää vaikeuttavasta säätelystä, otan terveydenhoidon. Voisi luulla, että ihmisoikeus terveydenhoidosta olisi kaikilla. Sen sijaan, että riittäisi olla ihminen, välissä on kolme eri rekisteröitymisen tasoa, joilla jokaisella on eri sääntönsä:

- oleskelulupa, määräävänä ulkomaalaislaki, virastona Maahanmuuttovirasto
- asuinkunta, määräävänä kotikuntalaki, virastona Maistraatti
- kuuluminen suomalaisen sosiaaliturvan piiriin, määräävänä niin kutsuttu asumisperusteisen sosiaaliturvan laki, virastona Kela

Vasta näihin kolmeen rekisteröidyttyään maahanmuuttajalla on pääsy terveydenhuoltoon samoin ehdoin kuin Suomessa syntyneellä Suomessa asuvalla Suomen kansalai-

sella. Paperittomuus ei monesti tarkoitakaan, että ihmisellä ei olisi mitään henkilöllisyyden todentamisen välineitä, vaan tarkoittaa monesti rekisteröimättömyyttä eli sitä, että ihminen ei ole rekistereissä.

Kun maahanmuuttajilla on monenlaisia elämäntilanteita, suomalainen monipolvinen oleskelulupajärjestelmä myös työntää syrjään elämän muuttuessa esimerkiksi opiskelusta tai työstä perhe-elämän suuntaan. Suurimmissa vaikeuksissa ovat oleskeluluvan odottelijat, muun muassa turvapaikanhakijat, joita hyvinvointivaltion eri palvelut tunnistavat hyvinkin vaihtelevasti palveluiden piiriin kuuluviksi.

Vapaata liikkuvuutta tukevat globaalin oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja ihmisyyden kunnioituksen periaatteet. Edustan sitä kantaa, että olemme yhteisen ihmiskunnan jäseniä ja ihmisoikeuksia tulee pohjimmiltaan toteuttaa maailmanlaajuisesti, ei siis suppeasti valtioiden välisesti, vaikka valtiot ovatkin suhteellisen käteviä välineitä tehdä sopimuksia isojen ihmisjoukkojen kesken. Siten ihmisoikeutena vapaa valita asuinpaikkansa kuuluisi ihmisille maasta riippumatta. Valtioiden oleskelulupajärjestelmät ovat keinokeinoisia rajoituksia tälle perusvapaudelle, hallinnan järjestelmiä, joita ei välttämättä tarvita edes valtioiden näkökulmasta – vain paha tapa, ei hyödyllinen väline. Globaali vapaa liikkuvuus ei ole nykyisissä ihmisoikeus-sopimuksissa, mutta niin voitaisiin sopia.

Hyötyjä vapaasta liikkuvuudesta olisi monia. Ihmiset voisivat hakeutua sinne, missä on töitä, läheisiä ihmisiä ja turvallista. Se, mitä olen maahanmuuttajatyössä oppinut on, että ihmisillä on samanlaisia hyvinvoinnin rakentamisen halukkuuksia ympäri maailmaa: asunto, terveys, perhe, turvallisuus, koulutus ja osallisuus, eli olla osa jotakin yhteisöä ja pystyä myös antamaan osansa yhteiselle. Muuttoliikkeen työntö- ja vetovoimatekijät asettuisivat oikeisiin uomiinsa, kun valtioiden oleskelulupakäytännöt eivät estäisi sujuvaa liikkuvuutta. Vapaa liikkuvuus tarkoittaisi luonnollisesti myös vapautta muuttaa takaisin, jos elämä uudessa maassa ei luonnistu, samoin suomalaisten oikeutta muuttaa muihin maihin.

Vapaa liikkuvuutta käsittäakseni vastustetaan turvallisuustekosyillä ja epäillään sosiaaliturvасыillä. Katsotaanpa.

Turvallisuuden järjestäminen asukkaille on jo pitkään ollut valtion keskeisiä tehtäviä. Miten tämä toteutetaan vapaan liikkuvuuden oloissa? Keskeistä sisäisen turvallisuuden kannalta ei ole kaikkien tulijoiden torjunta, vaan rikokseen taipuvaisten seuraaminen. Kannatan henkilöiden luettelointia siten, että valtion alueella olevat tiedettäisiin. Kun näis-

tä kehitettäisiin sujuvat rikostentorjunnan välineet valtioiden välille, rikollisuuden torjunta olisi varsin erilaista kuin nyt, kun valtiot jopa panttaavat tietoja epäillyistä rikoksenteikijöistä. Katson, että rikollisten käännyttäminen ja palauttaminen tulisi olla mahdollista, mutta että tätä palautusmekanismia tulisi käyttää vain rikollisuuteen, ei kaikkeen maahanmuuttoon. Sen sijaan kuviteltujen rikollisten poiminta heikkolaatuisilla oleskelulupajärjestelmillä johtaa muun muassa siihen, että rehelliset työnhakijat eivät pääse muuttamaan, kun työpaikka olisi tarjolla.

Kun katsotaan kotoutumisen näkökulmasta, niin olisi moninkertaisesti hyödyllisempää satsata maahanmuuttajien neuvontaan kuin tiukkenevaan rajapolitiikkaan. Oma vaikutuksensa olisi sillä, että kaikki maahantulo olisi laillista ja ylimääräisestä rikekategoriasta ja ihmiset pääsisivät eroon sen aiheuttamista kertautuvista ongelmista. Rajat ylittävälle ihmissalakuljetusteollisuudelle ei olisi enää markkinoita.

Riittävän hyvinvoinnin järjestäminen asukkaille on sekin yksi nykyaikaisen valtion tehtäviä, sosiaaliturva myös taloudellisina tulonsiirtoina on yksi keino tämän toteuttamiseen. Kannatan perustuloa ja kuitenkin näen, että välittömästi on taloudellisesti vaikeaa luoda järjestelyä, jossa sekä muuttoliike olisi vapaa että perustuloa saisi jokainen asukas riippumatta maassa asumisen kestosta. Tämä olisi taloudellisesti vaikeaa, mutta sille on käsittäakseni myös poliittisuonteista vastustusta, joka liittyy yhtäältä silkkään vierasvihaan, toisaalta kysymyksiin sosiaaliturvan vastavuoroisuudesta ja luottamuksesta: ketkä rahoittavat, ne hyötykööt -periaatteen painoarvosta. Tämä periaatehan on myös Euroopan unionissa käytössä olevien oikeusperiaatteiden pohja, kun käsitellään maiden välillä muuttavien sosiaaliturvan kysymyksiä. Sosiaaliturvassa voidaan kuitenkin helposti ottaa askelia, joilla liikkuvuus otetaan paremmin huomioon ja Suomessa asuvien elämäntilanteen muutoksiin yhteiskunta pystyisi vastaamaan paremmin. Ryhtyvähän ansiotyöntekijät välittömästi maksamaan verojakin uuteen maahansa.

Globaali vapaa liikkuvuus passilla tunnustautuen muuttaisi globaaleja työmarkkinoita, se on selvä. Osaajien ja vähemmän-osaajien liikkuminen työn perässä ei tapahtuisi kunkin valtion ulkomaalaislainsäädännön rajoitteissa, vaan vapaammin maailmantaloudessa. Myös työntekijöiden perheiden liikkumisesta tulisi vapaampaa, otetaanpa vastakkaiseksi malliksi vaikkapa Suomen oleskelulupasäännösten tuloajat, joissa mediaanituloisella normaalisti verotetulla palkkatyöllä voi saada Suomeen puolison ja

yhden lapsen tai kaksi lasta, mutta ei puoli-soa. Tahalliselta perheiden rikkomiselta voitaisiin näin välttyä.

Nykyinen maiden välisen muuton sääteily, käytännössä siis vastaanottavien maiden maahanmuuttopolitiikka, johtaa siihen, että liikkumiseen ei ole resursseja yhteiskunnan kaikkein heikoimmilla. Oikeastaan vapaata liikkuvuutta on vain länsimaisella ylä- ja keskiluokalla. Ilmastomuutoksen vaikutukset kohdistuvat vakavimpina päiväntasaajan molemmin puolin oleviin maihin, maailman väkimmäisiin seutuihin. Globaalin vastuunkannon mukaista olisi antaa mahdollisuuksia korjata asemaansa myös muuttamalla.

Kokonaisuuteen katson edelleen kuuluvan pakolaisuuden mekanismeja, joilla henkilöt, jotka kokevat vainoa kotimaassaan ja joilla ei ole pääsyä oman maansa passiin, voisivat hakea kansainvälistä suojelua, kuten termi nykyään kuuluu siitä huolimatta, että henkilöllisyyttä todistava asiakirjaa ei ole. Mutta osasta turvapaikanhaun väärinkäyttämisestä päästäisiin eroon, kun olisi laillista

muuttaa ja käydä kokeilemassa elämään uudessa maassa.

Millä aikajänteellä globaalia vapaata liikkuvuutta voisi sitten edistää? Jos otetaan malliksi Euroopan unionin Schengen-alueen vapaa liikkuvuus, niin hyvästä ideasta käytännön toteutukseen voi mennä vuosikymmen, kaksi. Kun puhutaan koko maailmasta, niin kannattane aloittaa joistain samantyyppisistä maista ja vähitellen laajennettava kohti kokonaisuutta. Suomen osalta ulkomaalaislakia on muutettava vapaan liikkuvuuden suuntaan ja erillissäännöksistä erilaisille muuttajille on päästävä eroon, esimerkiksi vastaanottoraha tulisi määritellä sosiaaliturvalaeissa ja opiskelijoiden liikkuvuus ulkomaalaislaissa, myös paperittomien terveydenhoito on ratkaistava osana yleistä julkista terveydenhoitoa, eikä erillislailla.

Globaali vapaa liikkuvuus toisi luonnollisesti esiin maailman eriarvoisuutta. Tuokoon. Tuleepahan selväksi, mitä maailmassa on tehtävä.

Muuttoliikesymposium X: Mihin suuntaan Suomi kehitty? Liikkuvuuden ja muuttoliikkeen dynamiikka

Siirtolaisuusinstituutti, Eerikinkatu 34, Turku
17.–18.10.2019

Siirtolaisuusinstituutti järjestää kymmenennen valtakunnallisen Muuttoliikesymposiumin teemalla Mihin suuntaan Suomi kehitty? Liikkuvuuden ja muuttoliikkeen dynamiikka. Symposium pidetään 17.–18.10.2019 Siirtolaisuusinstituutissa, Turussa.

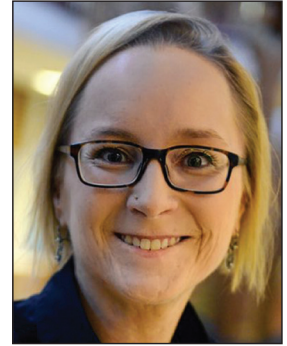
Yhdeksi keynote-puhujaksi on lupautunut *professori emeritus Patrick Manning*, (University of Pittsburgh). Hänen esitelmänsä aiheena on Migration in World History.

Symposium on osa Siirtolaisuusinstituutin 45-vuotis juhluvuoden ohjelmistoa.

Jaana Palander

HTM, Projektitutkija (GLASE)
Yhteiskuntatieteiden laitos,
Itä-Suomen yliopisto
jaana.palander@uef.fi

Syrjimättömyys ja hyvät väestösuhteet lainvalmistelusta lainvalvontaan

Avainsanat: yhdenvertaisuus, syrjintä, hyvät väestösuhteet, etninen profilointi, lainvalmistelu, ulkomaalaisvalvonta, siviilitiedustelu

Tässä artikkelissa tarkastelen, liikkuvuuden politiikkaa ja hallintaa käsitelleen Argumenta-seminaarin innoittamana, viimeaikaisten turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen liittyvien lakiesitysten vaikutuksia etnisiin vähemmistöihin ja ulkomaalaisryhmiin. Sen lisäksi, että turvallisuutta edistävällä ja viranomaisten toimivaltuuksia laajentavalla lainsäädännöllä on vaikutusta turvallisuutta uhkaavien henkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin, voi sillä myös olla laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Hyvät väestösuhteet, yhdenvertaisuus ja luottamus edellyttävät oikeudenmukaista ja hienotunteista valvontaa. Tarkastelen ensin viimeaikaisessa tutkimuksessa esiin nousseita käytännön vaikutuksia ulkomaalaisvalvonnan osalta ja siten vaikutusten arvioinnin tasoa ulkomaalaisvalvontaa ja siviilitiedustelua koskevissa hallituksen esityksissä. Tuon esille ongelmakohtia ja konkreettisia parannusehdotuksia. On tärkeää huomioida etniset vähemmistöt ja ulkomaalaisryhmät jokaisessa hallinnan vaiheessa – lainvalmistelusta lainvalvontaan. Artikkelissa osoitan, että lainvalmistelun ohjeet eivät riittävällä tavalla huomioi kaikkia väestöryhmiä.

Johdanto

Lokakuussa 2018 pidettiin Argumenta-seminaari Tampereella. Seminaarin teemana oli liikkuvuuden politiikka ja puheenaiheina olivat muun muassa rajavalvonta, turvalli-

suus ja kiristytvä maahanmuuttopolitiikka. Liikkuvuuden ja siihen liittyvien riskien hallinta on vuoden 2015 suuren turvapaikanhakijamäärän takia saanut runsaasti huomiota niin mediassa kuin politiikassa. Työryhmissä keskusteltiin muun muassa politiikan ja rakenteiden vaikutuksesta ulkomaalaisiin, erityisesti niin sanottuihin paperittomiin ulkomaalaisiin. Työryhmissä pyrittiin katsomaan tulevaisuuteen ja keksimään uusia ratkaisuja.

Tässä artikkelissa kuitenkin tarkastelen viimeaikaisia poliittisia ja lainsäädännöllisiä ratkaisuja ja niiden yhteiskunnallisia vaikutuksia. Keskityn lakihankkeisiin, joiden tavoitteena on ollut turvallisuuden lisääminen ja turvallisuusviranomaisten työn helpottaminen. Sen lisäksi, että turvallisuutta edistävällä ja viranomaisten toimivaltuuksia laajentavalla lainsäädännöllä on vaikutusta turvallisuutta uhkaavien henkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin, voi sillä myös olla laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tarkoituksena on pohtia asioiden yhteyksiä ja tuoda esille lainsäädännön valmistelussa helposti piiloon jääviä näkökulmia.

Tässä artikkelissa tarkastelen turvallisuuteen liittyvän lainsäädännön ja viranomaistoiminnan vaikutuksia sivullisena pidettäviin etnisiin vähemmistöihin ja ulkomaalaisryhmiin. Erityisesti keskityn pohtimaan lainvalmistelijan edellytyksiä

ottaa huomioon vaikutukset kyseisiin väestöryhmiin. Epäoikeudenmukaiseksi koetut valvontatoimet voivat rapauttaa niin väestöryhmien välistä kuin institutionaalista luottamusta, millä on yhteys myös yhteiskuntarauhaan. Hyvät väestösuhteet liitetään usein yhdenvertaisuuteen, joten lähdetään liikkeelle. Tarkastelen yhdenvertaisuutta erityisesti etnisten vähemmistöjen näkökulmasta ja tuon esille tilanteita, joissa on olemassa etnisen syrjinnän riski. Artikkelin jälkipuoliskolla siirryn tarkastelemaan etnisten vähemmistöryhmien ja ulkomaalaisten näkökulman huomioimista lainvalmistelussa niin hallituksen esitysten kuin lainvalmistelun ohjeiden tasolla. Lopuksi pohdin keinoja huolestuttavan tilanteen parantamiseksi.

Yhdenvertaisuus, etniset vähemmistöt ja etninen profilointi

Yhdenvertaisuuslainsäädäntö Suomessa on varsin kehittynyttä ja edistyksellistä. Yhdenvertaisuusvaatimus ei koske vain viranomaisia, vaan yhteiskunnan toimintaa laajemminkin. Lainsäädännöllä on esimerkiksi edellytetty kaikkia työnantajia laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelmia ja tekemään kohtuullisia mukautuksia muun muassa saavutettavuuden suhteen. Näin yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän vastainen työ on tuotu lainsäädännön tasolta arkipäivän tasolle. Haasteena onkin ollut yhdenvertaisuuslainsäädännön toteutuminen käytännössä ja yhdenvertaisuuden juurtuminen arkiajatteluun. Yhdenvertaisuuslainsäädännön ajatellaan yleisesti olevan modernia ja toimivaa.

Vaikka yhdenvertaisuuslainsäädäntö vaikuttaa laajasti ja yhdenvertaisuus on vahva lainsäädäntöä ja hallintoa ohjaava periaate, ulkomaalaisten oikeusasemaan liittyy myös rakenteellista eriarvoisuutta. Erilainen kohtelu on näin lainsäädännöllä, demokraattisessa päätöksenteossa, vahvistettu ja perusteltu ulkomaalaisten heikommalla (poliittisella) yhteydellä ja osallisuudella yhteiskunnassamme. Rakenteellinen eriarvoisuus ilmenee erityisesti ulkomaalaislainsäädännössä ja arkipäivän tasolla erityisesti taloudellisissa ja sosiaalisissa oikeuksissa. Arkipäivän kohtaamiset esimerkiksi opiskelupaikkaa tai toimentuloturvaa haettaessa tuovat esille ne rajat, joita lainsäädännöllä ulkomaalaisten ja kansalaisten välille vedetään. Arkipäivän kohtaamiset voivat kuitenkin olla myös epäoikeudenmukaisia, syrjiviä tai jopa rasistisia.

Rikostorjunta ja ulkomaalaisvalvonta ovat myös alueita, joilla voi ilmetä etnistä profilointia ja epämukavaa kohtelua. Suvi Keskinen ja kumppaneiden Pysäytetyt-tutki-

muksessa osoitettiin, että etniseen vähemmistöön kuuluvat nuoret aikuiset tulevat useammin poliisin pysäyttämäksi ilman ilmeistä syytä kuin kantaväestöön kuuluvat. Viranomaisten lisäksi tutkimuksessa kysyttiin myös kokemuksista vartijoiden ja kauppojen henkilökunnan kanssa. Nämä kohtaamiset olivat usein epämiellyttävämpiä tai jopa rasistisia. Sitä vastoin poliisin käytös pysäyttämistilanteessa oli suurimman osan vastaajista mielestä asiallista.¹

Käytännön toiminnassa voi olla vaikeaa tehdä eroa kohdennetun etsinnän tai ulkomaalaisvalvonnan ja etnisen profiloinnin välillä. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että kohtaamiset ovat aina kunnioittavia ja asiallisia, puolin ja toisin. Keskinen ja kumppaneiden mukaan ilman ilmeistä syytä tapahtuneilla pysäyttämisisillä on yhteys poliisia kohtaan tunnettuun luottamukseen ja kuulumisen tunteeseen. Erityisesti epäoikeudenmukaiseksi koettu kontrolli ja pysäytykset voivat tutkijoiden mukaan rapauttaa luottamuskyyä ja osallisuutta, mitkä ovat tärkeitä tekijöitä yhteiskuntarauhankin kannalta.² Onkin oleellista määrittää, mikä on epäoikeudenmukaista kontrollia.

Epäoikeudenmukaiseksi koettu kontrolli

Etnisen profiloinnin ja asenteellisen käytöksen lisäksi epäoikeudenmukaista kontrollia ovat ainakin pakkokeinojen tai tiedustelutoimien laitton käyttö. Laittomaksi niiden käytön voi tehdä esimerkiksi se, että tutkitaan muuta rikosta kuin mikä on mainittu pakkokeinon käyttöön valtuuttavassa laissa. Ennaltaehkäisevässä toiminnassa puolestaan pakkotoimien käyttö on laitonta, jos kansallisen turvallisuuden käsitettä venytetään liian pitkälle. Sitä vastoin pelkästään se, että ulkomaalaisvalvonnan, rikostutkinnan tai ennaltaehkäisyn toimet kohdistuvat syyttömään henkilöön, ei tee niitä laittomaksi. Nämä ovat niin sanottuja vääriä positiivisia osumia, jolloin pysäyttämisen tai tiedustelutoiminnan hakukriteerit ovat antaneet väärän osuman. Henkilö siis täyttää hakukriteerit, mutta ei ole syyllistynyt tai todennäköisesti ei tule syyllistymään rikokseen, jota varten tutkintaa tai ennaltaehkäisyä tehdään. Siksi on tärkeää, että noihin hakukriteereihin kiinnitetään käytännön toiminnassa erityistä huomiota.

Suuri määrä vääriä positiivisia osumia ei myöskään välttämättä ole ongelma, jos kontrolli esimerkiksi turvatarkastusten yhteydessä on massavalvontaa. Esimerkiksi lentokentällä kaikki porttialueelle menevät käyvät läpi turvatarkastuksen ja suurin osa tarkastuksista ei aiheuta jatkotoimia. Tällainen

massavalvonta ei ainakaan lähtökohtaisesti ole syrjivää. Massavalvonnan ongelmallisuus riippuu siitä, kuinka syvälle yksityisyyden suojaan puututaan. Esimerkiksi yksityisviestien avaaminen ja analysoiminen suurissa määrin tiedustelutoimien yhteydessä on ongelmallisempaa kuin turvatarkastus lentokentällä. Tietoliikenteen massavalvonta on lisäksi ongelmallisempaa, koska siinä käytetään ennalta määrättyjä hakukriteereitä viestimassan seulontaan, mikä altistaa syrjivälle profiloinnille.

Jos näitä kahta edellä mainittua valvontakeinoa tarkastellaan epäoikeudenmukaisuuden kokemuksen kautta, voin ainakin omasta puolestani sanoa, että laukkuni penkominen lentokentällä ei tunnu niin pahalta, kuin että saisin tietää suojelupoliisin lukeneen sähköpostejani. Luultavasti en saisi sitä kuitenkaan tietää. Yhtäältä se olisi parempi niin, etten harmistuisi turhasta. Olisin vain ollut yksi monien joukossa, jotka valikoituivat tarkastelun kohteeksi jonkun viestissä käyttämäni sanan tai termin takia – se väärä positiivinen osuma. Toisaalta on epämiellyttävää ja pelottavaakin ajatella, että suojelupoliisi saisi lukea yksityisiä viestejä ilman, että kukaan huomaa mitään. Minä en kuitenkaan kuulu etniseen vähemmistöön enkä voi kuin kuvitella, millaisia epäoikeudenmukaisuuden tuntemuksia turha tietoliikennetiedustelu saattaisi herättää niin sanottujen rodullistettujen henkilöiden kohdalla.

Jotta kontrolli ei olisi epäoikeudenmukaista, tulee laissa säätää myös toiminnan lainmukaisuuden valvonnasta ja seurata lainsäädännön vaikutuksia eri väestöryhmiin. Esimerkiksi tekeillä olevassa tietoliikennetiedustelua koskevassa lainsäädännössä on säädetty tuomioistuimen ennakoivalvonnasta. Lupa tiedustelutoimiin haetaan tuomioistuintelta, jolle viranomaisen on perusteltava toimen tavoitteet ja hyväksyttävä käytettävät hakuehdot tai hieman väljemmin hakuehtojen luokka. Lainsäädännön vaikutusten seurannassa olisi tarpeellista analysoida näitä päätöksiä sekä hyväksytyjen hakuehtojen syrjimättömyyttä ja tehokkuutta. Epäoikeudenmukaisen kontrollin estämiseksi tulisi lainsäädännön vaikutusten jälkikäteisen arvioinnin lisäksi panostaa myös etukäteiseen arviointiin eli pyrkiä arvioimaan etnisiin vähemmistöihin kohdistuvia vaikutuksia jo lainsäädäntövaiheessa ja pohtia keinoja ei-toivottujen vaikutusten estämiseksi.

Etnisiin vähemmistöryhmiin kohdistuvien vaikutusten arviointi

Kun ulkomaalaisvalvonnan toimivallasta ja menettelystä säädettiin ulkomaalaislain

muutoksella vuonna 2015, valmistelussa pohdittiin ulkomaalaisvalvonnan vaikutuksia etnisiin vähemmistöryhmiin. Hallituksen esityksen mukaan valvonta on tarkoitettu kohdistuvan ulkomaalaisiin, mutta Suomen kansalaisiin kohdistuvia pysäytyksiä ei voi täysin välttää.³ Lakiin lisättiin syrjivän etnisen profiloinnin kielto, jonka mukaan valvonta ei voi perustua pelkästään tai ratkaisevassa määrin henkilön todelliseen tai oletettuun etniseen alkuperään (UlkL 129 a §). Hallituksen esityksen mukaan valvonnan kohteen valikoimiseksi tulisi olla havaintoja tai vihje- tai analyysitietoa, jotka antaisivat perusteen tarkastuksen tekemiselle.⁴

Keskisen ja kumppaneiden tutkimuksen mukaan poliisi usein valikoi tarkastettavan suomen kielen perusteella eli pyrki näin erottelamaan pysäytettäväksi tulevat ulkomaalaiset Suomen kansalaisista.⁵ Syrjivän etnisen profiloinnin kielto koskee kuitenkin myös ulkomaalaisiin kohdistuvaa valvontaa. Hallituksen esitys ei kuitenkaan valaise sen enempää niitä kriteereitä, joilla valikointi voisi tapahtua.

Hallituksen esityksessä kehoitetaan, että ulkomaalaisvalvontaa suunniteltaessa ja toteutettaessa on kiinnitettävä huomiota valvonnan järjestämiseen siten, ettei se aiheuta väärinkäsityksiä. Ilmeisesti väärinkäsityksellä tarkoitetaan sitä, että pysäyttäminen vaikuttaisi perustuvan pääasiassa ulkonäköön, vaikka näin ei olisi. Väärinkäsitysten syntyminen olisi tarkoitus estää perustelemalla valvonnan yhteydessä toteutettavat toimenpiteet. Hallituksen esityksessä painotetaan, että on kiinnitettävä erityistä huomiota asianmukaiseen käyttäytymiseen valvontatehtävää suoritettaessa.⁶ Lain esitöissä on siis varsin hyvin huomioitu ulkomaalaisvalvonnan mahdollisia vaikutuksia etnisten vähemmistöjen näkökulmasta ja pyritty vähentämään kielteisiä vaikutuksia. Vaikutusten seurannasta ja toiminnan valvonnasta ei kuitenkaan ole mainittu mitään. Kuten Keskinen ja kumppanit tutkimuksessaan toteavat, seuranta on vaikeaa, koska poliisi ei kirjaa pysäytyksiä, jotka eivät johda toimenpiteisiin.⁷

Viime vuosina on ollut muitakin lakiesityksiä liittyen poliisin toimivaltuuksiin ja etnisen profiloinnin riskiin. Esimerkiksi esityksissä Rajavartiolaitoksen ja poliisin henkilötietolaeiksi on kiinnitetty huomiota siihen, että henkilötietoja ja varsinkin erityisiin henkilötietoryhmiin (entiset arkaluontoiset henkilötiedot) kuuluvia tietoja, kuten tieto etnisestä alkuperästä, tulee käsitellä asianmukaisesti. Hallituksen esityksillä nähdään olevan välillistä vaikutusta yhdenvertaisuuden toteutumiseen ja niissä todetaan

erityisen arkaluonteisiin henkilötietoihin perustuvan syrjivän profiloinnin ja erityisesti etnisen profiloinnin olevan kiellettyä.⁸ Esityksissä ei kuitenkaan sen kummemmin pyritä arvioimaan toiminnan mahdollisia kielteisiä vaikutuksia etnisten vähemmistöjen näkökulmasta eikä syrjivän profiloinnin kieltoa ehdoteta säädettäväksi lain tekstissä. Tietosuojavaltuutetun toimisto onkin lausunnossaan todennut, että uuden poliisin henkilötietolain valmistelussa olisi syytä arvioida etnisen profiloinnin kiellon sisällyttämistä lakiehdotukseen.⁹

Toinen tietosuojaan ja etniseen profiilointiin liittyvä lakihanke on tiedustelulakipaketti ja erityisesti siviilitiedustelulaki. Siviilitiedustelulaki mahdollistaisi muun muassa ennakkollisen tietoliikennetiedustelun kansallisten turvallisuusuhkien estämiseksi. Tämä toiminta olisi luonteeltaan verrattavissa profiilointiin, koska viestiliikennettä seulotaan tiettyjen hakukriteerien perusteella. Hallituksen esityksen mukaan viestiliikenteen seulonta voidaan perustaa paitsi inhimillistä käyttäytymistä tai toimintatapoja koskeviin yleisiin tietoihin, myös konkreettisiin tiedonhankinnan kohteena olevaa uhkaa kuvaaviin tietoihin. Esityksessä mainitaan, että syrjivä etninen profiilointi on kiellettyä, mutta asiaa ei ole sen enempää avattu tai vaikutuksia etnisiin vähemmistöihin arvioitu.¹⁰ Sitä vastoin perustuslakivaliokunta pitää etnisen syrjinnän riskiä sen verran oleellisena, että edellyttää erillistä säännöstä lakitekstiin, jotta laki voitaisiin säätää tavallisen lain säätämismääräyksessä.¹¹

Lainvalmistelun ohjeet eivät tunnista ongelmaa

Lainvalmistelun tueksi on laadittu monenlaisia oppaita, jotka lähes kaikki ovat saatavilla sähköisenä Finlex-sivustolta.¹² Keskeisin on Lainkirjoittajan opas, jossa selitetään lainvalmisteluun vaikuttavia perustuslaillisia ja lakiteknisii seikkoja. Varsinainen vaikutusten arviointiin laadittu opas löytyy Oikeusministeriön sivuilta. Oikeusministeriön laatimassa vaikutusten arvioinnin ohjeessa on eritelty yhteiskunnallisia vaikutuksia, joita säädösvaihtelusta tulee arvioida. Ohjeessa on kehoitettu arvioimaan myös vaikutuksia kansalaisten asemaan ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Ohjeen mukaan vaikutuksilla kansalaisten asemaan tarkoitetaan muun muassa vaikutuksia arvoihin ja asenteisiin sekä perusoikeuksiin ja oikeusturvaan. Kansalaisyhteiskunnan toimintaan liittyviä vaikutuksia ovat puolestaan vaikutukset kansalaisryhmien asemaan ja käyttäytymiseen

sekä kansalaisten keskinäiseen toimintaan ja oikeussuhteisiin.¹³

Ohjeessa puhutaan vain kansalaisiin kohdistuvista vaikutuksista. Ulkomaalaisia ei ohjeessa käsitellä tai mainita ollenkaan. Tämä saattaa olla tahaton kömmähdys, mutta toisaalta juristit ovat yleensä tarkkoja termien kanssa. Ohjeessa olisi voinut avata ulkomaalaisoikeudellisia peruseräiteitä esimerkiksi tilapäisen tai pysyvän oleskeluluvan taikka Euroopan unionin kansalaisuuden vaikutuksesta yhdenvertaisuuteen. Etnisiä väestöryhmiä ei myöskään käsitellä erikseen, vaan ainoastaan viitataan yhteiskunnan moninaisuuteen. Etnisyys tuodaan esille vain lueteltaessa kiellettyjä syrjintäperusteita. Etnisten vähemmistöryhmien kohtaamia haasteita ja etnisen profiloinnin riskiä ei käsitellä.

Vaikutusten arvioinnin ohjeessa jokaisen käsittelyluvun lopussa on vinkkejä menetelmistä ja tiedonlähteistä, joilla kyseisiä vaikutuksia voi selvittää. Ohjeen mukaan kansalaisten asemaa ja heidän keskinäisiä suhteita koskevassa päätöksenteossa voidaan tiedonlähteenä hyödyntää muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Suomea koskevia sitovia tuomioita.¹⁴ Muita vinkkejä keinoista selvittää vaikutuksia kansalaisten asemaan ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan ei anneta. Vaikka pidän tärkeänä sitä, että lainvalmistelussa otetaan huomioon ihmisoikeustuomioistuimen oikeusohjeet ja vähimmäisstandardit, olisin keksinyt kansalaisten asemaan ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan liittyvien vaikutusten selvittämiseen useita osuvampia menetelmiä ja tietolähteitä. Esimerkiksi vähemmistöihin liittyvä akateeminen tutkimus tai vähemmistöryhmiä edustavien yhdistysten ja järjestöjen kuuleminen.

Sidosryhmien kuuleminen lainvalmistelussa on nykypäivänä varsin yleistä ja siitä on laadittu myös ohjeet, jotka löytyvät Finlex-sivustolta. Ohjeen mukaan kuulemisen tavoitteena on, että keskeiset sidosryhmät ja kansalaiset osallistuvat valmisteluun tai että niiden näkemyksiä muuten riittävän laajasti ja yhdenvertaisesti kuullaan valmistelun aikana.¹⁵ Kuulemisohjetta kuitenkin rasittaa sama ongelma kuin vaikutusten arvioinnin ohjetta: tekstissä puhutaan kansalaisista eikä siinä mainita etnisiä vähemmistöjä (paitsi saamelaiset) eikä ulkomaalaisia.

Finlex-sivustolta löytyy kuitenkin yksi opus, jossa etniset vähemmistöt ja ulkomaalaiset (maahanmuuttajat) on otettu huomioon. Kyseessä on Yhdenvertaisuuden arvioinnin työkalu, joka on tarkoitettu yhdenvertaisuuslain edellyttämän yhdenvertaisuusarvioinnin tekemisen tueksi. Viranomaiset, koulutuksen antajat ja työnantajat

on velvoitettu arvioimaan yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan.¹⁶ Tämä ohje ei siis ole suunnattu lainvalmistelijalle, vaikka se löytyy samalta sivustolta muun muassa Lainkirjoittajan oppaan kanssa. Yhdenvertaisuuden arvioinnin ohje on kuitenkin hyvin laadittu ja sen lukeminen voi hyvinkin herätellä lainvalmistelijaa tarkastelemaan valmisteilla olevaa asiaa myös etnisten vähemmistöryhmien ja ulkomaalaisten näkökulmasta. Olisi kuitenkin parempi, että varsinaisissa lainvalmistelijalle suunnatuissa oppaissa käsiteltäisiin myös etnisten vähemmistöjen ja ulkomaalaisten asemaa sekä kehoitettaisiin huomioimaan heihin kohdistuvat vaikutukset.

Johtopäätökset

Kuten alussa mainitsin, yhdenvertaisuuden haasteet on yleensä ajateltu kuuluvan yhdenvertaisuuslainsäädännön toteutumiseen arkipäivän kohtaamisissa. Haasteita on kuitenkin myös lainsäädännön tasolla ja säädösvalmistelussa. Yhdenvertaisuuden periaate ohjaa myös lainsäätäjää, vaikka rakenteellinen eriarvoisuus kansalaisuuden tai oleskelulupastatuksen perusteella onkin joissain tapauksissa perusteltua. Yhdenvertaisuuden ihanteesta ei kuitenkaan kannata poiketa turhan helposti tai liian kauas. Sen lisäksi, että ulkomaalaisen tai ulkomaalaiselta näyttävään henkilöön kohdistetut valvontatoimet voivat olla kiellettyä etnistä syrjintää tai muutoin kohtuuttomia, rakenteellinen eriarvoisuus ja eriarvoistava poliittinen puhe voivat heijastua ihmisten välisiin suhteisiin ja ruokkia arkipäivän rasismia.¹⁷

Niin pitkään kuin ulkomaalaisten oleskelu perustuu lupajärjestelmään, tulee myös tuon järjestelmän noudattamista valvoa tehokkaasti. On myös inhimillistä, että esimerkiksi ulkomaalaisvalvonnassa lähestytään helposti ulkomaalaisen näköisiä ihmisiä. Lainsäätäjän ja poliisin tulisi kuitenkin nähdä vaivaa ja mieltää vähemmän stigmatisoivia tapoja järjestää valvontaa. Näin on käsittäkseni myös ulkomaalaisvalvonnan osalta toimittu. Viranomaistoiminnassa on kuitenkin hyvä tiedostaa, että kontrolli voidaan kokea epäoikeudenmukaiseksi, vaikka se olisi laillista. Kuten Keskinen ja kumppaneiden tutkimus osoittaa, valvonnan epäoikeudenmukaisuuden kokemukseen vaikuttaa suuresti poliisin käytös tilanteessa.¹⁸ Se voi hyvinkin vaikuttaa tilanteessa enemmän kuin se, onko pysäyttämislle muita uskottavia perusteita kuin etnisuus. Tällaisessa tilanteessa voisi soveltaa pakkokeinolaissa (1 luku 4 §) ja esitutkintalaissa (4 luku 6 §) mainittua hienotunteisuusperiaatetta, jon-

ka soisi olevan yleinen viranomaistoiminnan periaate.

Lainsäädäntövalmistelussa esteenä etnisten vähemmistöjen ja ulkomaalaisten paremmalle huomioimiselle on selkeästi ohjeistuksen puute. Yhteiskunnallisilla vaikutuksilla tarkastelemaan pääasiassa vain kansalaisten näkökulmasta. Jo "kansalainen" sanan vaihtaminen sanaan "henkilö" voisi käydä ensiavusta. Se on vain inhimillistä, ettei kantaväestöön kuuluva lainvalmistelija välttämättä osaa kuvitella todellisia tai symbolisia vaikutuksia vähemmistöjen näkökulmasta. Oikeusministeriöstä luulisi löytyvän osaamista lainsäädännön vaikutusarvioinnin ohjeiden tarkistamiseen tästä näkökulmasta. Lainsäätäjän tulisi huolehtia yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamisesta, minimoida negatiiviset vaikutukset etnisiin vähemmistöryhmiin ja maassa oleskeleviin ulkomaalaisiin sekä antaa asianmukaiset oikeudelliset työkalut käytännön toimijoille. Myös vaikutusten jälkiseuranta, analysointi ja reagointi ovat oleellisia hyvien väestöushteiden ylläpitämiseksi.

Lähteet

- HE 169/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Saatavilla: file:///C:/Users/jaanaann/Downloads/he_169+2014.pdf. Luettu 10.1.2019.
- HE 202/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Saatavilla: <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+202/2017>. Luettu 16.1.2019.
- HE 241/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaityksessä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_241+2018.pdf. Luettu 15.1.2019.
- HE 242/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_242+2018.pdf. Luettu 15.1.2019.
- Keskinen, Suvi, Alemanji Aminkeng Atabong, Markus Himanen, Antti Kivijärvi, Uyi Osaze, Nirosha Pöyhölä ja Venla Rousku (2018). Pysäytetyt – Etninen profiointi Suomessa. SSKH NOTAT 2/2018. Svenska social och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Saatavilla: www.profiling.fi/wp-content/uploads/2018/04/Pysaytetyt_SUOM.pdf. Luettu 8.1.2019.
- Lausuntotiivistelmä: Poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus (2015). SM064:00/2015.

Saatavilla: <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM064:00/2015>. Luettu 16.1.2019.

PeVL 35/2018 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto siviilitiedustelua koskevasta lainsäädännöstä (HE 202/2017 vp). Saatavilla: <https://www.eduskunta.fi/pdf/PeVL+35/2018>. Luettu 16.1.2019.

Säädösehdotusten vaikutusten arviointi – Ohjeet (2007). Oikeusministeriön julkaisu 2007:6. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76082/saadosehdotusten_vaikutusten_arviointi_ohjeet.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 10.1.2019.

Säädösvalmistelun kuulemisopas. Saatavilla: <http://kuulemisopas.finlex.fi/ohje/kuulemisohje/#jakso-1-2-kuulemisen-tavoitteet>. Luettu 10.1.2019.

Yhdenvertaisuuden arviointi. Saatavilla: <http://yhdenvertaisuus.finlex.fi/yhdenvertaisuuden-arviointi/mita-arvioidaan/>. Luettu 10.1.2019.

Viitteet

- 1 Keskinen et al. 2018, s. 102–104.
- 2 Keskinen et al. 2018, s. 110.
- 3 HE 169/2014 vp, s. 11.
- 4 HE 169/2014 vp, s. 22.
- 5 Keskinen et al. 2018, s. 114.
- 6 HE 169/2014 vp, s. 18.
- 7 Keskinen et al. 2018, s. 115.
- 8 HE 241/2018 vp, s. 26 ja HE 242/2018 vp, s. 48.
- 9 Lausuntotiivistelmä (HE 242/2018 vp), s. 5–6.
- 10 HE 202/2017 vp, s. 169.
- 11 PeVL 35/2018 vp (HE 202/2017 vp), s. 15.
- 12 <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/>
- 13 Säädösehdotusten vaikutusten arviointi 2007, s. 33.
- 14 Säädösehdotusten vaikutusten arviointi 2007, s. 33.
- 15 Säädösvalmistelun kuulemisopas, kohta 1.2.
- 16 Yhdenvertaisuuden arviointi, kohta "Keitä arviointivelvollisuus koskee?".
- 17 Ks. lisää Keskinen et al. 2018, s. 13–14.
- 18 Keskinen et al. 2018, s. 115–116.

Kari Sallamaa (toim.)

Maailman hallaa

Amerikansiirtolainen

Otto Birger Haanpään runoja

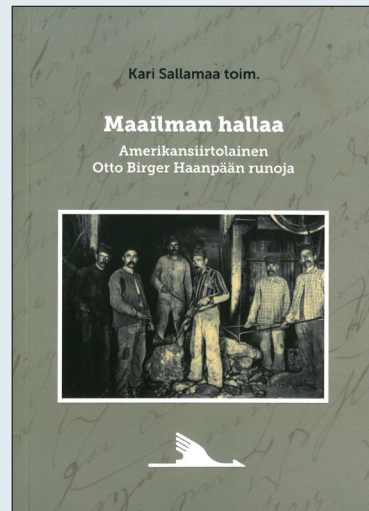
Käsissämme on todellinen harvinaisuus: piippolaisperäisen Otto Birger Haanpään (1870–1904) runokokoelma. Hän lähti kymmenientuhansien muiden siirtolaisten mukana Amerikkaan suuren muuton aikoihin 1900-luvun vaihteessa, työskenteli kaivostyöläisenä ensin Michiganin Kuparisaarella ja sitten Minnesotan Rautavyöhykkeellä (Iron Range), kunnes sai surmansa 34-vuotiaana kaivosonnettomuudessa. Hän oli aktiivinen amerikansuomalaisessa työväenliikkeessä, erityisesti kulttuuripuolella rakentaen ja soittaen kannelta sekä laulaen kuoroissa. Hän toimi myös raittiusliikkeessä ja työväenyhdistyksissä. Poliittisesti hän oli maltillinen sosialisti.

Kirjallisesti merkittävään Haanpää-sukuun kuulunut Birger kirjoitti runoja, jotka hänen varhaisen kuolemansa takia jäivät käsikirjoituksiksi ja pitkäksi aikaa unohduksiin. Dosentti Kari Sallamaa on toimittanut tästä jäämistöstä oheisen runokokoelman kunnianosoituksena rohkeiden, merten taa menneiden suomalaisten kulttuuritahdolle. Birgerin runoissa soi elävä suomen kieli, savolaisittain maustettu pohjois-pohjalainen murre sekä kalevalamittaisena että riimillisenä. Runot ovat viesti toistasataa vuoden takaa ihmisen taistelusta, kaipuusta ja arjen pienistä hupaisuuksista.

Siirtolaisuusinstituutti 2018. 155 s.

Hinta 15 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Rim Mezian

FM, viestintäsuunnittelija
Ulkoministeriö
rim.mezian@formin.fi

Muuttoliikeviestintää haasteista huolimatta – kenen viestejä lähtijä kuuntelee?

Avainsanat: viestintä, muuttoliikeviestintä, säännösten vastainen muuttoliike

Monessa Euroopan maassa on toteutettu muuttoliikkeen lähtömaihin kohdennettua viestintää, jonka tavoitteena on tarjota tietoa Eurooppaan matkustamista harkitseville. Ajatus ei ole Suomessakaan uutta, mutta vuoden 2015 lopulla niin kutsuttua muuttoliikeviestintää ryhdyttiin toteuttamaan järjestelmällisemmin. Ainakin alkuun viestintätoimet herättivät julkisessa keskustelussa kritiikkiä. Mediassa puhuttiin muun muassa viranomaisien ”lannistuskampanjoinnista”. Viestintää on tehty kuitenkin yhä moniäänisemmin ja tapauskohtaisemmin. Viime aikoina viestinnässä on tavoiteltu myös entistä paikallisempia toteutustapoja. Aiheet ovat vaihdelleet ihmiskuljetuksesta paluumuuttajien henkilökohtaisiin kokemuksiin. Viestinnässä on suuntauduttu myös muuttoliikkeen perimmäisten syiden, kuten terrorismin ja väkivaltaisen radikalisoitumisen tarkasteluun. Lähtösyihin vaikuttavassa viestinnässä voidaan pyrkiä vahvistamaan esimerkiksi nuorten yhteiskunnallista yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vaikutusmahdollisuuksia.

”Mielessämme muut maat ovat paratiiseja, joissa elämä on hyvää ja kansalaisia arvostetaan. Vaikka se on illuusio, ihmiset haluavat lähteä kotimaansa epävakaina olosuhteista.”

”On surullista mitä näille ihmisille on tapahtunut, mutta se on kohtalon määräämää. Ehkä minäkin lähdän, enkä saavuta määränpäästäni. Ehkä selviän. Ehkä kuolen.”

”Olen nuori mies ja asun vanhempieni kanssa. Jos lähdän Eurooppaan, tilanne

muuttuu. Saan oman kodin ja oman vapauden. Ei täällä ole vapautta.”

”Haluan pysyä kotimaassani, koska ajattelen että minulla on tietoa ja taitoa rakentaa elämää täällä. On tärkeää, että ihmiset, joilla on osaamista jäävät rakentamaan omaa yhteiskuntaa.”

”Monet muuttavat, monet palaavat takaisin. Jokainen on erilainen. Joku löytää onnensa täällä, toinen löytää sen jossain muualla. Ei se ole väärin. Kuka tahansa, joka haluaa lähteä, saa lähteä. Se on jokaisen oma valinta.”

Kommentit on poimittu Irakissa kuvatuista dokumenteista, joissa nuoria miehiä ja naisia haastatellaan siirtolaisuudesta ja henkilökohtaisista lähtöhaluista. Kommenttien perusteella vaikuttaa siltä, että siirtolaisuuden riskit tiedostetaan, mutta monen mielessä takoo toivo paremmasta elämästä Euroopassa. Toisaalta moni haastateltava uskoo, ettei omaa kotimaata, sen rakentamista ja tulevaisuutta pidä jättää. Toivoa löytyy Irakistakin. Dokumentit ovat osa Suomen ulkoministeriön niin kutsuttua muuttoliikeviestintää, jota on toteutettu vuoden 2015 lopulta lähtien.

Suomalaista ohjelmavientiä Somalian televisioon

Kolmen viimeisen vuoden aikana eduskunta on osoittanut ulkoministeriölle erillistä määrärahaa muuttoliikeviestinnän toteuttamiseen. Viestinnän tavoitteena on tarjota oikeaa, merkityksellistä ja mahdollisimman

autenttista tietoa esimerkiksi ihmisalukuljetuksesta, turvapaikanhausta ja paluumuutosta. Alun perin viestinnän tarpeeseen havahduttiin, kun huomattiin, miten puutteellisten tietojen varassa moni Suomesta turvapaikkaa hakeva oli matkaan lähtenyt. On toki selvää, etteivät ihmiset tee ratkaisuja vain sen perusteella, mitä Suomesta tai Euroopasta kuullaan. Siirtolaisuuden ja sen syiden moninaisuus on pidetty mielessä myös viestintää suunniteltaessa.

Ulkoministeriö on edistänyt muuttoliikeviestintää yhdessä sisäministeriön ja Maahanmuuttoviraston kanssa. Viestinnän kohdealueiksi on määritelty Eurooppaan suuntaavan, niin sanotun säännösten vastaisen muuttoliikkeen (*irregular migration*)¹ lähtömaat, jotka ovat merkittäviä Suomen kannalta. Viestinnällä toivotaan olevan myönteisiä heijastevaikutuksia myös yli maaraajojen. Kanavavalinnat riippuvat viestin sisällöstä, kunkin alueen mediaympäristöstä ja muun muassa yleisön lukutaidosta. Myös kohderyhmät ovat määrättyneet tapauskohtaisesti. Kohdennetussa viestinnässä on pyritty tavoittamaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi sellaisia henkilöitä, joilla on edellytyksiä toteuttaa vaihtoehtoisia tulevaisuuden suunnitelmia. Laajemmassa viestinnässä on haluttu saavuttaa suuria yleisöjä, kuten Somaliassa tehtiin.

Somaliassa ulkoministeriö toteutti paluumuuttoa käsittelevän projektin, jonka ohessa koulutettiin nuoria somalitoimittajia. Projektissa dokumentoitiin Suomesta takaisin Somaliaan muuttaneiden henkilöiden tarinoita ja järjestettiin keskustelutilaisuuksia. Keskusteluissa parikymmentä henkilöä eri ikä-, ammatti- ja yhteiskuntaryhmistä väittelivät muun muassa siitä, vievätkö ulkomailta Somaliaan palaavat miehet paikallisten työpaikat ja naiset. Tunteita herätti myös kysymys siitä, pilaavatko paluumuuttajat somalinuorten miehet, tuomalla mukanaan länsimaiden ”kyseenalaista kulttuuria”. Keskustelut kuvattiin varta vasten rakennetussa studiossa ja esitettiin Somalian kahdella suurimmalla televisiokanavalla.

Suomalaisille tuttu A2-keskusteluiltaa mukaileva televisio-ohjelma on tekijöidensä mukaan harvinaista somalialaisessa televisiossa: vaikka somalikulttuuri rakentuu pitkälle puhuttuun kieleen, television puheohjelmissa ei ole totuttu näkemään moniäänistä ryhmäkeskustelua. Uudenlainen, laajaan keskusteluun perustuva malli onkin saanut

suosiota ja jatko-osia Somalian paikallisen televisiokanavan ohjelmatarjonnassa.

Elokuvia, bussiteippauksia ja tienvarsimainoksia

Muuttoliikeviestintää on kokeillut ja toteuttanut viime vuosina moni muukin länsimaa. Aikoinaan Saksa pystytti ulkoilmamainoksia Afganistanin tienvarsille. Näissä mainoksissa oli ainoastaan tekstiä. Itävalta teetti muun muassa Kabulin bussinkylkiin teipattavat, pääosin kirjoitusta sisältävät mainokset. Huomattava osa afgaaneista on kuitenkin lukutaidotonta. Tanska puolestaan julkaisi tiedotteen arabiankielisessä sanomalehdessä. Tätä kritisoitiin muun muassa siitä, ettei ilmoituksen kohderyhmällä voinut olla intressiä, saati varaa ostaa kyseistä lehteä. Australia turvautui ”*No Way. You will not make Australia home.*” eli vapaasti suomennettuna ”Ei käy. Australiasta ei tule kotiasi”-kampanjointiin. Myöhemmin Australia tuotti 6 miljoonaa dollaria maksaneen elokuvan, jossa seurataan afganistanilaisten kohtalokasta venematkaa.

Erilaisista kokemuksista voidaan saada mielenkiintoista oppia ja ymmärrystä muuttoliikeviestinnän tekemiseen. Suomessakin testattiin muun muassa kohdennettua, Euroopan ulkopuolelle suunnattua vuorovaiikutteisuuteen kannustavaa viestintää. Kampanja jäi kertakokeiluun, kun yhteydenottoja tuli niin runsaasti, ettei niihin kyetty eikä ehditty enää vastaamaan. Ainakin kohdeyleisön tiedonjano oli suurta.

Siirtolaisuutta ja viestintää käsittelevää tietoa ja parhaita käytäntöjä on pyritty jakamaan Euroopan maiden kesken eri foorumeissa. Euroopan komission tavoitteena on yhdistää entistä tiiviimmin EU-jäsenmaiden viestinnällistä osaamista ja kokemusta, josta osoituksena esimerkiksi hiljattain perustettu muuttoliikeviestinnän työryhmä. Jossain tilanteissa voi olla perusteltua, että viestintää toteutetaan kansallisella tasolla, mutta yhteinen Euroopan unionin ääni esimerkiksi järjestäytyneen ihmisalukuljetuksen vastaisessa työssä on kannatettavaa. Myös viestinnän vaikuttavuuteen liittyvässä tutkimustyössä voi olla hyödyllistä yhdistää osaamista ja resursseja.

Jo olemassaolo on viesti

Suomen ulkoministeriön toteuttamaa viestintää on arvosteltu siitä, ettei viranomaisviestintä ole uskottavaa etenkin maissa, joissa viranomaistyöhön liittyy paljon korruptiota. Samaan tulokseen päädyttiin myös ulkoministeriön Suomessa teettämässä selvityksessä, jossa kartoitettiin luotetta-

1 Ks. esim. EMN Maahanmuuttosaston suomenkielinen laitos sivu 307: http://www.emn.fi/files/1723/EMN_Glossary_2017_FL_November_2017_lowres.pdf

van viestin lähteitä. Tutkimuksen mukaan lähtömaissa ei aina uskota edes Suomessa asuvien sukulaisten ja läheisten viestejä ja kertomuksia Suomen oloista varsinkaan, jos sanoma on toppuuttelevaa. Aikanaan muualta Suomeen tulleet kokevat ajoittain, että heidän olemassaolonsa Suomessa on kutsu ja viestii entisessä kotimaassa lähtöä harkitsevalle turvaverkon olemassaolosta kaukana pohjoisessa.

Voidaan myös kysyä, uskotaanko kotimaahansa palaavia paluumauttajiakaan, kun he palatessaan "vievät kuitenkin kaikki työpaikat ja naiset". Eri maiden ja kulttuurien välillä on toki monia eroja, mutta esimerkiksi irakilaisaastateltavien kommenttien perusteella voidaan olettaa, että samoissa olosuhteissa elävät läheiset ja ystävät ovat uskottavimpia tai ainakin tärkeitä viestijöitä. Perheen olemassaolo voi olla joillekin jopa merkittävin syy pysyä kotimaassa.

"Olen ajatellut lähtöä jo pitkään, mutta perheeni estää minua."

"Minulla on perhe ja lapsia, en voisi kuvitella lähteväni ihmisalakuljettajan matkaan. Olemme jo nähneet salakuljetuksen seuraukset. Monet perheet ja lapset ovat menettäneet henkensä matkalla."

"Yritin lähtöä monta kertaa, mutta epäonnistuin. Päätin jäädä tänne, menin naimisiin ja perustin perheen. Oman perheeni myötä unohdin kaikki ajatukset ulkomaille lähdöstä."

Monella kotinsa ja kotimaansa jättävällä ei ole muita vaihtoehtoja kuin lähteä. Monella hätää kärsivällä ei ole mahdollisuutta edes harkita lähtöä. Ja moni ei halua sitä edes harkita. Miksi muuttoliikeviestintää tehdään? Entä millä tavalla median "lannistuskampanjaksi" nimeämä "käänteinen maineviestintä" vaikuttaa esimerkiksi Suomen maakuvaan? Vuosien aikana ulkoministeriö on saanut vaihtelevia kommentteja muuttoliikeviestinnän mielekkyydestä. Esimerkiksi joidenkin kansalaispalautteiden perusteella viestintä on toisaalta aivan liian varovaista ja heiveröistä: Suomen tulisi ottaa mallia kovemman linjan tekijöistä, kuten Australiasta.

Viestinnän kehittämisen kannalta erilaiset pohdinnat ovat aina toivottavia. Kritiikki pitää osaltaan yllä tarvittavaa muutosherkyyttä ja avoimuutta. Merkittävämpää on kuitenkin seurata lähtömaiden muuttuvia turvallisuustilanteita. On tärkeää, että viestinnän teemoja, kohderyhmiä ja aluepainotuksia ollaan valmiita muuttamaan olosuhteiden mukaan.

Työvoiman tavoittelua vai terrorismin torjuntaa?

UNHCR:n tilanneraportin² mukaan Eurooppaan suuntaavan siirtolaisuuden taustalla on monia syitä, kuten aseelliset konfliktit, vaino ja väkivalta. Kuluvan vuoden aikana viestinnässä on keskitytty niihin mahdollisuuksiin, joilla voidaan vaikuttaa säännösten vastaisen muuttoliikkeen perimmäisiin syihin. Ulkoministeriön toteuttaman viestinnän erääksi tavoitteeksi on noussut esimerkiksi terrorismin ja väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisy. Väkivaltaisen radikalisoitumisen vastaiset viestintäteemat tukevat samalla Suomen osallistumista laajempaan terroristijärjestö ISIL:n vastaiseen kansainväliseen viestintätöyöhön. Tavoiteltavaa viestinnässä on myös esimerkiksi nuorten yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuudentunteen ja vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen sekä eri ryhmien välinen ja sisäinen vuoropuhelu.

"Lannistuskampanjoinnin" sijaan muuttoliikeviestintä ja viestintä ylipäätään voidaan ymmärtää laajemmin, myös uusien mahdollisuuksien avaajana. Jatkossa viestinnän teemoja voisivat olla esimerkiksi häirinnän ja vihapuheen torjuminen. Ehkä toimintaa voidaan tukea entistä enemmän suomalaisella teknologiaosaamisella sekä opetus- ja koulutusalan tuntemuksella. Tulevaisuudessa lähtösyihin vaikuttamisen ohella kansainvälisessä viestinnässä voi olla hyödyllistä ja jopa välttämätöntä tarkastella Suomeen suuntaavan työperäisen siirtolaisuuden edistämistä. Lähteehän moni liikkeelle työn ja parempien koulutusmahdollisuuksien vuoksi. Parhaimmillaan jo kertynyt viestinnällistä kokemusta pystytään hyödyntämään vastaisuudessa monin tavoin. On kuitenkin selvää, että viestintätarpeisiin ja -tavoitteisiin vaikuttaa tulevaisuudessa niin Suomen kansalliset valinnat ja Euroopan unionin linjaukset kuin laajemmat globaalit ilmiöt ja niiden enakoimattomatkin muutokset.

2 <https://www.unhcr.org/desperatejourneys/> "People traveling to Europe continue to do so for different reasons. Some continue to flee armed conflict, insecurity, and human rights violations, while others seek international protection on account of religious, ethnic or political persecution, persecution due to their sexual orientation or gender identity, or to escape different forms of sexual or gender-based violence. Some make these journeys to reunify with family members in Europe while others are seeking employment or education opportunities."

Toivo Flink

FT, dosentti, Verkostotutkija,
Siirtolaisuusinstituutti
toivo.flink@kolumbus.fi

Kuva: Toni Forssell.

Missä on Inkerinmaa tänään?

Avainsanat: Inkerin suomalaiset, suomalaisuus, historia, kulttuuri, yhteistyö

Inkerin Liitto, Inkeriläisten Sivistyssäätiö ja niiden seuraajat ovat tallentaneet tietoja inkerinsuomalaisten henkisestä elämästä jo sadan vuoden ajan. Uusi aika on tuonut uusia tavoitteita ja mahdollisuuksia. Tärkeimmäksi on noussut käytössämme olevan tiedon selvittely, käsittely, tutkiminen ja tunnetuksi tekeminen. Näitä tavoitteita varten on perustettu Suomen Akateeminen Inkeri-seura 14.12.2017. Se toimii muun muassa Inkerin suomalaisuuden historian ja kulttuurin tutkijoiden ja harrastajien yhteistyöfoorumina, järjestää alan seminaareja ja koulutusta, tekee yhteistyötä Inkerin historian tutkijoiden ja tutkimuslaitosten kanssa Suomessa ja muissa maissa. Ensimmäinen ulkomainen yhteistyökumppanimme on Eesti Akadeemiline Ingerimaa Selts, Viron Akateeminen Inkeri-seura. Se perustettiin Tartossa 27.11.2015.

Inkerin suomalaisten sivistys- ja kulttuurihistorian tila Suomessa

Turun yliopiston professori Lauri Honko nosti Inkerin tutkimusta koskevan asian näytävästi esiin 1990 julkaistussa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) vuosikirjassa Inkerin teillä. Hongon kirjoituksen otsikko on Inkerin tutkimus tienhaarassa. Artikkelin ensimmäisenä lauseena on kysymys: Missä on Inkerinmaa tänään? Pohtiessaan sitä hän puhui muistikulttuurista, joka ei ole sidoksissa maantieteeseen, vaan vaeltaa ihmisten mukana, heidän tajunnassaan, myös aivan vieraisiin oloihin.

Nyky-Inkerin kohtalonkysymys oli Hongon mielestä kulttuurinen jälleenrakennus. Olen samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että arkisto- ja kirjastokokoelmissa on runsaasti Inkeristä ja inkerinsuomalaisista kerättyä perinnetietoutta. Ongelmana on tuon tietopotentialin käyttöön saaminen ja uudestaan kierrätys tavalla, joka integroituu inkeriläisten nykytodellisuuteen.

Professori Hongon mukaan elvyttävään kulttuurityöhön osallistumisen ja auttamisen edellytyksenä tulee olla tieto inkerinsuomalaisiksi itsensä tuntevien ihmisten tarpeista ja toiveista. Hänen mielestään perinneaineiston kerääminen SKS:n suojiin voi olla tieteellisesti tarkoituksenmukaista, mutta parhaimmillaankin vain tiedon museointia ja konservointia. Hän piti ehdottomasti arvokkaana, että inkeriläisillä olisi oma nykutekniikalla luotu perinnearkistonsa. Minusta perinneaineiston tallentaminen ei sulje pois digitaalisen Inkeri-arkiston luomista. Pikemminkin ne tulevat tukemaan toinen toistaan. Mielestäni sellaisen arkiston luonnollisin paikka olisi Siirtolaisuusinstituutti.

Keskeinen tekijä, joka on muuttanut tilanteen perin pohjin, on inkerinsuomalaisten paluumuutto. Suomeen on tähän mennessä saapunut yli 32 000 inkerinsuomalaista ja heidän perheidensä jäsentä. Arvioni mukaan heissä on neljä tuhatta akateemisesti koulutettua. He ovat tervetulleita Akateemisen Inkeri-Seuran toiminnan piiriin. On ilahduttavaa huomata, että viime vuosina on valmis-

tunut kaksi inkerinsuomalaisuutta tarkastelevaa väitöskirjaa ja toivottavasti uusia on tulossa.

Ensimmäinen muuttoaalto

Viimeisen sadan vuoden aikana Inkeristä Suomeen on muutettu joukolla kolmesti. Yksikään niistä ei tapahtunut niin sanottuina hyvinä aikoina.

Suomi otti vastaan ja sijoitti pääasiallisesti Karjalan kannakselle vuosina 1918–1920 yli 8 000 Inkerin pakolaista, eniten naisia ja lapsia, ja kustansi heidän toimeentulonsa sekä lasten koulunkäynnin. Helsinkiin ja Uudellemaalle kotiutuneet koulutetut Inkerin pakolaiset tavoittelivat kulttuuriautonomiia Suomen ja Venäjän välisissä Tarton rauhanneuvotteluissa vuonna 1920. Inkeri ei kuulu neuvoteltaviin asioihin. Venäjän valtuuskunta hallituksensa nimissä lupasi kuitenkin inkerinsuomalaisille oikeuden käyttää suomen kieltä koulutuksessa ja julkisessa elämässä. Moni pakolainen luotti neuvostoviranomaisten lupauksiin ja sai maksaa siitä hengellään.

Tarton sopimuksen toisena osapuolena Suomen hallitus otti kantaa inkerinsuomalaisten oikeuksien polkemiseen Inkerinmaalla osoittamalla neuvostohallitukselle nootit vuosina 1923 ja 1931, josta ensimmäinen oli tiukkasävyinen. Suomi oli vasta vakiinnuttamassa asemaansa itsenäisenä valtiona. Miksi se asettui puoltamaan Inkerin suomalaisia?

Myös heimoaатteen kannattajia ilmoitautui tukemaan inkerinsuomalaisia. Kun Inkerin Liitto perustettiin Helsingissä vuonna 1922, siihen liittyi runsaasti kantasuomalaisia: eversti Erik Heinrichs, professori Kaarle Krohn, tohtori Väinö Salminen, pankinjohdaja Mauri Honkajuuri, professori E.N. Setälä, tohtori Rudolf Holsti, tohtori Toivo Kivimäki, kenraali Paavo Talvela ja tohtori Martti Haavio. 1930-luvulle tultaessa kantasuomalaisten jäsenluku Inkerin Liitossa ylitti tuhat henkeä. Heidän nimensä löytyvät liiton historiikista vuodelta 2012.

Liiton aloitteesta laadittiin ja julkaistiin sen lehdessä vuonna 1932 Inkerin kulttuuri-voimia keräämään-niminen kirjoitus. Siinä todettiin muun muassa, että valitettavasti ”kulttuurityöntekijät eivät kuulu järjestöihin, eivätkä tunne edes toisiaan. Vähälukuisen on Inkerin sivistystyöntekijäin lukumäärä, joten kaikki voimat on kerättävä yhteiseen työhön saman lipun alle.” Kirjoitusta täydentämään ilmestyi luettelo Suomessa asuneista Inkerin sivistystyöntekijöistä. Se sisältää 183 nimeä. Mitä me tiedämme heistä ja heidän toiminnastaan? Miten me arvioimme omaa toimintaamme tällä taustalla?

Toinen muuttoaalto

Väestönsiirroissa Inkeristä Suomeen kuljetettiin sodan jaloista runsaat 63 000 henkilöä. Mukana oli myös yli 20 000 ortodoksiuskoista inkerikkoja ja vatjalaista. Jatkosota alkoi kesällä 1941, väestönsiirrot käynnistyivät keväällä 1943 ja jatkuivat kesään 1944. Miksi Suomen valtion ylin johto näki vaivaa neuvotellessaan Saksan ylimmän johdon kanssa inkeriläisten pelastamiseksi, kun oli selvää, että Suomi häviää sodan? Lisäksi väestönsiirrot tulivat maksamaan 20 miljoonaa sodan-aikaista markkaa.

Inkerin henkinen kuuluvuus Suomeen korostui ympäri Suomea jatkosodan aikana vietetyissä Inkeri-tapahtumissa. V. A. Koskenniemen puhuessa Inkeri-illassa 11.2.1943 hän muistutti, että

... suomalaisen muinaisrunon piirissä on pienen Inkerin osuus niin suuri, että se käsittää runsaan neljänneksen kaikista talteen kirjatuiista runoarteista ja nimenomaan lyriisen runouden alalla on tämä Inkerin edustus vieläkin huomattavampi. Syyllä on kansanrunouden tutkija voinut väittää, että inkeriläiset kokoelmat ovat olleet niin rikkaat, että jos sellainen runoarre tavattaisiin muulla eurooppalaisella kielellä, se olisi tutkijain yleisen huomion ja ihailun esineenä. ...Ne suomalaiset, jotka Stolbovan rauhan jälkeen siirtyivät Suomesta Inkeriin, ja joiden jälkeläiset muodostavat sen pääväestön, ovat nähtävästi kuuluneet siihen suomalaiseseen parhaimmistoon, joka historiamme aikana on usein saanut maailmalle osoittaa, että kansojen arvoa ja merkitystä ei suinkaan mitata lukumäärän perusteella.¹

Puhuessaan Helsingin yliopiston juhlasalissa vietetyssä Inkeri-juhlassa 23.1.1944 ja arvioissaan inkeriläisten väestönsiirtojen merkitystä, niitä johtanut professori Pentti Kaitera punnitsi inkeriläisten panosta Suomen taloudelliseen ja sotilaalliseen selviytymiseen myös henkisellä mittarilla. Hän nosti esiin suomalaisten yhteenkuuluvuuden tunteen. Kaiteran heimoaate ja kristillinen vakaumus loivat pohjan hänen henkilökohtaiselle pyrkimykselleen pelastaa Inkerin suomalainen kansanosa lopulliselta tuholta. Hän ei ollut aatteensa kanssa yksin. Tämän vuoksi hänen ajatuksensa sopivat tähänkin päivään, kun mietimme inkerinsuomalaisten paluumuuttoa Suomeen 1990-luvulla.

Inkeriläisten siirtyminen Suomeen on taupaus, jota voimme nimittää merkilliseksi

siitäkin huolimatta, että tuskin mikään asia voi nykyisin saattaa meitä hämmästytykseen. Voimme nähdä siinä traagillisia piirteitä – sillä voiko kotomaan jättäminen olla milloinkaan muuta kuin traagillista. Voimme havaita siinä myös lohdullisia piirteitä. Olemme nähneet, miten kiinteästi inkeriläiset, kaikesta huolimatta, ovat tunteneet kuuluvansa suomalaiseen kokonaisuuteen. Olemme siis, raivoavan sodan keskellä, kokeneet, että kaikki ei ole pelkkää itsekkyyttä, että myös ihmisyyttä elää, että vain viha ei vallitse maailmaa, vaan että historiaa luo myös rakkaus.²

Kaiteran ja monien muiden heimoaатteen kannattajien puheita ja kirjoituksia voidaan pitää propagandana. Sellaiseksi ne varmaan olivat tarkoitettukin, mutta niiden takana oli muutakin kuin oman edun tavoittelua.

Välirauhansopimuksen mukaan runsaat 55 000 Suomeen siirretystä palautettiin Neuvostoliittoon vuosien 1944 ja 1945 vaihteessa. Kaikki eivät lähteneet. Heidän laillinen oikeutensa jäädä Suomeen löytyi Valvontakomission hyväksymästä välirauhansopimuksen kymmenennestä artiklasta. On vieläkin selvittämättä, kenen toimesta ja millaisin motiivein kymmenes artikla oli syntynyt. Suomeen jäi noin 8 000 inkerinsuomalaista, joka viides tänne muuttaneista. Laillisuudesta huolimatta, inkeriläisiä oli hiertänyt Neuvostoliiton suhteita useita vuosia. Neuvostoliiton lähetystö pyysi vuonna 1952 Suomen ulkoasiainministeriötä päivittämään kuusi vuotta aikaisemmin saamansa luettelon Suomeen jääneestä siirtoväestöstä. Siinä tuli mainita, mihin neuvostokansalaiset, ensisijaisesti Inkerin suomalaiset, olivat siirtyneet. Sisäasiainministeriön ulkomaalaistoimiston tietojen mukaan Suomessa asui vuonna 1950 yhteensä vähän alle 5 000 neuvostokansalaista. Neuvostodiplomaatit osoittivat toimillaan, että heidän lähetystönsä oli perinyt Suomesta 1947 poistuneen Liittoutuneiden Valvontakomission tehtävät inkerinsuomalaisten ja muiden neuvostokansalaisten palauttamiseksi.

Asian oikeudellinen tausta nousi esiin Suomen johdon pohtiessa tammikuussa 1953 inkerinsuomalaisten kotiuttamista. J. K. Paasikiven lisäksi neuvottelussa olivat ministerit Urho Kekkonen ja Ralf Törngren. Kekkosen mukaan Suomella ei ollut luovutusvelvollisuutta. Hallituksen oikeudellisen aseman vahvuutta pohtiessa Paasikivi oli sitä mieltä, että ”parasta olisi, jos inkeriläiset hiljaksen poistuisivat maasta.”³

Vuoden 1953 lopussa Neuvostoliiton (NL) lähetystön pyytämää luettelo ei ollut vielä

luovutettu. Se oli kylläkin laadittu tällä kertaa venäjänkielisenä lääneittäin ja kunnitain sekä aakkosjärjestyksessä. Laskelmieni mukaan luettelo sisältää 6 518 nimeä, joista 389 oli samalla Suomen kansalaisia. NL:n lähetystö uusi pyyntönsä vuoden 1955 alussa. Luettelo ei koskaan luovutettu.

Inkeriläisten väestönsiirroista Suomeen on yksi akateeminen tutkimus ja palautuksista NL:oon toinen. Tapahtumien sodanjälkeisistä vaiheista Neuvostoliitossa ja Suomessa ei ole tätäkään vähää.

Kolmas muuttoaalto

Kolmas muuttoaalto tunnetaan nimellä paluumuutto. Pidän sitä keskeisenä inkerinsuomalaisten kansallista identiteettiä vahvistavana tekijänä. Paluumuutto toteutettiin vuosien 1990 ja 2016 välisenä aikana.⁴ On yhä selvittelemättä, miksi se ylipäänsä tuli mahdolliseksi.

Käsitykseni mukaan paluumuuton taustalla vaikutti kaksi keskeistä tekijää: Neuvostoliiton kansalaisina olleiden inkerinsuomalaisten lupa muuttaa maasta laillisesti, ja Suomen tahto ottaa heitä vastaan suomalaisina. Neuvostoliiton Korkein Neuvosto hyväksyi 20.5.1991 lain, joka avasi maansa kansalaisille mahdollisuuden muuttaa vapaasti maasta ja kumosi täten koko neuvostovallan aikana voimassa olleen kiellon. Laki vapaasta maastamuutosta astui Venäjällä voimaan 15.8.1996.

Inkerinsuomalaisten muutto Suomeen käynnistyi kuitenkin jo vuonna 1990. Tämä tapahtui pian sen jälkeen, kun presidentti Mauno Koivisto teki avauksen Ajankohtaisen kakkosen haastattelussa 10.4. Siinä hän rinnasti inkerinsuomalaiset paluumuuttajiin. Eduskunta sääteli ulkomaalaislakiin niin sanotun inkeriläispykälän vuonna 1996.⁵

Miksi Suomessa on pidetty Inkerin suomalaisia niin tärkeinä, että heitä on otettu vastaan poikkeusoloissa kustannuksista huolimatta. Kuka ja miksi oli tehnyt lopulliset päätökset, vaikka Inkerin suomalaisuutta ei Suomessa oikeastaan vieläkään tunneta, eikä siitä olla laajemmin edes kiinnostuneita. Toivottavasti tilanne muuttuu. Joka tapauksessa Suomeen muuttaneet onnistuvat säilyttämään suomalaisuutensa. Sen sijaan yhteiskunnallinen kehitys Venäjällä on vahvistamassa näkemystäni siitä, että suomalainen kansallinen kulttuuri siellä on sammumassa.

Lähteet ja kirjallisuus

Flink, Toivo (2000). *Maaorjuuden ja vallankumouksen puristuksessa. Inkerin ja Pietarin*

suomalaisten sivistys-, kulttuuri- ja itsetuntopyrkimyksiä vuosina 1861–1917. Turun yliopiston julkaisuja C 160. Helsinki: Turun yliopisto.

Flink, Toivo (2010). *Kotiin karkotettavaksi. Inkeriläisen siirtoväen palautukset Suomesta Neuvostoliittoon 1944–1955.* Historiallisia toimituksia 251, Arkistolaitoksen toimituksia 10. Saarijärvi: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Flink, Toivo (2012). *Pois nöyrän panta. Inkerin Liitto 1922–1944.* Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Inkeri-lehti (1944). Suomen Inkerin Liiton julkaisu n:o 2, 25.

Haltsonen, Sulo (toim.) (1969). *Inkerin suomalaisten historia.* Jyväskylä: Inkeriläisten Sivistyssäätiö.

Lepola, Outi (2000). *Ulkomaalaisesta suomemaalaiseksi.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 787. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nevalainen, Pekka ja Hannes Sihvo (toim) (1991). *Inkeri. Historia, kansa, kulttuuri.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituk-

sia 547. Pieksämäki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Paasikivi, Juho Kusti (1986). *Paasikiven linja. Juho Kusti Paasikiven puheita ja esitelmää vuosilta 1944–1956.* Porvoo: WSOY, 324.

Rentola, Kimmo (2009). Suojelupoliisin perustaminen, Ensimmäinen vuosikymmen. Matti Simola (toim.), *Ratakatu 12. Suojelupoliisi 1949–2009.* Hämeenlinna: WSOY, 9–29.

Viitteet

- 1 Aune, Helka ja Kyllikki Hiiskun arkisto, V. A. Koskenniemen arkisto, Koskenniemen puheluonnos Inkeri-illassa 11.2.1943 pidetystä puheesta. Saatu professori Martti Häikiöltä 2009.
- 2 *Inkeri*, 1944, n:o 2, 25.
- 3 Paasikivi 1986, 324.
- 4 Lepola (2000): Inkeriläispykälä ulkomaa-laislakiin, 96–108.
- 5 Laki ulkomaalaislain 48 §:n muuttamisesta (57/2011); Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain 48 §:n muuttamisesta (HE 252/2010 vp - www, HE 252/2010 vp - pdf)

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalaiseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säästettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:

Arkistonhoitaja Jarno Heinilä

jarno.heinila@utu.fi

+358 (0)2 28 404 40

Johannes Niemeläinen

VTM, Lappeenrannan teknillinen yliopisto
johannes.niemelainen@gmail.com

Juho Korhonen

VTM, M.A.
Brown University, USA
Department of Sociology
juhotopias@gmail.com

Aivotihkuminen jatkuu Suomen talouden kohenemisesta huolimatta

Avainsanat: aivotihkuminen, aivovuoto, ulkosuomalaiset, paluuaikomus, vetovoima

Keskustelu Suomen aivovuodosta on jatkunut jo useamman vuoden. Vaikka kotimainen keskustelu keskittyy valtaosin tutkijoihin ja tieteen tekijöihin, aivotihkuminen on todellinen ilmiö kaikkien korkeakoulutettujen keskuudessa. Ulkomailla asuvien suomalaisten ammattilaisten halukkuus palata on vähäistä. Taloustilanteen kohentumisesta huolimatta uudessa, vuoden 2018 kyselyssämme halukkuus palata oli jopa hieman laskenut, vaikka vastaajat arvioivat Suomen olevan yhtä houkutteleva kuin vuonna 2016. Lisäksi ulkosuomalaiset osaavat arvioida tarkasti halukkuutensa palata takaisin.

Johdanto

Keskustelu Suomen aivovuodosta ei osoita laantumisen merkkejä. Julkisessa keskustelussa huomio on erityisesti tieteen tekijöissä, mutta ilmiö koskee kaikkia korkeasti koulutettuja. Vuonna 2017 Suomesta muutti pois reilut 1 044 alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanutta 18–44-vuotiaista Suomen kansalaista enemmän kuin Suomeen muutti takaisin. Vaikka tarkkoja tilastoja ulkomailta Suomeen muuttavien koulutustasosta ei ole, useista eri tilastoista vedetyt johtopäätökset kertovat, ettei Suomi onnistu houkuttelemaan ulkomailta Suomeen korvaavia osaajia, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta.

Pidämme kuitenkin termin aivovuoto käyttämistä liian vahvana. Kun vuosittaista

pois muuttaneiden 18–44-vuotiaiden alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrää vertaa 15–44-vuotiaiden työllisten määrään vuonna 2018, on vuosittainen korkeasti koulutettujen nettomuutto vain promillen murto-osa. Kumulatiivisesti nettomuutto alkaa kuitenkin näkyä. Vuosina 2005–2017 Suomesta muutti 11 565 alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanutta pois enemmän kuin Suomeen muutti takaisin, mikä on jo 0,9 prosenttia 1 347 000 ihmisestä eli 15–44-vuotiaiden työllisten määrästä vuonna 2018.

Ilmiö on selkeä, mutta hiljainen. Siksi olemme aiemmin käyttäneet termiä aivotihkuminen, joka kuvaa aivovuotoa paremmin ilmiötä, jonka Suomi kohtaa. Suomen tilannetta voi verrata moottoriin, jossa on pieni öljyvuohto; öljyn tihkuminen hiljalleen ei ensin vaikuta moottorin toimivuuteen, mutta ajan kuluessa voiteluöljyä on liian vähän ja moottorin riski rikkoutua kokonaan kasvaa huomattavasti.

Aivotihkuminen on todellinen ilmiö, jos poismuuttajat eivät aio palata takaisin Suomeen. Lähtökohtaisesti ulkomailta hankittu kokemus on hyödyksi kotimaassa, jos poismuuttajat aikovat tulla takaisin työelämään Suomessa. Vuoden 2016 kyselyssä selvitimme ulkomailta asuvien nuorten suomalaisten ammattilaisten tulevaisuudennäkymiä. Vertailu aiempaan Heikkilän ja Pikkaraisen tutkimukseen kertoi paluuaikomusten puolittu-

neen kymmenessä vuodessa. Oma kyselymme ajoittui kuitenkin ajankohtaan, jossa oli käynnissä useita Suomen vetovoimaan vaikuttavia tekijöitä. Yleiseurooppalaisen siirtolaiskriisin lisäksi Suomen taloudella meni tuolloin heikosti, ja Suomi oli jälkijonassa verrattuna muihin Euroopan valtioihin. Jatkokyselyllä syksyllä 2018 halusimme selvittää, vaikuttiko kyselyn ajankohta tuloksiin, ja miten ulkosuomalaiset katsovat Suomen vetovoiman muuttuneen edellisestä kyselystä.

Jatkokyselyn tulokset vahvistavat kuvaa aivotihkumisesta todellisena ongelmana: Suomen taloustilanteen kohenemisesta huolimatta aiomukset palata takaisin ovat jopa hieman laskeneet, vaikka Suomea pidetään jopa hieman houkuttelevampana tai ainakin yhtä houkuttelevana kuin vuonna 2016.

Menetelmä ja aineiston rajaus

Vuoden 2016 kyselymme, joka lähetettiin ulkosuomalaisten Facebook-ryhmiin ympäri maailmaa, tuli yhteensä 799 tutkimukseen hyväksytyä vastausta. Vastaajat saivat jättää kyselyssä yhteystietonsa jatkokyselyä varten, ja yhteensä 280 vastaajaa teki näin. Syyskuussa 2018 lähetimme jatkokyselyn yhteystietonsa jättäneille 273 vastaajalle, joilla oli toimiva sähköpostiosoite. Analyysia varten hyväksytyjä vastauksia tuli 143 kappaletta. Vuoden 2016 kysely oli rajattu 20–40-vuotiaille, ja syyskuun 2018 kyselyssä hyväksyimme vastauksen kaikilta 20–42-vuotiailta. Jatkokyselyssä oli seitsemän taustakysymystä, yksi avoin kysymys ja viisi monivalintakysymystä, joiden vastauksia oli mahdollista täydentää lyhyeen avoimeen kysymykseen.

Kun aiemman, vuoden 2016 kyselyn menetelmä oli valikoiva lumipallo-otanta, jossa vastaajiksi valikoitui henkilöitä, joita aihe kiinnosti, oli syyskuun 2018 kyselyn otanta entistä valikoituneempi jatko-otanta. Kyseessä on kontrollitutkimus. Vastaajien kaksoisvalikoituneisuus – ensimmäisessä kyselyssä vastaaminen ja siinä yhteystietojensa jättäminen, sekä toiseen kyselyyn vastaaminen – voi aiheuttaa haasteita tulosten selitysvoimalle. Tämä on kuitenkin pyritty huomioimaan analyysissa, jossa uuden kyselyn vastauksia on verrattu myös vuoden 2016 kyselyn yhteystietonsa jättäneiden vastauksiin ja tuoreimpaan tilastotietoon.

Perusvertailut

Syyskuun 2018 kyselyssä hyväksytyjä vastauksia oli yhteensä 143. Vastaajista 32 oli palannut Suomeen, eli ulkomailla asuvia vastaajia oli 111. Kaikista vastaajista naisia oli 99 ja miehiä 44, eli 69 ja 31 prosenttia. Vuonna

2016 (N=799) vastaavat osuudet olivat 73 ja 26 prosenttia. Vastaajien keski-ikä oli 33,9 vuotta ja iän mediaani 34 vuotta. Vuonna 2016 vastaajien keski-ikä oli 31,3 vuotta ja mediaani-ikä 32 vuotta. Kuten vuonna 2016, myös 2018 kolme neljästä vastauksesta tuli Euroopasta. Yksittäisistä maista eniten vastauksia tuli Saksasta ja Britannian maista, molemmista noin 10 prosenttia. Vuonna 2016 Saksasta tuli vastauksia noin 17 prosenttia ja Britannian maista noin 15 prosenttia.

Vastaajien koulutustasossa oli tapahtunut selkeä muutos siten, ettei toisen asteen koulutuksen saaneita enää juuri ollut. Vuonna 2016 heidän osuus oli 12 prosenttia, syyskuussa 2018 noin 3 prosenttia. Vastaavasti tohtorin tutkinnon suorittaneiden osuus oli kasvanut yli 6 prosenttiyksikköä 13 prosenttiin. Alemman korkeakoulututkinnon oli suorittanut 27 prosenttia ja ylemmän 52 prosenttia vastaajista, ja sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus oli muutaman prosenttiyksikön sisällä vuoden 2016 vastaavista osuuksista. Jatko-opiskelijoina oli 6 prosenttia vastaajista.

Kysyimme lisäksi, kuinka pitkään vastaajat ovat opiskelleet ja työskennelleet yhteensä ulkomailla. Syyskuun 2018 kyselyssä vastaajat olivat olleet ulkomailla keskimäärin 8,1 vuotta, ja mediaani oli 7 vuotta. Vuonna 2016 vastaavat luvut olivat 5,9 vuotta ja 4,5 vuotta.

Paluuaikomusten muuttuminen

Vuoden 2016 kyselyn tärkeimpiä tuloksia oli se, että 20–40-vuotiaiden ulkosuomalaisten paluuaikomus oli romahtanut kymmenessä vuodessa. Vastaajat arvioivat kyselyssä todennäköisyyttä, jolla he palaavat työelämään Suomessa. Vastaajista 26 prosenttia arvioi, että palaa työelämään Suomessa erittäin epätodennäköisesti. Epätodennäköisenä paluutaan työelämään Suomessa vastaajista piti 29 prosenttia. Yhteensä siis vastaajista yli 55 prosenttia piti paluutaan suomalaisen työelämään vähintäänkin epätodennäköisenä. Vastaajista 26 prosenttia piti paluutaan yhtä todennäköisenä kuin epätodennäköisenäkin. Todennäköisenä paluutaan työelämään Suomessa vastaajista piti 11 prosenttia ja erittäin todennäköisenä 7 prosenttia, eli yhteensä vähintäänkin todennäköisiä palaajia oli yli 18 prosenttia. Vielä vuonna 2006 tehdyssä kyselyssä vastaajista 40 prosenttia arvioi palaavansa Suomeen, 53 prosenttia ei aikunut palata ja 7 prosenttia ei tiennyt aiomuksistaan. Koska vuoden 2016 kyselymme oli tehty Suomen vasta nousesta taantumasta, halusimme selvittää, vaikuttiko paluuaikomusten selvään laskemiseen Suomen taloustilanne. Uuden kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että ei.

Taulukko 1. Paluun todennäköisyys vuosien 2016 ja 2018 kyselyissä.

Paluun todennäköisyys	2018		2016	
	N=111, ulkomailla asuvat	N=143, kaikki	N=280, yhteystietonsa jättäneet	N=799, kaikki
Erittäin epätodennäköisesti	32 (29 %)	32 (22 %)	61 (22 %)	208 (26 %)
Epätodennäköisesti	31 (28 %)	30 (21 %)	75 (27 %)	234 (29 %)
Neutraali	28 (25 %)	33 (23 %)	82 (29 %)	209 (26 %)
Todennäköisesti	12 (11 %)	16 (11 %)	38 (14 %)	90 (11 %)
Erittäin todennäköisesti	8 (7 %)	24 (17 %)	24 (9 %)	58 (7 %)

Kuten oheisesta taulukosta 1 käy ilmi, vuoden 2018 kyselyssä heidän osuus, jotka arvioivat palaavansa erittäin todennäköisesti työelämään Suomessa, on kasvanut 10 prosenttiyksikköä vuodesta 2016. Vuoden 2018 luvussa mukana ovat kuitenkin myös Suomeen jo palanneet henkilöt. Jos vertailu rajataan heihin, jotka jättivät yhteystietonsa vuonna 2016, ja heihin, jotka edelleen asuvat ulkomailla, on aikomus palata vähentynyt 5 prosenttiyksikköä. Tästä voidaan päätellä, että Suomen taloustilanne ei vaikuttanut 20–40-vuotiaiden aikomukseen palata työelämään Suomessa vuoden 2016 kyselyssä.

Vastajat arvioivat myös suhteellisen tarkasti todellisen paluuaikomuksensa. Vastajista (N=143) 32 oli palannut Suomeen, mikä on noin 22 prosenttia. Vuoden 2016 kyselyssä yhteystietonsa jättäneistä vastajista 23 prosenttia arvioi palaavansa takaisin. Vaikka yksilötasolla vastaus ja todellinen käyttäytyminen eivät osuisikaan yhteen, otannassamme ne osuvat.

Suomen taloustilanteen koheneminen ei ole myöskään vaikuttanut vastaajien näkemyksiin Suomen vetovoimasta, jos vastaja asuu edelleen ulkomailla. Kysymykseen ”Onko Suomen vetovoima mielestäsi muuttanut keväästä 2016?” vastajista (N=111) 57 prosenttia katsoi Suomen vetovoiman pysyneen ennallaan, ja yhtä moni katsoi Suomen vetovoiman heikentyneen ja vahvistuneen. Kaikista vastajista sen sijaan Suomen vetovoiman katsoi vahvistuneen 26 prosenttia ja heikentyneen 17 prosenttia vastajista.

Muita jatkokyselyn tuloksia

Jatkokyselyssä pyysimme vastaajia myös kertomaan kantansa muuttamaan, aikaisemman kyselytutkimuksen analyysistä nousseeseen seikkaan. Kysyimme ”Onko suomalaisuudesta ollut sinulle mielestäsi keskimäärin

hyötyä tai haittaa ulkomailla?”, ensisijaista identiteettiä sekä sitä, oliko vastaaja keskimäärin kokenut vieraaseen kulttuuriin sopeutumisen haastavaksi. Tavoitteenamme oli pohtia erityisesti suomalaisen hyvinvointivaltion menestyksen suhdetta halukkuuteen muuttaa ulkomailla. Uusien tulosten sekä aiemman, laajan tutkimuksemme perusteella näyttää siltä, että suomalaisen hyvinvointivaltion menestys jopa ajaa korkeakoulutettuja muuttamaan maasta. Kytkös suomalaiseen yhteiskuntaan vahvistaa suomalaisuuden suhteellista hyötyä ulkomailla, vaikka tämä ei enää näyttäytysikään suomalaisena identiteettinä. Kaksi kolmasosaa vastaajista tunnisti suomalaisuuden hyödyttäneen heitä ulkomailla ja yksi kolmasosa piti sitä neutraalina. Tästä huolimatta vain 46 prosenttia vastajista koki suomalaisuuden ensisijaiseksi identiteetikseen, eli ero suomalaisuudesta hyötynesiin vastaajiin on noin 20 prosenttiyksikköä. Sidettä hyvinvointivaltion menestyksen ja korkeakoulutettujen maastamuuton välillä vahvistaa se, että vain alle 10 prosenttia vastajista koki ongelmia vieraaseen kulttuuriin sopeutumisessa. Tietyllä tapaa suomalaisuus siis merkitsee, kenties hyvinvointivaltion tulevaisuudelle paradoksaalisesti, kansainvälisyyttä.

Päätelmät

Tässä artikkelissa olemme esitelleet kontrollikyselymme keskeiset tulokset. Tavoitteena oli tarkastaa aiemman, vuoden 2016 vastausrealiteettia. Vaikuttaa siltä, että aiemmin esittämämme tulokset ovat luotettavia. Lisäksi vastaajien kyky arvioida aikomuksensa palata takaisin Suomeen on hyvä. Näistä tuloksista on kokonaisuudessaan nähtävissä, että aivotihkumista Suomesta on merkitsevämpää, jos ei välttämätöntä, käsitellä laajemman kansainvälisen kontekstin ilmi-

önä, kuin vain Suomen hyvinvointivaltion ja mahdollisten lähtijöiden ja palaajien välisenä seikkana. Huomattavin yksittäinen tämän päätelmän puolesta puhuva seikka on tasaisesti jatkuva korkeasti koulutettujen lähtijöiden määrän kasvu ja palaajien vähyys perinteisesti tärkeimpänä pidetyn muuttujan, eli taloustilanteen, muutoksista huolimatta.

Lähteet

Heikkilä Elli & Maria Pikkarainen (2008). Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuustutkimuksia A 30. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Korhonen, Juho & Johannes Niemeläinen (2017). Solidarity and Competition in the

European Union. Theory reconstruction from an extended case study of welfare state emigration. Cahiers RESuME, 2017, No. 7.

Niemeläinen, Johannes & Juho Korhonen (2017). He eivät palaa, eli aivotihkuminen Suomesta. Siirtolaisuus–Migration, 2017 (2), 13–17. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike. 2017. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/muutl/2017/muutl_2017_2018-10-30_tie_001_fi.html. Luettu 5.1.2019

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus. Elokuu 2018. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/tyti/2018/08/tyti_2018_08_2018-09-25_tie_001_fi.html. Luettu 5.1.2019.

Esityksiä vuoden 2019 palkinnon saajaksi vastaanotetaan 30.4. asti!

Turussa toimiva Siirtolaisuusinstituutti perusti John Mortonin nimeä kantavan tunnustuspalkinnon keväällä 2010. Palkinto myönnetään vuosittain muuttoliikkeiden ja monikulttuurisuuden hyväksi tehdystä erittäin ansiokkaasta työstä tai teosta. Tunnustus voidaan myöntää henkilölle, yhteisölle tai viranomaiselle. Tunnustus palkintoon oikeuttavan teon on liityttävä suomalaiseen tai Suomessa tapahtuneeseen muuttoliikkeeseen.

Palkinnosta päättää Siirtolaisuusinstituutin hallitus. Hallitus voi nimetä palkinnon saajan myös muiden kuin esitettyjen ehdokkaiden joukosta. Esityksiä voivat tehdä koti- ja ulkomaiset yhteisöt sekä yksityiset henkilöt. Esityksiä palkinnon saajista voi tehdä 30.4.2019 asti.

**Esitykset voi lähettää osoitteeseen: kirsi.sainio@utu.fi
Viestin aiheeksi: John Morton**

Andrea Kölbl

Research Fellow, Institute for Innovation and Technology, Berlin
koelbel@iit-berlin.de

Misty Adoniou

Associate Professor, University of Canberra, Australia
misty.adoniou@canberra.edu.au

Rebecca Murray

Associate, University of Exeter
r.murray5@exeter.ac.uk

Eveliina Lyytinen

Postdoctoral Researcher, Migration Institute of Finland
evlyyt@utu.fi

Between Camp and Campus: From access to completion of higher education as form of refugee protection

Keywords: refugees, protection, higher education

The role of higher education in refugee protection is highly contested. On the one hand, access to higher education is promoted as a tool for refugee protection and integration. On the other hand, refugees who want to participate in higher education are regularly confronted with numerous obstacles and forms of exclusion. By drawing from our panel discussion about the role of higher education in refugee protection at the International Association for the Study of Forced Migration (IASFM) conference in Thessaloniki, Greece in July 2018, we provide examples from Australia, the United Kingdom (UK), and Finland. Our overarching question is what examples are there of effective provision of quality tertiary education in displacement and what common lessons can be learned from these diverse examples? More specifically, we analyse the initial steps of higher education programmes for refugees with a focus on access, and discuss the quality and sustainability of higher education for refugees. Furthermore, we investigate the impact of higher education regarding the integration of refugee youth, and finally outline potential ways forward to improve collaborations between different actors involved in higher education.

Introduction

The role of higher education in refugee protection is highly contested. On the one hand, ac-

cess to higher education is promoted as a tool for refugee protection and integration, and as a way for refugee students and their families to become self-sustained. Various actors, including universities and policymakers, have therefore expressed their commitment to support asylum seekers and refugees to access higher education, reflected by an increase in the number of scholarships available to refugees.

On the other hand, refugees who want to access higher education are regularly confronted with numerous obstacles and forms of exclusion, including language barriers, financial and time constraints, problems with the validation and equivalency of educational attainments, and other challenges arising from a lack of coordination between non-governmental organizations (NGOs), universities and state authorities involved in the provision of higher education.

There is a need to map out strategies, priorities and practices of actors involved in the provision of higher education in the context of displacement. In this article, we do so on the basis of the perspectives shared by practitioners and researchers who contributed to a panel discussion about the role of higher education in refugee protection at the International Association for the Study of Forced Migration (IASFM) conference in Thessaloniki, Greece in July 2018.

In this text, we refer to a refugee category in a flexible and fluid manner. As our focus is on different geographical contexts and research projects, our definition of a refugee ranges from various policy and legal categories to our informants' self-identifications. We recognise that currently in many countries refugee status is challenging to secure, and therefore not everyone we refer to as a refugee have an official status of international protection.

In bringing these various perspectives together, our overarching question is what examples are there of effective provision of quality tertiary education in displacement and what common lessons can be learned from these diverse examples? More specifically, we aim to (1) analyse the initial steps of higher education programmes for refugees with a focus on access; (2) to discuss the quality and sustainability of higher education for refugees; (3) to investigate the impact of higher education regarding the integration of refugee youth, and (4) to outline potential ways forward to improve collaborations between universities, state authorities and NGOs in support of prospective and current students with a refugee background. We do this by providing various examples from Australia, the United Kingdom, and Finland.

Access to higher education in the context of displacement

For more than 25 years, the provision of access to higher education for refugees has been an integral part of the UN Refugee Agency's (UNHCR) global strategy. Refugee protection and empowerment have been the key rationales behind UNHCR's Albert Einstein German Academic Refugee Initiative (DAFI). Since its inception in 1992, more than 13,500 refugee students in 50 countries have been awarded a DAFI scholarship which enabled them to study at a university in their country of asylum. Funding for the scholarship programme increased significantly in 2016, with the result that currently more than 4,000 students benefit from a DAFI scholarship every year. By improving access to higher education for refugee students, scholarship programmes help to minimise the interruption of individual education careers and open up opportunities for young refugees and their families to become self-sustained. Within the past five years, numerous new initiatives funded by international organisations and the governments of countries of asylum have helped to increase the number of scholarships available to young people affected by displacement. In most cases, however, applicants must hold a recognised refugee status to be eligible.

In the United Kingdom, the Article 26 project takes its name from the Universal Declaration of Human Rights (UDHR from 1948) and adopts a rights-based approach to promoting the access, participation, and success of refugees in the higher education. The project has primarily focused on working with higher education institutions to create scholarships for individuals, whose immigration status remains unresolved and who are awaiting official recognition as a refugee, but for the purpose of this article they are described using this label. The Immigration Act (2016) came into force January 2018 and introduced new Home Office powers to impose an explicit "no study" stipulation, as part of the immigration bail conditions (these rules apply to higher education) on refugees whose asylum applications remain unresolved. This change is significant as the Home Office can judiciously exclude refugees from their higher education studies, even if a higher education institution is willing to overcome the challenges and include them through the provision of a scholarship. In addition to these explicit restrictions, implicit exclusionary measures are enacted through legislation that impact upon two key areas: finance and widening participation.

This group of refugees are categorized as international students in accordance with tuition fee regulations: this creates two significant financial barriers, 1) the rate of tuition fees for an international student is considerably higher than for a home student, and 2) their categorisation as an international student renders them ineligible for student funding required to meet living costs and university tuition fees.

In order to justify charging "home" students the highest rate of tuition fees, UK universities are required to reinvest some of this income in facilitating access to their institution, for students categorised as underrepresented in higher education. Only refugees with settled immigration status are recognised as an underrepresented group in higher education. A refugee student ineligible for the funding required to study presents no financial incentive to a university. Support for these students result in a financial loss to the higher education institution, not only in respect to the absence of income generated through tuition fees, but also the fact that these students require additional funds to meet essential study costs. The governance of UK higher education and the role universities are expected to play in relation to the management of refugees, places far greater pressure on the exclusion of this group, which creates significant challenges in terms of initiatives to support their inclusion.

The question remains as to why higher education institutions provide scholarships which include refugees, in a wider context that aims to exclude this group? The most commonly cited answer is – “public good”. Scholarships delivered by higher education institutions are often restricted to a fixed number per year or a set budget, and the process is often competitive. Whilst a diverse range of scholarships have become available in higher education institutions across the UK, following a period of exponential growth of investment in this area post-2015, refugees continue to face considerable challenges in terms of enjoying a higher education experience commensurate with their student peers.

Quality and sustainability of higher education for refugees

A recent study conducted by academics across three Australian universities examined the barriers and challenges faced by refugee background students transitioning from Australian secondary schools to university. This research found a number of successful outreach initiatives that brought the students to the university door, but there were less supports to help them succeed post-enrolment. The study findings indicated that this may be due to a mono-faceted reading of the complex lived experiences of these students which simultaneously fails to provide necessary supports as well as to access students’ considerable assets.

The researchers identified five key themes which impact upon the successful transition from secondary to higher education: prior life experiences, language proficiency, aspiration, enabling culture, and politics and policy. An “enabling learning culture” was defined as one that allowed both educators and students with a refugee background to meet their teaching and learning needs in a way that also honored and accessed the cultural and linguistic assets of the students, as they transitioned from school to university. Current practices, programmes and policies were piecemeal, had considerable gaps, and might not be best targeting the specific needs of refugee background students.

Very often students’ successful pathways into higher education were dependent upon their secondary school supports, including the completion of complex enrolment paperwork that left them dependent on school teachers who possessed the cultural capital necessary to complete the process. Once in the higher education institute this personalised support was lost. The move from a close-knit and more personal school environment to a

more distant and impersonal field of universities proved challenging for the students.

A number of structural faults were identified in the provision of higher education supports for refugee background student. The supports were, for instance, generic in nature, rather than targeted to the specific needs of refugee background students. They also were not embedded within the structure of the institution and thus remained short-term. Available support programmes were poorly coordinated and communicated to both students and staff. Moreover, they were focused on the deficits of the students and not their assets. An outcome of the study was the development of a checklist to support higher education educators to shift their policies, curriculum and teaching to both support the educational outcomes of refugee background students, but also to better utilize the assets they bring to the learning institution.

Impacts of higher education on refugee youth’s integration

In Northern Europe, and beyond, there is an increased recognition that higher education has a significant impact on various aspects of refugees’ lives, such as processes of integration. In particular young adults who arrived to their country of asylum, resettlement or family reunification as children or adolescents have benefitted from pursuing and completing higher education. The qualitative research findings of the Nordic *Coming of Age in Exile* project highlight how achieving higher education degrees in Finland have enabled young adults with a refugee background to accomplish not only their life-long dreams and aspirations, but also a sustained active position in the labour market.

The young adults interviewed for this study had completed higher education degrees at universities and universities of applied sciences. Many of them were supported to pursue higher education degrees already as a child or teenager mostly by their parents or older siblings. However, the youth were not necessarily encouraged to continue to further education by their teachers who thought their language or other skills would not be at the required level. The youth wished to prove their teachers wrong and thus built a motivation and strength from the belittling attitude they had suffered in school. In other words, they wished to leave the negative label of a “refugee” behind by pursuing higher education and independent socio-economic position in the Finnish society.

Determination to do well in life and to gain a meaningful and secure job, unlike their

parents had achieved, were the main motivations for their wish to continue to higher education. Many of the young adults worked already during their studies even though no tuition fees are charged by higher education institutions in Finland. Strong support networks were also needed to be able to combine work, studies and family life, and the encouragement from their spouse was paramount, in particular for women with children.

Some of the young adults got immediately hired after completion of their studies, some conducted work trainings before being employed. A few were offered a permanent position early on in their careers. Many young adults in this study with higher education degree argued that their displacement background as a child had proven to be a strength for them both during their studies and in finding a job, and several had pursued a professional career where they could assist others, including other refugees. Thus, for displaced children to achieve higher education degree as a young adult can be a highly meaningful way to fully integrate and to establish a sustained position in the country that provided them with international protection.

Lessons learned and recommendations

In the 2016 New York Declaration for Refugees and Migrants the importance of higher education as a tool for refugee protection has once more been emphasised, explicitly stating that scholarships are an important means to improve access to higher education for refugees. Despite intensified efforts to support refugees to attain a university education, globally only 1 percent of young people with a refugee background are enrolled in higher education, compared to 36 percent of their peers unaffected by displacement. In order to improve equity in higher education, there is a need to move beyond a sole focus on access.

Advocacy is key to sustaining and securing opportunities for refugees in the higher education as was demonstrated by these diverse examples from Australia, the UK and Finland. Advocacy initiatives need to be implemented both on an institutional and an individual level and they should focus, for instance, on the following matters:

- Teachers should encourage refugee background pupils in upper secondary and high schools to pursue their educational and career aspirations, beyond opportunities for vocational training and including

prospects to study at higher education institutions.

- Higher education institutions and their staff need to develop a comprehensive understanding of the rights and entitlements of all groups of refugee students, including those whose legal status is yet undecided, and the barriers they face either commencing or continuing their studies in a new country and new higher education context.
- UNHCR, other funding bodies and higher education institutions ought to challenge legal decisions/immigration status which result in the exclusion of refugees from higher education.
- Teachers need to be trained to recognise and utilise refugee students' assets. They should listen and respond to refugee students' needs to improve their experience and fully engage them in university life. They need to support and respect diverse cultures and backgrounds in order to ensure that higher education institutions are safe places for students to be themselves.
- There is a need to undertake evaluations with refugee students on initiatives' designed to facilitate their access, full participation and success in higher education.

References

- Article 26 (2018). Article 26 project. Available: www.article26.hkf.org.uk/policy-resources. (Accessed 21.12.2018).
- CAGE (2018) Coming of Age in Exile project. Available: <https://cage.ku.dk/>. Accessed 21.12.2018.
- Naidoo, Loshini, Jane Wilkinson, Misty Adoniou & Kiprono Langat (2018). *Refugee Background Students Transitioning Into Higher Education Navigating Complex Spaces*. London: Springer.
- Naidoo, Loshini, Jane Wilkinson, Kiprono Langat, Misty Adoniou, Rachel Cunneen & Dawn Bolger (2015). *Case Study Report: Supporting school-university pathways for refugee students' access and participation in tertiary education*. University of Western Sydney. Available: <https://www.ncsehe.edu.au/publications/supporting-school-university-pathways-for-refugee-students-access-and-participation-in-tertiary-education/>. Accessed 21.12.2018.
- UNHCR (2018). UNHCR's Albert Einstein German Academic Refugee Initiative. Available: www.unhcr.org/dafi-scholarships.html. Accessed 21.12.2018.

Ahmed Zaidan

BA, Research Assistant
Migration Institute of Finland
aaahma@utu.fi

New era of literature commencing in Finland

Keywords: multilingualism, immigrant writers, poetry, dominant language

How has the situation concerning the multilingual writers devolved throughout different phases in Finland? How did the personal experiences play an important role in shaping the opinions of the mentioned writers? To what extent, language barrier has been exceeded?

Could literature be a way to create a better understanding towards certain issues?

It hasn't been a fleeting instance, the literary scene materializing diversity casting a new light on contemporary Finland: Do immigrant authors transform Finnish literature?

The vague view was finally deciphered by Finnish Literature Society (SKS) conducting large scale research, unveiling that more than 80 migrant authors dwelling in Finland, getting ready to attain their presence via writing.

Sadik Lazim a poet from Iraq arrived in Finland during the 1990s, after having to flee the dictatorship of Saddam Husséin, said:

The situation has changed spanning the two decades I lived in Finland, nowadays, we're more able to take part in the poetry activities and literary sessions. Something has changed to better.

Sadik shrugged when I asked him if he was satisfied over the literary scene of multiculturalism in his exile:

We're sieged beyond the language barrier that entails tremendous efforts to exceed it. It needs very competent translators and huge sums pumped into the whole process. There was a while after my arrival, I couldn't write and publish, nor gain any literary visibility. That situation had lasted for long before I got to publish some of my poems in an anthology issued by "Vi-eraalla maalla" Multilingual writers group founded by Marja Mäenpää in Turku.

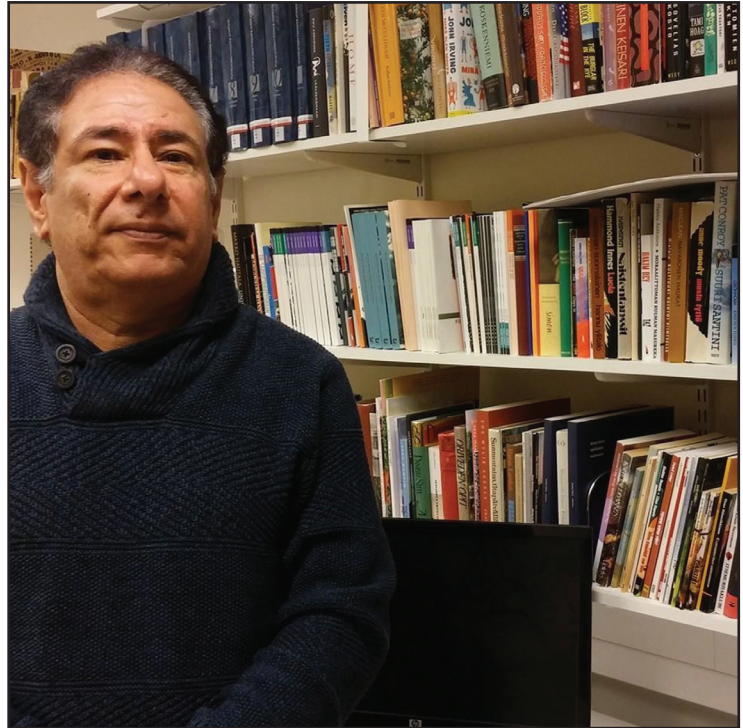
Sadik reminisced the days back in Iraq saying:

War and love we've left in Iraq. I used to write even during the wartime, I sang for peace while I was forced to serve in the army.

Finland was not the optimal place for immigrant authors

The disappointment and feeling of being thwarted that Sadik experienced once he arrived the country attributed to:

Once you arrive in Finland, no one would guide you and show you the way. We suffered an acute shortage of the Arabic materials at Finnish libraries. The translation process passes into three languages Arabic,

Sadik Lazim. Photo: Ahmad Zaidan.

English, and then Finnish, and that would weaken our texts. The source text would lose a lot of its meaning while being translated from three languages. Many writers feel that they're isolated from the Finnish society at different level, that's why something should be done erasing the walls between immigrant writers and the Finnish society.

Sadik sees himself as an Iraqi writer in Finland, and as a part of the Finnish society, has a lot to say in favor of showing the unseen dimension of the story.

The Iraqi environment is full of ongoing and past events and our duty is to convey what Finns need to know about us. It could be a bid to eliminate that alien image taken about us, we need to show them our culture, and tell them in such a literary way; who we are.

Sadik believes that the spatial factor is important: "The writers who live in Helsinki are granted much more accessibility than those who live elsewhere the country," he commented.

Gleam of hope looming

For Mehdi Ghassemi things seem to be a hope-flavoured, since he is persistently work-

ing on resurrecting the exiled writers by bringing them to the Finnish mainstream of literature. Ghassemi is originally from Iran, a researcher and author at the University of Tampere and Turku now:

I am working on project SKS, which is the Finnish literature society and at the same time I am a writer, I have published 3 books of fiction related to Finnish history, and society.

Ghassemi has recently interviewed 15 writers of various migratory backgrounds, sampling their literary works to beef up his research. Ghassemi has read some of the interviewees' texts to have an in-depth and analytical discussion with them.

The conducted research is a glimpse on the immigrant authors, aiming to condense the scattered experiences into a coherent database, reliable and authentic, allows the Finnish diverse institutions to access the literature produced by immigrants residing in Finland.

We have done a database, and in the database which is updated on the regular basis. We have collected some information. So at the moment, we can say that we know how many authors are here, and what they

have done, what they are going to do, and this would help us, Ghassemi said.

Ghassemi strives through his project awarding the immigrant authors more visibility, readability, thinking of expanding the scope of literature being produced in Finland. Ghassemi goes further:

I am preparing for the publication of an anthology which includes some of the literary works of immigrant authors in Finland.

On other hand, promising organizations and projects have popped up in the recent years, which could be considered as the looming lanterns spreading hope for the multilingual writers who live in Finland, such as Vieraalla maalla in Turku that paved the way for immigrant writers to walk through the gate of literature in Finland.

The project Sivuväli that even exceeded the national borders, by collaborating with similar organizations across the Nordic countries, advancing magnificent literary names to the Nordic platform. Sivuväli has published for the Burmese poet Ye Yint Thet Zwa a collection entitled *We Hate War, Mom* (2016). Despite the project did not get the fund of last year, the project is still active and attended in the literary scene in Finland.

“Culture for all” is keen to promote the literature produced in multiple languages in Finland.

[The organization] promotes cultural services that are inclusive and take diverse audiences into account. We offer information and tools for workers in the cultural field to improve accessibility and knowledge of diversity, according to their website.

“Turku Open Mic” a monthly happening held in Turku has always opened the doors, welcoming the writers to step in and recite their poetry, regardless to the language barrier.

Runoviikko [Poetry Week], the huge poetry activity that consists of series of gigs, is keen to invite poets from around the world to perform in their languages alongside poets who write in Finnish and Swedish.

According to the developing poetry scene of the multilingualism in Finland that seems going beyond the so called dominant language, the best is yet to come, and the language hasn't been a barrier barring the international poets who managed to create a popular base in Finland such as the English poets as Andy Willoughby, Joelle Taylor and Bob Beagrie, who constantly are being invited to meet with their Finnish audience and spark new collaborations involving more poets from increasingly diverse backgrounds.

Andy Willoughby who had his collaborative collection with Beagrie – *Sampo: Heading Further North* – poems inspired by Kalevala translated into Finnish by Kalle Niinikangas for Sivuväli and will have his last collection *Between Stations* translated soon for Enostone comments.

I have been performing and collaborating with Finnish poets and organisations since the early 2000s and it has been great to see and hear the diversity of voices and languages growing in live events and publications over the last few years with us being able to work through our press Ek Zuban on projects like Building Bridges in 2017 with writers from multicultural backgrounds responding to ekphrastic stimulus and explore difference and commonalities in both the UK and Finland.

However, despite the rapid growth of multilingualism in Finland the Finnish Writers Union still abstains from recognizing the writers residing in Finland as “Finnish writers” unless they write in either the Finnish language or Swedish, while even the Sami language is still excluded.

Symposium:

Producing (Im)Mobilities: Do States Create Vulnerabilities?

Migration Institute of Finland (MIF)

Eerikinkatu 34, Turku

April 25, 2019, at 10:00–17:00

Keynote speakers:

Dr. Jill Alpes, Nijmegen Center for Border Research & Coopetic Paris:

Immobility Through Returns? Vulnerabilities of Migrants after Deportation and Assisted Return in Mali, Niger and Nigeria

Professor Nicholas De Genova, University of Houston:

The Convulsive European Space of Mobilities

In migration research, the concept of vulnerability is often used to refer to individuals and groups whose rights are perceived to be at risk, such as asylum seekers, undocumented migrants, or migrant children. Yet, in legal practice, migrants' vulnerability is rarely recognized. As Salazar and Smart (2011) note, attempts to control and restrict movement are just as characteristic of the era in which we live as is growing global mobility. The trend in many European countries (and beyond) is to further securitize migration, to frame migration as a risk, and to increasingly limit legal migration routes. These are processes that can create vulnerability by pushing migrants to the margins of society and to precarious migration routes. At the same time, we have witnessed resistance by groups that are often deemed vulnerable, such as asylum seekers who call for just asylum policies and cessation of deportations. Through two keynote talks and a panel discussion by international and Finnish experts, this symposium explores ways in which nation-states and their various actors produce vulnerable positions in contemporary Europe.

The symposium is organized by three research projects funded by the Academy of Finland: Refugee Journeys: Narratives of Forced Mobilities (2018–2023), Family Separation, Migration Status, and Everyday Security: Experiences and Strategies of Vulnerable Migrants (2018–2021), and Action-Oriented Research on Asylum Seekers' Deportability (2018–2021).

The event is part of the symposium series "Rethinking (Im)Mobilities of Vulnerable Migrants" at the MIF (2019–2021).

The event is free and open to the public.
More information to follow closer to the event.

Finnish Home – Suomi Koti Vancouverissa.

Arja Koriseva kruunaa Vancouverin Suomalaisen Lepokodin 60-vuotisjuhlan

Teksti ja kuvat: Eero Sorila

Pilvinen perjantai syyskuun 14. päivänä verhoutuu syksyiseen valokeilaan pilvien rakoillessa. Vancouverin Finnish Home - Suomi Kodin juhlasali on täyttynyt talon asukkailla ja vieraililla. Lepokotitoiminnan johtaja Tanja Rautava toivottaa Arja Korisevan ja hänen kappellimestarinsa pianotaiteilija Minna Lintukankaan tervetulleiksi. Lepokotiyhdistyksen puheenjohtaja Raimo Väre pitää myös puheen ja toivottaa satapäisen kuulijajoukon lämpimästi tervetulleeksi.

Musiikki tempaisi

Musikaaliselle parivaljakolle tämä on ensimmäinen vierailu Vancouverissa, vaikka he ovatkin konsertoineet eri puolilla maailmaa. Molemmat ovat koulutukseltaan maistereita ja opettajia, "mutta musiikki tempaisi mukaansa", Arja luonnehtii ja kertoo laulaneensa lapsesta lähtien. Tämä Jyväskylän alueelta (Toivakasta) kotoisin oleva satakieli kruunattiin Suomen tangokuningattareksi 30 vuotta sitten. Nyt hän on kruunaamassa Vancouverin historiallista Suomi-kodin 60-vuotisjuhlaa.

Minna Lintukangas aloitti pianonsoiton jo nelivuotiaana ja opettaa nykyisin pianonsoittoa kotiseutunsa Kouvolan Musiikkiopistossa. Musikaalisella parivaljakolla on tiivis esiintymiskalenteri.

Hymy lieventää pelon

Ikivihreät suomalaiset laulut ovat monille lepokodin asukkaille ja vieraille tuttuja jo Suomen ajoilta. Säihkyvällä ja mukaansatempaavalla olemuksellaan Arja saa yleisön hyvälle tuulelle. Hän kiertelee rohkeasti kuulijoiden keskellä ja tervehtii kädenpuristuksin sekä halauksin kymmeniä heistä.

Pieni pelko pyrkii rintapieleeni, ettei vain kuuluisa tangokuningatar tulisi minuakin tervehtimään. Ja siinä samassa laulajatar kysyy: "Onko täällä ketään Jyväskylästä?", johon minun on vastattava myönteisesti. Pelottavalla varmuudella Arja astelee kohti penkkiriviä, jossa istun. Hänen valloittava hymynsä lieventää kuitenkin pelkoni ja lämmin kädenpuristus vapauttaa kiperän tilanteen.

Jalka poikki

Edessäni istuu Vancouverin suomalaisen yhteisön merkkihenkilöitä. Eräs heistä, jonka vasen jalka tahdittaa musiikkia, joutuu tanssipyynnön kohteeksi. "Jalka on poikki", hän vastaa Arjalle. Minua lohduttaa, että juhlaväessä on muitakin ujoja. Siirryttyämme loistavaan kahvipöytään, tanssista kieltäytynyt mies kertoo veitikka silmäkulmassaan, että "jalka katkesi kaksi sekuntia ennen tanssiin hakua". Kaikilla ei kuitenkaan ole jalka

poikki. Allan Paananen, 90-vuotias lepokodin tyytyväinen asukas, on tanssikutsusta hyvin tyytyväinen ja suostuu empimättä Arjan tanssipariksi. Hieno esitys saa railakkaat aploidit.

Lempikappaleita

Noin kymmenestä lauluesityksestä monet löytävät omat lempikappaleensa. Eräs lepokodissa asuva rouva muistelee Reino Helismaan sanoittamaa laulua Sokeripala, joka liittyy läheisesti siihen romanttiseen aikaan, jolloin hänet Suomessa vihittiin avioliittoon.

Monille Jukka Kuoppamäen Sininen ja valkoinen on isänmaallinen kappale ja herättää Kanadan suomalaisten tunteita. Henkilökohtaisesti minun suosikkini on Eino Leinon Nocturne, joka Arjan laulamana saa tunteeni nousemaan, kuin elohopea lämpömittarissa.

Puhutaan vielä pitkään

Tilaisuuden päätteeksi Tanja Rautava kiittää esiintyjä ja juhluvieraita sekä muistelee arvostaen niitä henkilöitä, jotka aloittivat suomalaisen lepokotitoiminnan Vancouverissa vuonna 1958 eli 60 vuotta sitten. Perustajajäseniä oli pitkälti yli kolmesataa. Kuitenkin ilman niitä kymmentä henkilöä, joista kukin takasi vuonna 1962 henkilökohtaisen sadantuhannen dollarin lainan lepokotihankintaa varten, olisi tavoite jäänyt vain haaveeksi emmekä tänään juhlimme. Kanadan tilastojen mukaan mainittu summa vuonna 2018 olisi 833.000 USD/henkilö.

Lainan ottajia olivat: Niilo Itkonen, Sulo Koskinen, Edward Huhtala, Pauli Jantunen, Felix Berg, William Alto, Einar Gylden, Olavi Päiviö, Lenn Suo ja Väinö Heino. Heillä kaikilla oli suuri sydän ja he huolehtivat siitä, että Kanadan suomalaisilla olisi ikääntyessään turvallinen olinpaikka heimolaistensa seurassa.

Poistuessani juhlasalista hämärtyvään syysiltaan, British Columbian, Kanadan ja Suomen lippuja lasketaan juuri paraatioven edustalla. Päivä on kallistunut iltaan, kuten myös Suomi Kodissa asuvien henkilöiden kohdalla, mutta heistä pidetään hyvää huolta. Täysihoidosta nauttii tätä nykyä 64 henkilöä, joista 30 prosenttia on suomalaisia. Itsenäisesti asuvia on talossa 58, joista 95 prosenttia on suomalaisia tai suomalaistaustaisia.

Juhlassa esitetyt laulut, puheet ja siniritilippu jäivät aarteina läsnä olleiden sydämiin. Kaksi tuntia kestänyt juhla jäi ihmisten mieliin ja siitä puhutaan vielä pitkään.

Arja Koriseva esiintymässä Vancouverin Luterilaisessa Emmaus Kirkossa.

Pasi Saukkonen

Erikoistutkija, dosentti
Helsingin kaupungin tietokeskus
pasi.saukkonen@hel.fi
<https://pasisaukkonen.wordpress.com/>

Unelmia ja pettymyksiä

"Fittan!", hän huusi, ja toisti sanan kovaan ääneen vielä pari kertaa. Istuin Tukholman Folkets Husetin suuressa salissa kulttuuripoliittisessa seminaarissa ja mietin, että kaikenlaiseen sitä simultaanitulkkaajat joutuvat.

Äänessä oli Evin Ahmad, tunnettu ruotsalainen näyttelijä, joka luki otteita tuoreesta teoksestaan *En dag ska jag bygga ett slott av pengar*. Hänen kirjansa on yksi monista eri maissa ilmestyneistä teoksista, joita ulkomaalaistaustaiset, mutta itse asuinmaassaan syntyneet tai siihen hyvin nuorina muuttaneet ovat viime aikoina kirjoittaneet.

Useissa näistä kirjoista tarinan ytimessä on jonkinlainen kehityskertomus, ja enemmän tai vähemmän omaelämäkerrallinen ote. Samalla niissä analysoidaan ympäröivää yhteiskuntaa ja sen suhtautumista maahanmuuttajiin ja heidän lapsiinsa. Ihmisiin, jotka ulkonäkönsä, kielensä tai uskontonsa puolesta poikkeavat valtaväestöstä.

Ahmadin teoksen lisäksi näihin oman paikkansa etsimisen ja löytämisen kuvauksiin kuuluvat esimerkiksi Duraid Al-Khamisin *Regnet luktar inte här* ja Alankomaista Murat Isikin moninkertaisesti palkittu *Ole näkymätön* (*Wees Onzichtbaar*). Molemmat ovat kiinnostavia myös siksi, että niissä kuvataan huonommin tunnettuja etnisiä ryhmiä, Al-Khamisin tapauksessa mandealaisia ja Isikin teoksessa zazan kielen puhujia.

OECD:n ja Euroopan unionin uusien ulkomaalaistaustaisten kotoutumisen *Settling In*

-raportti ilmestyi viime vuoden lopulla. Siinä muistutetaan painokkaasti, että kansallisten ja paikallisten kotouttamispolitiikkojen tärkeimpiä mittareita ovat ne, jotka arvioivat maahanmuuttajien lasten menestymistä elämässä ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Heidän pitäisi olla kaikkien ikäistensä kanssa samalla viivalla. Jos mahdollisuuksien tasa-arvo ei toteudu, niin jokin menee pieleen.

Ja niin meneekin. Suomen osalta meillä ei ole vielä kertaluontoisia PISA-tutkimuksen tuloksia lukuun ottamatta paljon tietoa, koska Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset ovat enimmäkseen vielä niin nuoria. Pidemmän maahanmuuttohistorian maista kokemuksia ohdakkeisista koulupoluista, työllistymisen vaikeuksista, kaidalta polulta poikkeamisista, uskonnollisesta radikalisoitumisesta ja moninkertaisesti syrjäytymisestä on niin paljon, että helposti unohdamme monien pärjäävän myös ihan hyvin.

Kaikki mainitsemani kirjat, ja monet muutkin, ovat menestystarinoina, kahdella tasolla. Niiden kirjoittajat ovat tuottaneet korkeatasoista kirjallisuutta ja muutenkin he kävelevät kadun aurinkoisella puolella usein toimittajina, tutkijoina tai taiteilijoina. Myös heidän romaanihenkilönsä usein päätyvät vaikeuksien kautta voittoon, tai ainakin pois pahimmista pinteistä. Mutta niissä kuvataan usein hyvin osuvasti erilaisia esteitä ja vaikeuksia, joita maahanmuuton toiseen sukupolveen kuuluvilla on kotona, kadulla ja koulussa.

Tutkijoiden kannattaa lukea näitä kirjoja ajatuksella, ja myös sellaisella ajatuksella, että niistä voi löytää hyviä hypoteeseja, joita voi testata tieteellisin menetelmin, määrällisesti tai laadullisesti. Kaunokirjalliset elämäntalot on parhaimmillaan kuvattu niin vakuuttavasti, että alamme ajatella niiden myös peilaavan todellisuutta laajassa mitassa. Näin voikin olla, mutta ei se välttämättä aina ole niin. Kirjailija ei ole sidottu kuin kirjansa totuuteen, tutkijoiden pitää pyrkiä enempiin, yleistettävyyteen ja lainalaisuuksien etsintään.

Ahmadin kirja on yksi vihaisimpia teoksia, mitä tiedän, ja siinä piilee aina tietty riski. Jos kirjailija on vahvan oman tunteen vallassa, asiat muuttuvat mustavalkoisiksi ja nyanssit katoavat tulkinnasta. Analyysin sijaan tuloksena on julistavaa palopuhetta. Ahmadin kirjassa on kuitenkin monta kohtaa, joita oman tieteen kautta kerätyn tietoni nojalla olen taipuvainen pitämään hyvin osuvina. Kas tässä hänen pohdintojaan siitä, miksi tytöt pärjäävät paremmin kuin pojat, ja miksi molemmilla on joskus niin saatanan vaikeaa:

Ni var samlade i grupp på bankarna i centrum och på fotbollsplanerna.

Vi stod alltid vid sidan om och betraktade er. Ni fick vara dom roliga i klassen. Vi var dom duktiga.

Ni var med i alla musikvideos.

Medan bilar brann och världens talade om er, så satt vi på fritidsgården och hade "tjejgrupp".

Ingen journalist ville prata med oss.

Ni stod kvar i centrum, som ni alltid gjort.

Vi gick förbi för att handla mjölk åt mamma.

Ni visste inte bättre, det gör ni fortfarande inte.

Vi utbildade oss och gick på högskola, ni hamnade på lagerjobb. Era ryggar pajade och vi brände upp oss och gick i terapi.

Skuld och skam kände vi båda.

Våra föräldrar la den fint på oss.

Miksi Evin Ahmad on niin vihainen ja miksi niin monet muut ovat niin tyytymättömiä, vaikka heillä tuntuisi olevan kaikki "ihan hyvin". Yksi selitys voi löytyä siitä, mitä viime

aikoina on kutsuttu integraatioparadoksiksi. Sen yksi ilmenemismuoto on, että kun asiat alkavat loksahdella kohdalleen, myös odotukset kasvavat. Ja kun tavoitteet on asetettu korkeammalle, alttius pettyä lisääntyy. Myös vertailukohde vaihtuu, ja herkkyyks havaita eroja suhteessa verrokkeihin paranee.

Toiseen sukupolveen kuuluvat eivät vertaa itseään toisiin ulkomaalaistaustaisiin. He seuraavat sitä, miten heitä kohdellaan suhteessa niihin, jotka eivät ole millään lailla erilaisia, kantaväestöön kuuluviin lapsiin ja nuoriin. Jo pelkästään jatkuva erilaisena kohtelemisen on rasittavaa, mutta etenkin silloin, kun se yhdistyy vaikeuksiin saada harjoittelu- tai työpaikkoja tai kun aina saa osakseen epäluuloisia tai vihaisia katseita.

Ruotsalainen yhteiskunta on viime vuosikymmenet kovasti julistanut avoimuuttaan ja suvaitsevaisuuttaan. Jo Ahmadiä ennen monet kirjailijat, kuten Marjaneh Bakhtiari, ovat paljastaneet tämän hyväntahtoisuuden pimeää, ihmisiä luokittelevaa ja eriarvoisiin aseisiin asettavaa puolta. Ruotsalaisessa multikulturalismissa "aito" ruotsalaisuus haluttiin jättää ennalleen, maahanmuuttajilla oli oikeus harrastaa hassuja kulttuurejaan omassa piirissä ja esitellä niitä sopivissa tilaisuuksissa siloitellussa muodossa.

Tällöin myös asennekasvatus on jäänyt osin vaillinaiseksi, ja rasismi kunnolla kitkemättä. Stereotypiat eivät ole kadonneet, vaan kenties jopa vahvistuneet. Luulen, että Ahmadin viha kumpuaa ennen muuta kirjassa kuvatusista tilanteista, jossa teatterikoulun vuosikurssin päätösjuhlissa ensimmäisen vuoden opiskelijat imitoivat kukin kerrallaan koulusta pois lähteviä draamataiteen ammattilaisia.

Kun tulee hänen vuoronsa, joku esittää Evinia kömpelösti ruotsia murtaen puhuvana sivistymättömänä esikaupunkipissikkänä, muukalaisena, apinana. "Jag kände hur klumpen i halsen blev större och större. Du skulle inte få förstöra min lycka. Inte i dag. Inte på min examensdag." Suuressa konferenssisalissa ajattelin, että aika kova paikka se on simultaanitulkille tämäkin.

Antero Leitzinger

Tutkija, VTT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi

Maamme Suomi, kasvattimaa?

Viime vuosikymmeninä on kiinnitetty yhä enemmän huomiota sanojen mahtiin ja merkitykseen. Se voi olla saivartelua, mutta myös paljastaa aikojen ja aatteiden muuttumista.

"Oi Maamme, Suomi, synnyinmaa..." Mutta onko "synnyinmaa" vain vanhahtava ja yhtä tavua ytimekkämpi vaihtoehto "syntymämaalle", jota voitaisiin kysyä lomakkeissa syntymäajan ja -paikan lisäksi? Tunnehan myös kuolinsyyt ja -ilmoitukset. Silloin Maamme-laulun sanat hämmentävät niitä maahanmuuttajia ja ulkomailla syntyneitä suomalaisia, jotka eivät ole kirjaimellisesti syntyneet Suomessa. Toisin kuin anglosaksisissa maissa, Suomessa kansalaisuus ei määräydy pääsääntöisesti syntymäpaikan mukaan. Suomalaisten vanhempien lapsi on syntyperäinen (!) suomalainen silloinkin, kun syntyy ulkomailla.

Sanaa "synnyinmaa" ei käytetä niinkään arkikielessä kuin lauluissa. Koskenniemen sanoittama Finlandia-hymnikin (1940) ylistää "synnyinmaata", mutta Sillanpään marsilaulussa (1939) "on vaaralle alttiina syntymämaa...", vaikka talvisodassa Suomea puolustivat tuhannet ulkomailla syntyneet.

Käsitteen väljempää tulkintaa puoltaa Runebergin alkuperäinen, ruotsinkielinen runo: "Vårt land, vårt land, vårt fosterland!" (1848) Kun "fosterbarn" tarkoittaa "kasvattilasta", "fosterland" tarkoittaa maata, jossa olemme kasvaneet, vaikkemme ehkä syntyneet. Tilastokeskukselle tosin "syntymämaa" ja "fosterland" tarkoittavat nykyisin kumpikin äidin vakituista asuinmaata lapsen syntyessä.

Juhlallisin käsite "Isänmaa" oli aikoinaan sikäli korrekki, että kansalaisuus määräytyi pääsääntöisesti isän mukaan. Kesään 1968 saakka vaimokin sai Suomen kansalaisuu-

den automaattisesti perheen päämieheltä. "Oli vaarassa Isänmaa!" lauloi Irwinkin vielä Kieltolaki-parodiassaan (1968). Tällöinkin voidaan huomauttaa, että yhteen kirjoitettu "isänmaa" ja "äidinkieli" eivät välttämättä tarkoita samaa kuin erikseen kirjoitettu "isänmaa" ja "äidin kieli". Isänmaallisia olivat ja äidinkieltä puhuivat orvotkin.

"Kotimaa kun taakse jäi..." lauloi Kuoppamäki isänmaallisessa iskelmässään Sininen ja valkoinen (1972). Arkinen "kotimaa" oli käytössä jo 1890-luvulla, kun amerikansuomalainen siirtolainen yhdisti useita käsitteitä samaan lauluun: "Kotimaani omppi Suomi, Suomi, armas synnyinmaa. ... Taaton maa ja maammon kieli, kuinka teitä rakastan!"

Mutta missä on kulkurin koti? Siellä, missä osoite on kulloinkin, poste restantessa vai vasta, kun on viranomaisten rekisteröimä kotipaikka? Onko hiljattain Suomeen muuttaneen ulkomaalaisen "kotimaa" yhä siellä, missä hän syntyi tai vietti kasvuvuotensa vai siellä, minne hän lopulta asettuu vakituisesti tai pisimmäksi ajaksi?

Mikään kansalaisuudesta poikkeava maan nimi ei ole yksiselitteinen. Ei kuitenkaan tarvitse kakistella yhteislaulussa, vaikka olisi syntynyt yhdessä maassa tai merillä, isä olisi toisesta maasta tai tuntematon ja kotikin olisi kolmannessa maassa alituisen muuton tai remontin kourissa. Emme ole juurtuneet mihinkään maahan puiden lailla, emmekä Suomessa ventovieraita, vaikka esi-isiemme kodit olisivat jääneet uuden rajan taakse. Topeliuksen Maamme-kirjassa 1870-luvulla esiintyvät sulassa sovussa "synnyinmaa" (fosterland), "isänmaa" (fädernesland) ja "kotimaa" (hemland) — vain turhan täsmällinen "syntymämaa" (födelseland) sieltä puuttuu.

Elli Heikkilä

FT, dosentti, Tutkimusjohtaja
Siirtolaisuusinstituutti
elli.heikkila@utu.fi

Kaksisuuntaisesta kolmisuuntaiseen integraatioprosessiin

Maahanmuuttajien kotoutumisessa puhutaan yleisesti kaksisuuntaisesta kotoutumisesta. Tällöin kehitystä katsotaan maahanmuuttajan ja tulomaan kontekstissa, toisin sanoen miten kukin maahanmuuttanut on kotoutunut Suomeen eri kotoutumista mitaavilla indikaattoreilla katsottuna. Kaksisuuntaisuuden tarkastelussa on siten kyseessä molemminpuolinen vuorovaikutus eri elämän alueilla maahanmuuttajataustaisen ja niin sanotun kantaväestön kanssa.

Kotoutumisesta voidaan puhua myös Suomessa syntyneiden paluumuuttajien kohdalla. Kaikille paluu ei ole helppoa, vaikka osakin suomen/ruotsin kielen ja on asunut täällä aikaisemmin. Paljon on voinut muuttua sinä aikana, kun yksilö on asunut muualla, ehkä pidempäänkin. Jos vierailuja ja kytköksiä synnyinmaahan on ollut vähän vuosien saatossa, kotoutumisessa voi olla omat haasteensa. Jotkut jopa muuttavat pois Suomesta, kun eivät kotoudu uudelleen tänne. Näitäkin tarinoita on kuultu.

Kaikki kotoutumisen indikaattorit eivät luonnollisesti ole mitattavissa, vaan tällöin puhutaan ei-mitattavissa olevasta integraatiosta. Kyse on tällöin yksilön subjektiivisesta, omasta koetusta tunteesta, onko hän kotoutunut tai ei. Yksilö voi olla kotoutunut usealla indikaattorilla, mutta jollakin keskeisellä elämäalueella taas kotoutumista ei välttämättä ole tapahtunut. Eri tutkimuksissa on tullut esiin esimerkiksi vaikeus saada ystäviä ja kavereita kantasuomalaisista. Tämä ilmiö on tuttu niin työssäkäyvillä, kansainvälisillä opiskelijoilla kuin pakolaistaustaisilla.

Mitä on sitten kolmisuuntainen integraatio? Kotoutumisprosessiin tulee mukaan lähtömaa, jolla on oma merkityksensä kotoutumisessa. Siellähän on elettyä elämää, sukulaisia, ystäviä ja muita sosiaalisia suhteita ja verkostoja. Nämä eivät häviä ihmisen elämästä, kun hän muuttaa toiseen maahan. Nykypäivän digitaalisessa maailmassa yhteydenpito on helppoa ja lähtömaassa asuvat voivat olla läsnä poismuuttaneen elämässä, myös tukemassa omalta osaltaan kotoutumista Suomessa.

Lähteet

Garcés-Mascarenas, Blanca & Rinus Penninx (2016). Introduction: Integration as a Three-Way Process Approach? Blanca Garcés-Mascarenas & Rinus Penninx (eds.), *Integration Processes and Policies in Europe. Contexts, Levels and Actors*. IMISCOE Research Series. Springer Open: IMISCOE.

Heikkilä, Elli & Eveliina Lyytinen (2019). Irakilaisistaustaisten pakolaisten työelämään integraation ajallisuus. Eveliina Lyytinen (toim.), *Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa*. Tutkimus 2. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

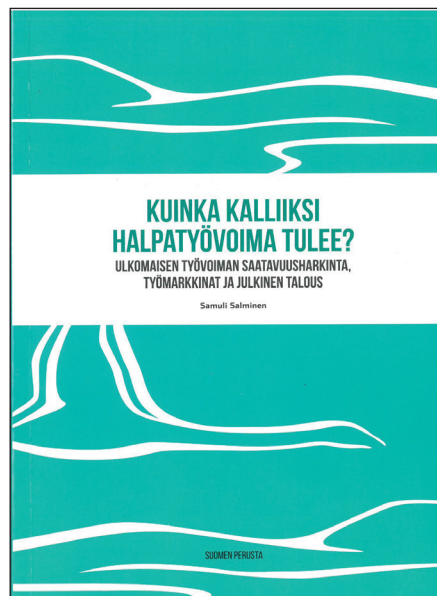
Turjanmaa, Elina (2018). Helpompaa olla omien kanssa? Maahanmuuttajanuorten ja suomalaistaustaisten nuorten väliset kaverisuhteet Turussa, Raisiossa ja Uudesakaupungissa. Julkaisuja 21. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Tutkittua tietoa arasta maahanmuutto- teemasta

Salminen, Samuli: Kuinka kalliiksi halpatyövoima tulee? Ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinta, työmarkkinat ja julkinen talous. Suomen Perusta 2018. 104 s.

Muutama vuosi sitten sain kutsun Poriin SuomiAreenan kesätapahtumaan. Suomen Perusta –niminen ajatuspaja oli suurelle lavalle järjestänyt maahanmuuttopoliittisen keskustelutilaisuuden. Tiesin toki, että Suomen Perusta on Perussuomalaisten puoluetta lähellä oleva yhteisö, joka toiminnassaan tuo selkeästi esille maahanmuuttokriittisen kantansa. Järjestön puolelta keskusteluun osallistuivat tutkija Samuli Salminen ja kansanedustaja Simon Elo. Vierelläni maahanmuuttomyönteisessä rintamassa istui kokoomuksen kansanedustaja Juhana Vartiainen. Järjestäjien tarkoituksena oli lähinnä mainostaa Elon uutta pamflettia *Kansankodin kuolinvuoteella. Ruotsalainen hyvinvointivaltio ja maahanmuutto*. Elon retoriikka perustui paljolti tutkimattomiin tietoihin ja valeuttisointiin presidentti Trumpin nykytyyliin. Huomioni kiinnittyi Simon Elon vierellä istuvaan hiljaiseen tutkijaan Samuli Salmiseen, jonka tutkimuksen *Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous* olin lukenut juuri ennen tilaisuutta. Salmisen raportti perustui erinomaisiin tilastoaineistoihin ja hyvin toteutettuun analyysiin. Minun olikin helppo saada Elo hiljaiseksi tokaisemalla muutaman kerran tyyliin, että ”Sinulla taitaa olla lukematta kollegasi Salmisen työ, hänen tutkimustietonsa antaa aiheesta erilaisen kuvan”.

Sinällään Salmisen tuolloinen työ on harvoja taloustieteellisiä selvityksiä maahanmuuttomme taloudellisista tekijöistä. Nyt ilmestyneellä kirjallaan hän jatkaa saman perusteeman käsittelyä, mutta hieman eri näkökulmasta. Maahanmuuttopolitiikassa puolueita jakava kysymys on, miten suhtautua niin sanottuun työvoiman saatavuushar-

kintaan. Tällä hetkellä saatavuusharkinta on käytössä hallinnollisena työkaluna, jolla rajoitetaan Euroopan unionin (EU) ulkopuolelta tulevan työvoiman siirtymistä matalapalkka-aloille. Yksinkertaistaen: jos avoimeen työpaikkaan löytyy kotimainen tai EU-alueen osaja, unionin ulkopuolinen hakija ei sitä saa. Kannattaa muistaa, että niin sanotut erityisasiantuntijat voivat muuttaa Suomeen EU:n ulkopuolelta suhteellisen vapaasti. Kyse on silloin työvoimasta, jonka palkkataso on vähintään 3 000 euroa kuukaudessa.

Salmisen työ voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan: ensimmäisessä osassa hän tarkastelee, miten saatavuusharkinta käytännössä toimii Suomessa. Hän vertaa tilannetamme Ruotsiin, jossa menettely lopetettiin kymmenisen vuotta sitten. Toisessa osassa tutkija selvittää kattavien rekisteriaineistojen perusteella, mitä saatavuusharkinta käytännössä merkitsisi yksittäiselle työntekijälle ja työmarkkinoille kokonaisuutena.

Salmisen tulokset voidaan kiteyttää seuraavasti: häviäjät saatavuusharkinnan poistamisessa ovat matalapalkka-alan suomalaiset työntekijät ja julkinen talous, hyötyjät ovat taas matalapalkka-alan työnantajat ja maahan muuttavat työntekijät. Salmisen eräs päähuomio tulee Ruotsin kautta: siellä saatavuusharkinnan poistaminen on johtanut niin sanottuihin sukulaistyömarkkinoihin, joissa on helppo polkea palkkoja (tällaisilla työmarkkinoilla tarkoitetaan sukulaisten työllistämistä omaan yritykseen, jossa on mahdollista ”sumplia” monella tapaa palkanmaksua). Vaikka ruotsalaisessa käytännössä AY-liikkeen roolia työsopimusten kontrol-

loinnissa on korostettu, on sekin joutunut nostamaan kätensä ylös harmaiden työmarkkinoiden kasvamisen myötä.

Raportti sisältää toimivan kysymyksenasettelun ja selkeät tulokset. Sen sijaan kirjan kannessa olevaan pääkysymykseen ("Kuinka kalliiksi halpatyövoima tulee") tekijä ei anna suoraa vastausta. Yleistäen Salmisen tuloksista yhteen vetämällä voitaneen kiteyttää hänen näkemykseksi, että "kalliiksi tulee".

Luin kirjan pariin kertaan. Joissain kohdin olin huomaavinani, että Suomen Perustan ja sen hallituksen mielipiteitä oli ehkä turhan painokkaasti tuotu esille korostamalla muutamia tuloksia useaan kertaan. Niinpä lukijalle käy sängen hyvin selville, mistä maista nykyiset ja mahdollisesti tulevat työvoimamuuttajat ovat Suomeen tulleet. Ajatuspajan hallituksessa istuu Perussuomalaisten kansanedustajien maahanmuuttokriittisintä siipeä, joten tutkijan osa ei ole ollut helppo. Itse uskon vielä tämänkin tutkimuksen jälkeen, että Salminen menee töissäään tiede edellä – vaikka tutkimuksen ja politiikan välinen raja on aina ollut veteen piirretty viiva.

On oletettavaa, että huhtikuussa 2019 käyvässä eduskuntavaaleissa maahanmuutto ja erityisesti saatavuusharkinta ovat vaalikeskustelun ytimessä. Vasemmisto pääsääntöisesti vastustaa saatavuusharkinnasta luopumista. Parhailaan Eduskunnassa on käsiteltävänä lakialoite menettelyn lopettamisesta. Lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja on Vasemmistoliiton kansanedustaja, joten näkemyseroja löytyy myös puolueiden sisältä.

Samuli Salmisen kirja tarjoaa yhden tutkimuksellisen näkökulman halpatyövoiman saatavuusharkintaan. Teos on otettava vastaan ilolla jo siksin, että maamme taloustieteilijät tuntuvat olevan varsin vähäisessä määrin kiinnostuneita maahanmuuttoon ja yleensäkin siirtolaisuuteen liittyvistä taloudellisista tekijöistä.

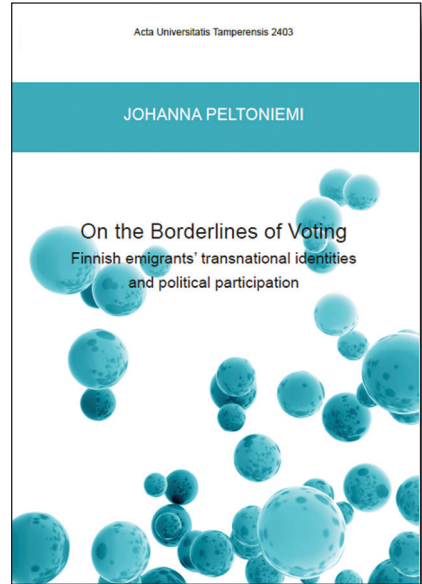
Kirjallisuutta

Lakialoite saatavuusharkinnan lopettamisesta. Saatavilla: <http://annakontula.fi/2017/09/02/lakialoite-tyovoiman-saatavuusharkinnasta-luopumisesta/> Luettu 7.2.2019.

Elo, Simon: "Kansankodin kuolinvuoteella". Saatavilla: <http://www.simonelo.fi/media/julkaisut/> Luettu 7.2.2019.

Salminen, Samuli: "Kuinka kalliiksi halpatyövoima tulee?". Saatavilla: <https://www.suomenperusta.fi/julkaisu/kuinka-kalliiksi-halpatyovoima-tulee/> Luettu 7.2.2019.

*Ismo Söderling
Väestöpolitiikan dosentti, tietokirjailija*

Ulkosuomalaiset joukolla äänestämään – vihdoinkin?

Peltoniemi, Johanna: *On the Borderlines of Voting. Finnish emigrants' transnational identities and political participation*. Väitöskirja julkaistu sarjassa Acta Universitatis Tamperensis 2403. Tampere University Press. Tampere 2018. 205 s.

Suomesta on muuttanut ulkomaille noin miljoona henkeä. Jälkeläisineen ulkosuomalaisyhteisö lienee jo tuplaantunut. Äänioikeuttaan Suomen vaaleissa käyttää vain pieni osa, koska äänestäminen on koettu vaikeaksi monestakin eri syystä. Johanna Peltoniemi on tarttunut tärkeään teemaan väitöskirjassaan tutkiakseen mm. sitä, miten osallisuutta ja yhteyksiä entiseen kotimaahan voidaan lisätä äänestämisen kautta.

Peltoniemen väitöskirja on tärkeä julkaisu siksin, että nykyisin suomalainen siirtolaisuus ja sitä myötä ulkosuomalaisuus on hieman muuttoliiketutkimuksen katveessa. Ehkä tämän julkaisun myötä mielenkiinto ulkomailta asuviin kahteen miljoonaan suomalaiseen ja heidän elämänsä saa uutta puhtia – aiheita kyllä tutkimukselle löytyy.

Ulkosuomalaisia äänestäjiä on nykyisin noin 250 000. Äänestysaktiivisuuksissa on kuitenkin huomattava ero: vuosien 1995–2015 eduskuntavaalien äänestysprosenttien keskiarvo oli noin 70, mutta ulkosuomalaisten keskuudessa vain reilut kahdeksan prosenttia. Presidentinvaaleissa ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus on yleensä noussut yli 10 %:n. Väitöskirjassaan Johanna Peltoniemi on siis keskittynyt vähän tutkittuun, mutta erit-

täin ajankohtaiseen teemaan: esimerkiksi ulkosuomalaisparlamentti on jo vuosikautia koettanut saada siirtolaisten äänen paremmin kuuluviin esittämällä kirjäänestyksen saamista. Vaalilakiin tehtiinkin tätä koskeva uudistus vuonna 2017. Kevään 2019 eduskuntavaaleissa kirjäänestys on siis ensimmäistä kertaa käytössä. On mielenkiintoista katsoa, onko kauan kaivatulla uudistuksella toivottu vaikutus siirtolaisten ja ekspatriaattien äänestyskäyttäytymiseen.

Tutkimus on tehty Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulussa. Liekö Peltoniemen taustayhteisö vaikuttanut siihen, että hänen tutkimuksensa on ilahduttavan monitieteinen: väitöskirjassa on selkeästi valtio-opin alaan kuuluvia elementtejä, mutta mausteena on huomattavassa määrin erityisesti sosiaalitieteisiin liittyvää siirtolaisuustarkastelua. Toisaalta käsikirjoitus on metodisesti monipuolinen, joten tilastotieteellinenkin lähestymistapa on vankka. Tekijä on onnistunut luomaan monitieteisen ja harmonisen synteessin, jossa asiat etenevät tekijän ehdoilla.

Tutkimuksen päätavoitteena oli tutkia ulkosuomalaisten monikansallisia identiteettejä, poliittista osallistumista sekä vaaliosallistumista. Tätä selvittääkseen tekijä jakoi tutkimuksensa kahdeksaan alakysymykseen. Aineisto oli erittäin mielenkiintoinen ja samalla haastava: tilastolliset analyysit perustuvat kyselyaineistoon, joka on kerätty Ruotsissa, Saksassa, Iso-Britanniassa, Espanjassa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa asuvilta suomalaisilta. Otoskoko oli 3 600, joista noin kolmannes vastasi kyselyyn. Vielä parikymmentä vuotta sitten moinen ”alhainen” prosenttiluku olisi aiheuttanut tutkimusyhteisössä melkoista pulinaa ja jaarittelua, tänä päivänä – ja kohderyhmä huomioiden – yli tuhannen vastaajan aktiivisuudesta saa olla kiitollinen. Ainoa asia, josta motkotan aineiston osalta liittyy Australian puuttumiseen kohdemaana. Australiassa asuu noin 30 000 suomalaista, joiden äänestyskäyttäytyminen olisi mielenkiintoista tuntea. Maassahan asuu ajallisesti monikerroksinen siirtolaisyhteisö: pääosa suomalaisista on muuttanut 1950- ja 60-luvuilla, mutta sen jälkeen on useaan otteeseen ollut muuttopiikkejä. Viimeisimmät muutot liittyvät tutkijoiden muuttoon, samoin opiskelijat ja vastavalmistuneet ovat löytäneet Australian viime vuosina.

Kaikkiaan tutkimuksen keskeiset tulokset on nivottu erinomaisella tavalla yhteen sivulla 130 esitettyyn *Political representation of emigrants* -nelikenttään. Samoin tekijä esittää sivulla 141 toisen nelikentän, johon hän tiivistää erilaisten äänestämismallien vahvuudet ja heikkoudet. Peltoniemi on siis osannut kootusti tuoda keskeiset empiiriset

havaintonsa yhteen, ja rakentavan kriittisesti tarkastellut niiden merkitystä äänestämisen kentässä.

Tekijä pohtii yhteenvedossaan, miten äänestysaktiivisuutta olisi mahdollista lisätä. Monissa maissa, mm. Italiassa ulkomailta asuvilla kansalaisilla on oma kiintiönsä maan parlamentissa. Suomessahan kiintiöinti koskee ahvenanmaalaisia, joilla on oma vakiopaikkansa Eduskunnassamme. Tutkimuksen mukaan kiintiöinti ei ole Suomessa vartenotettava vaihtoehto. Jo aikaisemmin mainitun kirjäänestyksen ohella äänestyspaikkojen lisääminen sen sijaan koetaan tärkeiksi uudistuksiksi. Olen itse aikoinani osallistunut ulkosuomalaisena äänestämiseen. Vuonna 1987 Suomessa järjestettiin eduskuntavaalit. Asuin perheineni tuolloin Ann Arborissa Yhdysvalloissa. Vaali-innoston oli kova ja äänestämään piti päästä. Lähin äänestyspaikka oli noin 40 kilometrin päässä Detroitissa, jossa suoritimme kansalaisvelvollisuutemme. Pian paluumme jälkeen äänestyspaikkoja vähennettiin, ja jatkossa meidän olisi pitänyt matkata Chicagon konsulaattiin 400 kilometrin päähän. Vaikka bensiini on USA:ssa halpaa, tulisikohan tänään lähdettyä lähes tuhannen kilometrin reissulle moisen takia?

Sähköinen äänestämismuutosto tuodaan Peltoniemen tutkimuksessa esille keskeisenä uudistusmahdollisuutena. Virohan on ollut meille suomalaisille jonkinlainen kateudenkin kohde, kun maassa on voitu äänestää sähköisesti. Viime aikoina kyber-asiantuntijat ovat kuitenkin esittäneet varoituksia siitä, että sähköiseen äänestämiseen liittyy selkeitä tietoturvariskejä, näistä olkoon esimerkkeinä Brexit-äänestys ja USA:n viimeiset presidentinvaalit (vrt. johtavan kyberturvalisuuden asiantuntijamme, professori Jarno Limnellin esitelmä Turussa 19.2.2018). Käsitteäkseni Virossakin pohditaan tällä hetkellä huolestuneina kyseisen äänestysmenettelyn tulevaisuutta.

Väitöskirjassaan Peltoniemi ei keskity pelkästään äänestysaktiivisuuteen ja sen edistämiseen. Tekijä tarkastelee myös syvällisesti poliittisen mielipiteen muutosta osana integroitumista; kun kotimaa jää taakse, niin ajan kuluessa siirtolaisen mielenkiinto kohdistuu enenevässä määrin uuden kotimaan poliittisiin kysymyksiin. Peltoniemi toteaaakin, että poliittiset siirtymät muuton yhteydessä ovat luonnollinen osa integraatioprosessia. Asian voisi kiteyttää pohtimalla, että jos USA:n presidentinvaaleissa äänestää Donald Trumpia, niin ketä sitten äänestää Suomen vastaavissa vaaleissa? Siinäpä kysymys.

Ismo Söderling
Väestöpolitiikan dosentti, tietokirjailija

Laillisen maahanmuuton edistäminen Suomen ja Euroopan haasteena -seminaari

10.12.2018, Helsinki

Marko Alivuotila

VTM, Tutkimusavustaja
Siirtolaisuusinstituutti

Maahanmuuttajien työllistymisen uudet käytännöt ja kotoutumisen kokonaisuus

Euroopan parlamentin Suomen-toimisto järjesti yhdessä Euroopan muuttoliikeverkoston (EMN) kanssa ajankohtaisen seminaarin aiheesta "Laillisen maahanmuuton edistäminen Suomen ja Euroopan haasteena". Keskustelu koski työperäistä maahanmuuttoa, uusia käytäntöjä maahanmuuttajien työelämään pääsyn nopeuttamiseksi ja kotoutumisen kysymyksiä.

Kielo Brewis (kansallinen koordinaattori, EMN) alusti seminaarin aihepiireistä ja kertoi ajankohtaisista maahanmuuton aihepiireistä Suomessa ja muualla Euroopassa. Muuttoliike Eurooppaan on tätä päivää. Esimerkin omaisesti jo vuonna 2010 2,5 miljoonaa ihmistä Euroopan ulkopuolelta sai pysyvän oleskeluluvan EU-alueelle. Nämä tulijat edustivat 4 prosenttia koko Euroopan unionin väestöstä. Osa tuli opiskelemaan, osa työskentelemään ja osa perhesyiden takia – aivan kuin nykyäänkin.

Maahanmuuton tulisi nivoutua entistä paremmin kotouttamistoimiin heti alusta saakka. Tällainen tilanne hyödyttäisi kaikkia osapuolia. Maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvät kysymykset tasa-arvon osalta ovat myös tärkeitä asioita. Koko maahanmuuton tilanteeseen Euroopassa vaikuttaa se, että EU-jäsenmaiden lainsäädäntö on edelleen varsin hajanaista maahanmuuttoon liittyvissä asioissa. Lisäksi usein aiheesta puhuttaessa kokonaisnäkemys puuttuu, koska joka osa-alueella on omat ongelmakohtansa.

Seminaari jatkui asiantuntijoiden puheenvuoroilla. Kaisu Keisala-Kaseja Suomen yrittäjistä moderoi keskustelua. Erityisasiantuntija Susanna Piepponen Työ- ja elinkeinoministeriöstä kertoi seuraavaksi uusista keinoista maahanmuuttajien nopean työllistymisen edistämiseksi.

Usein suurimpana esteenä työllistymisessä on riittämätön kielitaito. Piepponen kertoi vuonna 2016 alkaneesta maahanmuuttajien kotouttamisen SIB-hankkeesta. Tavoitteena on nopea työllistyminen tarkoin räätälöidyn toiminnan avulla. SIB-hankkeessa on tarkat tavoitteet sekä tavoitellulle hyvinvoinnille että taloudelliselle tulokselle. Asetettuja tavoitteita seurataan ja kyseisessä vaikuttavuusinvestoinnissa julkinen sektori maksaa vain maahanmuuttajien työllistymistuloksen mukaan. Kohderyhmänä ovat 17–63 -vuotiaat työttömät maahanmuuttajat, joilla on oleskelulupa. Lisäksi he ovat valmiit aloittamaan työn lyhyen koulutusjakson jälkeen ja haluavat oppia suomen kielen. Työllistymisen tuomasta uudesta alusta hyötyisi sekä yksilö että yhteiskunta.

Rakennusala, ravintola-ala, siivous, logistiikka, valmistava teollisuus ja sosiaali- ja terveysala olivat tyypillisiä aloja, joihin maahanmuuttajien arvioitiin helpoiten työllistyvän. Valmistautuvaa aikaa katsottiin tarvittavan 4–6 kk ja kielenopetus oli työhön suuntautuvaa. Työnhakijalla on tietty osaaminen ja työnantajalla tietty tarve työvoimasta: nämä seikat yritettiin nyt yhdistää mahdollisimman hyvin. Kokeilussa on mukana kaksi ryhmää, uusien mallien käyttäjien lisäksi vertailuryhmä käytti jo olemassa olevia metodeja. Usein toimenpiteet alkoivat 3–6 viikon työkokeilulla, jolla oli helppo aloittaa. Työnhakuun osallistuvien maahanmuuttajien osaamisen kartoitus on myös tärkeässä roolissa. Kokeilussa auttoi se, että töiden suhteen oli monen tyyppistä tarjontaa. Kokeilu toimi parhaiten yli 3 vuotta Suomessa asuneiden suhteen, joita oli 73 prosenttia osallistujista. Yksityinen, julkinen ja kolmas sektori osallistuvat projektissa työllistämistoimenpiteisiin omilla rooleissaan.

Ene Härkönen Tampereen aikuiskoulutuskeskuksesta ja Kiito-kotouttamishank-

keesta esitelmöi vuonna 2016 Tampereella alkaneesta työllistämishankkeesta, jonka rahoitus on EU:n taholta. Myös Kiito-hankkeessa tavoitteena oli maahanmuuttajien nopea työllistyminen. Ensin kartoitetaan maahanmuuttajan ammatillinen ja muu osaaminen. Jatkopolku valitaan yksilöllisesti ottaen huomioon myös saavutettu kielitaito.

Hankkeessa on mukana 98 osallistujaa, ikä vaihtelee alle 25-vuotiaista 40–50-vuotiaisiin. Mukana oli kaikkiaan 35 eri kansalaisuutta. Yleisimmät työllistymisalajat ovat olleet keittiö- ja ravintola-ala sekä rakennusalan työt. Jokaiselle maahanmuuttajalle on etsitty parhaiten hänelle sopiva yritys. Kaikilla hankkeeseen osallistuneilla työllistymisvalmiudet ovat parantuneet aikaisemmasta ja moni on saanut työpaikan.

Yasmin Yusuf Kotimajoitusverkostosta kertoi järjestön toiminnasta ja maahanmuuttajien kokemuksista. Kotimajoitusverkosto on vapaaehtoisten muodostama valtakunnallinen kansalaisverkosto. Kotimajoitustoimintaa tehdään yhteistyössä Maahanmuuttoviraston, kunnallisten viranomaisten, vastaanottokeskusten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yusuf kertoi, että tavoitteena on luoda inhimillinen reitti suomalaisen yhteiskuntaan. Toiminta perustuu vastavuoroisuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Monilla kolme vuotta sitten Suomeen saapuneilla on prosessi edelleen kesken ja hakeuksen uudelleen käsittely vie edelleen lisää aikaa. Yusuf korosti, että käsittelyajat ovat usein huomattavan pitkiä ja tällöin hakija on alituudessa odottelun tilassa.

Projektipäällikkö Sari Hammar (Maahanmuuttovirasto) kommentoi kotimajoitustoimintaa ja lisäksi kertoi hieman Osaka-hankkeesta, jossa kehitetään vastaanottokeskusten opinto- ja työtoimintaa ja sekä osaamisen kartoitusta. Vastaanottokeskuksissa asuvilla on velvollisuus osallistua järjestettävään toimintaan. Hammar nosti esille kolme seikkaa kotimajoituksen yhteistyöstä vastaanottokeskusten kanssa. Miten yksityismajoituksessa olevat osallistuvat kielikoulutukseen (tämä ei ole pakollista, jos ei asu keskuksessa)? Miten kotimajoittajat pärjäävät, millaisia kokemuksia heillä on? Entä mitä viranomaisen pitäisi tehdä ja suunnitella asioiden parantamiseksi? Yusuf kertoi, että yksityismajoitus on eri kuin kotimajoitustoiminta. Yksitysmajoituksessa voidaan asua esimerkiksi kumppanin, ystävän tai maamiesten luona. Lähtökohta on, että kotimajoittaja ei ole

työntekijä, vaan asiat kuuluvat toisille, virallisille tahoille. Kuitenkin yhteistyötä tehdään monien tahojen kanssa toimivasti ja monipuolisesti. Yusuf lisäsi lopuksi, että pitkittyneet prosessit lannistavat ihmisiä.

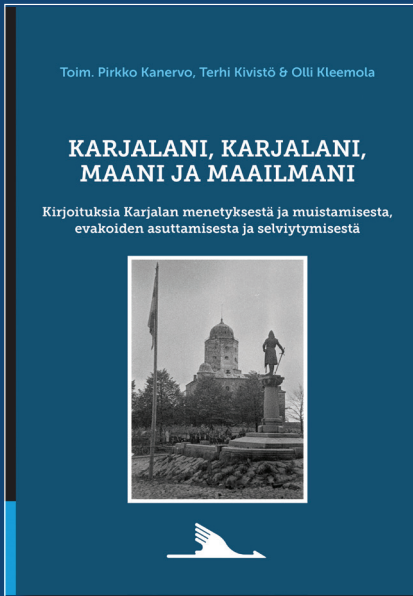
Seminaarin lopuksi järjestettyyn paneelikeskusteluun osallistuivat europarlamentaarikko Miapetra Kumpula-Natri, Ene Härkönen, Yasmin Yusuf, Simo Grönroos (Suomen Perusta -ajatuspajan toiminnanjohtaja) ja Susanna Piepponen.

Tilastokeskuksen mukaan työikäinen väestö vähenee Suomessa 57 000 henkilöä vuoteen 2030 mennessä, mutta vuoteen 2050 mennessä luku on jo 200 000 työikäistä henkilöä vähemmän. Tällä on voimakas monitahtoinen vaikutus koko yhteiskuntaan, esimerkiksi verokertymään. Panelistit keskustelivat Suomeen kohdistuvan muuttoliikkeen työntö- ja vetotekijöistä. Onko Suomi houkutteleva muuttokohde? Keskustelua herätti myös kysymys rasismista ja yleisestä yhteiskunnallisesta ilmapiiristä. Työmarkkinoille kaivataan koodareita, ravintola-alan työntekijöitä ja hoitoalan ammattilaisia. Entä lähtevätkö koulutetut ihmiset pois maasta? Puhuttiin koulutettujen suomalaisten lähdöstä ulkomaille (joista merkittävä määrä on ruotsinkielisiä Ruotsiin muuttaneita). Myös työn luonne voi jatkossa muuttua lisää, sillä mikä on digitalisaation ja automatiikan vaikutus tarvittavan työvoiman määrään? Keskustelua käytiin myös palkkatason merkityksestä kokonaisuuden kannalta, koska Suomessa on korkeat elinkustannukset.

Lisäksi yleisöstä kommentointiin, että byrokratiaa on liikaa haittaamassa ja kaikki lupamenettelyt vievät liikaa aikaa. Rekrytointikustannukset ovat myös merkittävät ulkomailta työvoimaa hankittaessa.

Lopuksi keskusteltiin, mitä ratkaisuja olisi nähtävissä. Tärkeänä nähtiin, että pitäisi katsoa mikä oikeasti toimii ja mikä ei. Hyväksi nähtiin tarve sujuvampaan viranomaisyhteistyöhön ja samalla tulisi huomioida paremmin maahanmuuton moninaisten prosessien kehittäminen ja yksinkertaistaminen. Myös maahanmuuttajien tukeminen olisi keskeistä. Huomioitiin myös integraation onnistuminen Kanadassa ja pohdittiin, voisiko sieltä ottaa oppia?

Kaikkiaan onnistunut seminaari tarjosi hyvää monipuolista keskustelua ajankohtaisista teemoista maahanmuuton ja työllisyyskysymysten osalta.

Pirkko Kanervo, Terhi Kivistö &
Olli Kleemola (toim.)

Karjalani, Karjalani, maani ja maailmani

Kirjoituksia Karjalan menetyksestä
ja muistamisesta, evakoiden
asuttamisesta ja selviytymisestä

Artikkelikokoelman syntyhistoria juontaa pakolaiskeskusteluun, joka käynnistyi kii-vaana, kun Suomeen vuonna 2015 tuli ennätysellinen määrä turvapaikanhakijoita. Polemiikin kohteena oli pian myös Neuvostoliitolle luovutetusta Karjalasta evakuoit-dun väestön asuttaminen muualle Suomeen.

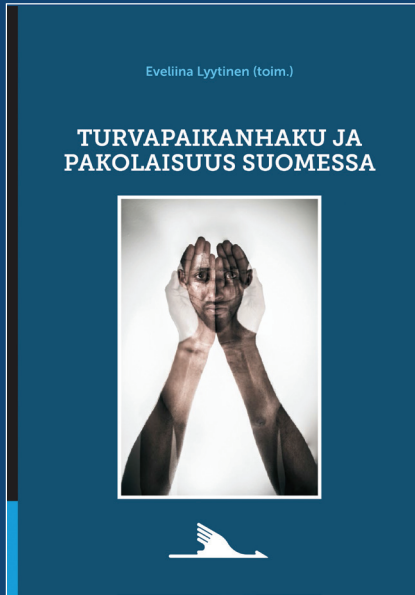
Pakolaiskeskustelusta nousi esille ajatus siitä, kuinka huonosti suomalaiset lopul-ta tuntevat karjalaisten historian. Talvi- ja jatkosotaa koskevaa tutkimuskirjallisuutta on kyllä julkaistu runsaasti, mutta niissä Karjalan ja sen asukkaiden vaiheet jäävät usein varsinaisten sotatapahtumien varjoon. Tämän teoksen keskeisenä ajatuksena on luoda laajempi näköala karjalaisten kohtaloon ja sota-aikaan yleensä. Sota kosketti syvästi koko suomalaista yhteiskuntaa ja sen jäseniä.

Kirjan teemoihin kuuluvat Karjalan menettämisen taustat, talvi- ja jatkosodan ai-kana suoritettut väestön evakuoinnit, sodanjälkeinen asutustoiminta, karjalaisten sel-viäminen ja Karjalan muistaminen. Vaikka teoksen pääosassa ovat menetetty Karjala ja sen asukkaat, kirjassa muistutetaan myös, etteivät karjalaiset suinkaan olleet Suo-men ainoita evakoita. Sodanjälkeinen asutustoimintakaan ei koskenut vain karjalai-sia, vaan siitä hyötyi yli puolet Suomen kansasta. Eivätkä maahanmuuttajatkaan ole uusi ilmiö, vaan Suomeen on kaikkina aikoina tullut ihmisiä ulkomailta.

Siirtolaisuusinstituutti 2018. Tutkimus 1. 252 s.

Hinta 30 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Eveliina Lyytinen (toim.)

Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa

Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa -teoksessa tarkastellaan pakolaisuuden monimuotoisuutta Suomessa eri teemojen ja tieteenalojen risteyksissä – ilmiöiden globaalia kontekstia kuitenkin unohtamatta. Teoksessa, joka kattaa 15 lukua, keskitytään Suomea koskeviin kokemuksiin kansainvälisen suojelun saamisen ja antamisen käytännöstä, politiikasta sekä lainsäädännöstä. Teoksen ensimmäisessä osassa Poliitiikka, lainsäädäntö ja hallinta pohditaan erityisesti turvapaikanhaun ja pakolaisuuden rakenteellista puolta. Toinen osa teosta on nimetty Matkalla, turvapaik- kaprosessissa ja vastaanottokeskuksessa, ja siinä tarkastellaan turvapaikanhakijoiden kokemuksia matkan varrella ja Suomeen saapumisen jälkeen. Kolmas osio rakentuu Pakolaisuuden representaatiot -teeman ympärille. Teoksen neljäs osuus avaa turva- paikanhakijoiden ja pakolaisten arjen integraatiota ja hyvinvointia. Teos on yksi ensimmäisistä vertaisarvioituista suomenkielisistä kokoomateoksista, jossa käsitellään pakolaistutkimuksen aiheita. Lisäksi se täydentää vuoden 2015–2016 turvapaikan- hakutilanteen dokumentointiin keskittyynyttä alan kirjallisuutta. Teos on tarkoitettu muuttoliikkeen ja pakolaisuuden tutkijoille, opiskelijoille sekä pakolaisten kanssa työskenteleville kattavaksi suomenkieliseksi tutkimuspainotteiseksi teokseksi.

Siirtolaisuusinstituutti 2019. Tutkimus 2. 352 s.

Hinta 35 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>